

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA TEBLİGAT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
MUTLU CAN DAĞLI

GAZİANTEP- 2020

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNDA TEBLİGAT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
MUTLU CAN DAĞLI

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ AHMET CEMAL RUHİ

GAZİANTEP- 2020

KABUL VE ONAY

Mutlu Can DAĞLI tarafından hazırlanan “**CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA TEBLİGAT**” başlıklı bu çalışma 15.05.2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ömer ÖZKAN
Hasan Kalyoncu Üniversitesi
(Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Tayfun ERCAN
Gaziantep üniversitesi
(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cemal RUHİ
Hasan Kalyoncu Üniversitesi
(Üye)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../...

Prof. Dr. Mazlum ÇELİK
Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA TEBLİGAT” başlıklı çalışmanın tarafımca, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım. 27/04/2020

[İmza]

Mutlu Can DAĞLI

ÖNSÖZ

Tebliğat, hukukun hızlı ve sağlıklı bir şekilde işlemesinin önemli unsurları arasında yer almaktadır. Hakkında hukuki işlem yapılan ilgilinin bilgilendirilmesi ve bu bilgilendirmenin belgelendirilmesine tebligat denilmektedir. Tebligat ile ilgili işlemler genel olarak 7201 sayılı Tebligat kanununa göre yapılırken farklı ve kendine has özel durumları içeren özel tebligat türleri benimsendiği gibi bu konuda farklı kanunlarda da özel düzenlemeler yapılmıştır. Ceza muhakemesi süreci de özel tebligat usulleri uygulanan bir süreçtir. Ancak literatürde ceza muhakemesi sürecinde tebligatın nasıl yapıldığı ile ilgili akademik çalışma bulunmamaktadır. Gaziantep Barosuna kayıtlı bir avukat olarak bu konu ilgimi çekmiştir. Yüksek lisan tezimi bu alanda yaparak hem bu alandaki boşluğu doldurmayı hem de mesleğimi yaparken sürekli karşılaştığım bir konu hakkında detaylı bilgi edinmeyi amaçladım.

Türkiye’de tebligat hukuku alanında çok sayıda çalışması olan ve söz sahibi olan Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cemal RUHİ hocamın tez danışmanım olması benim için büyük bir şans olmuştur. Bu süreçte bana verdiği destek ve değerli bilgiler için kendisine çok teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Ayrıca bu süreçte bana desteklerini esirgemeyen aileme de sonsuz şükranlarımı sunarım.

Gaziantep, 2020

Mutlu Can DAĞLI

ÖZET

Hakkında işlem yapılan kimseye bu işlemle ilgili bilgi verilmesi gerekmektedir. Bilgilendirilen kimse ise bu işleme karşı temel hak ve özgürlüklerini korumak için gerekli girişimlerde bulunma imkanı elde etmiş olur. Bu bilgilendirme işleminin hukuk alanında bir anlam ifade edebilmesi ancak bilgilendirme işleminin belgelendirilmesine bağlıdır. İşte bu bilgilendirme ve belgelendirme işlemine tebligat denilmektedir. Tebligat bir usul işlemidir ve hukuken geçerli bir tebligattan söz edebilmek için ilgili mevzuata sıkı sıkıya uymak gerekmektedir. Tebligat ile ilgili usul ve esaslar genel olarak 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nda düzenlenmiştir. Ancak konusuna göre farklı alanlarda özel düzenlemelere ihtiyaç olacağından farklı kanunlarda tebligat ile ilgili özel düzenlemeler bulunmaktadır.

Hukukta özel bir yere sahip olan ceza muhakemesi sürecinde de tebligatla ilgili özel düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü ceza muhakemesi amacı, konusu, ilkeleri, sūjeleri, işlevleri, işleyişi vb. bakımından diğer hukuk dallarından farklılık göstermektedir. Bu sürecin her aşamasında ve yapılan her işlemde ilgili tarafların bilgilendirilmesi, kamu açısından maddi gerçeği bulma, adaleti ve hukuk güvenliğini sağlama ve muhakeme sürecine katılan sūjelerin temel hak ve özgürlüklerini korumak açısından önemlidir. Bireyler açısından ise adil yargılanma, savunma yapabilme, dinlenilme, makul sürede yargılanma, çelişmeli muhakeme vb. hakların hayata geçirilmesi açısından önemlidir. Bu bağlamda ceza muhakemesinde tebligatın amaca uygun, kolay ve hızlı bir biçimde yapılması bu sürecin yürütülmesinde ayrı bir öneme sahiptir.

Ceza muhakemesinde geçerli tebligat usul ve esaslarıyla ilgili hem 7201 sayılı Kanun'da hem de 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlemeler bulunmaktadır. Bu süreçte uygulanan tebligat türü 7201 sayılı Kanun'un da düzenlenen kazai tebligat türüdür. Bu tebligat türü sürecin hızlı bir şekilde işlemesine katkı sağlayacak uygulamalar içermektedir. İşte bu süreçte kazai tebligatın ne gibi kolaylaştırıcı uygulamalar içerdiği, tebligat işlemlerinin nasıl yürütüldüğü, 5271 sayılı Kanun'da ne gibi düzenlemeler yer aldığı merak konusu olmuştur. İşte bu çalışma ile ceza muhakeme sürecinde uygulanan tebligat işlemlerinde uygulanan usul ve esaslar incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: tebliğ, tebligat, ceza muhakemesi, ceza muhakemesi kanunu.

ABSTRACT

It is necessary to give information about this process to anyone who is been made process about itself. The person informed will have the opportunity to take the necessary steps to protect their fundamental rights and freedoms against this process. The fact that this the informing process can make senseing in the field of law but depends on the certification of the informing process. This the informing and certification process is called notification. Notification is a procedural procedure and strict legislation must be followed to speak of a legally valid notification. The procedures and principles regarding the notification are generally regulated in the Notification Law No. 7201. However, since special regulations will be needed in different areas according to the subject, there are special regulations regarding notification in different laws.

In the criminal procedure process, which has a special place in law, special regulations regarding the notification are needed. Because the purpose, subject, principles, subjects, functions, functioning, etc. of criminal procedure. differs from other branches of law in terms of. It is important to inform the relevant parties at every stage of this process and from every transaction, to find material truth for the public, to ensure justice and legal security and to protect the fundamental rights and freedoms of the subjects participating in the judgment process. In terms of individuals, fair trial, defense, rest, trial within a reasonable time, contradictory reasoning, etc. is important for the realization of rights. In this context, it is of special importance to carry out the notification in the criminal procedure in accordance with the purpose, easily and quickly.

There are regulations both in the Law no. 7201 and in the Criminal Procedure Law no. 5271 regarding the notification procedures and principles applicable in the criminal procedure. The type of notification applied in this process is the type of judicial notification regulated by Law No. 7201. This type of notification includes practices that will contribute to the rapid functioning of the process. In this process, it was a matter of curiosity about what facilitating practices the accident notification contains, how the notification processes are carried out and what regulations are included in the Law No. 5271. With this study, the procedures and principles applied in the notification procedures applied in the criminal procedure will be examined.

Keywords: notice, notification, criminal procedure, criminal procedure law.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR.....	ix

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ.....	1
------------	---

İKİNCİ BÖLÜM

TEBLİGAT KAVRAMI VE TEBLİGATIN HUKUKİ NİTELİKLERİ	3
2.1. Tebligat ve Tebligat ile İlgili Kavramlar.....	3
2.2. Tebligatın Amacı.....	7
2.3. Tebligatın Önemi.....	9
2.4. Tebligatın Hukuki Niteliği ve Unsurları	11
2.5. Tebligat Türleri	13
2.5.1. Kazai (Yargısal) Tebligat	14
2.5.2. Mali Tebligat	15
2.5.3. İdari Tebligat	16
2.6. Türk Hukukunda Tebligat	18
2.6.1. Vergi Usul Kanununda Tebligat.....	18
2.6.2. İcra ve İflas Kanununda Tebligat	22

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

7201 SAYILI TEBLİGAT KANUNUNA GÖRE TEBİGATIN USUL VE ESASLARI. 24

3.1. Tebligat Çıkarmaya Yetkili Makamlar	24
3.2. Tebligat Usulleri.....	26
3.2.1. Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü Vasıtasıyla Tebligat	26
3.2.2. Memur Vasıtasıyla Tebligat	27
3.2.3. Doğrudan Tebligat	28
3.2.4. Elektronik Ortamda Tebligat	29
3.2.5. İlanen Tebligat	31
3.3. Tebliğ Edilecek Belge ve Tebliğ Tutanağı.....	33
3.4. Tebligatta Kişi Unsuru	34
3.4.1. Bizzat Muhatapın Kendisine Tebliğ	34
3.4.2. Muhatap Yerine Tebellüğe Yetkili Kişiler ve Özellikleri	35
3.4.3. Muhatap Yerine Başkasına Tebligat Yapılabilecek Haller	36
3.4.3.1. Aynı Konutta Oturan Kişilere veya Hizmetçiye Tebliğ	36
3.4.3.2. Belli Bir Yerde veya Evde Meslek ve Sanat İcra Edenlere Tebliğ.....	37
3.4.3.3. Erat Sınıfı Dışındaki Askeri Şahıslara Tebliğ.....	38
3.4.3.4. Tüzel Kişilere ve Ticari İşletmelere Tebliğ	39
3.4.3.5. Otel, Yurt, Hastane vb. Toplu Yaşanılan Yerlerde Tebligat	40
3.4.4. Asıl Yerine Vekil veya Kanuni Temsilciye Tebliğ	41
3.4.4.1. Vekile Tebliğ	41
3.4.4.2. Kanuni Temsilciye Tebliğ	44
3.4.5. Vekil veya Kanuni Temsilci Yerine Asile Tebliğ	45
3.4.5.1. Vekil Yerine Asile Tebliğ.....	45
3.4.5.2. Kanuni Temsilci Yerine Asile Tebliğ Yapılması Gereken Durumlar	47
3.4.6. Tebligatın Başkası Aracılığıyla Yapılacağı Haller	48
3.4.6.1. Erat Sınıfı Askeri Kişilere Tebligat	48

3.4.6.2. Sefer Halinde Askeri Kişilere Tebligat.....	49
3.4.7. Muhataptan Başkasına Tebligat Yapılmayacak Haller	49
3.4.7.1. Tutuklu ve Hükümlülere Tebligat.....	49
3.5. Tebligatta Yer Unsuru	50
3.5.1. Bilinen Son Adreste Tebliğ	50
3.5.2. Muhatabın Geçici Olarak Adresten Ayrıldığı Hallerde Tebligat	51
3.5.3. Adreste Kimsenin Bulunamaması veya Bulunan Kimselerin Tebellüğden Kaçınması Durumunda Tebligat.....	52
3.5.4. MERNİS Adresine Tebligat	53
3.5.5. Tebliğ Yapılabilecek Diğer Yerler	55
3.5.6. Uluslararası Tebligat.....	55
3.5.6.1. Yurtdışına Tebligat	55
3.5.6.2. Yurt Dışından Tebligat	57
3.7. Tebligat Masrafları	57
3.8. Usulsüz Tebligat.....	58

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

CEZA MUHAKEMESİNDE TEBLİGATIN USUL VE ESASLARI..... 59

4.1. Ceza Muhakemesi Hukuku Hakkında Genel Bilgi	59
4.2. Ceza Muhakemesinin Amacı	62
4.3. Ceza Muhakemesi Hukukuna Egemen Olan İlkeler Bağlamında Tebligat.....	63
4.3.1. Maddi Gerçeğin Araştırılması İlkesi	63
4.3.2. Adil Yargılanma İlkesi	63
4.3.3. Silahların Eşitliği İlkesi	65
4.3.4. Dinlenilme İlkesi	66
4.3.5. Makul Sürede Yargılanma Hakkı	67
4.3.6. Yüz Yüzelik İlkesi	68

4.3.7. Aleniyet (Açıklık) İlkesi	69
4.3.8. Çelişmeli Muhakeme İlkesi	69
4.4. Ceza Muhakemesinin Süjeleri Bağlamında Tebligat	70
4.4.1. Hâkim ve Mahkeme.....	71
4.4.2. Cumhuriyet Savcısı	72
4.4.3. Adli Kolluk	73
4.4.4. Avukat	74
4.4.5. Bilirkişi	75
4.4.6. Şüpheli veya Sanık	75
4.4.7. Tutuklu	76
4.4.8. Hükümlü	77
4.4.9. Tanık.....	77
4.4.10. Mağdur ve Şikayetçi.....	79
4.4.11. Malen Sorumlu	80
4.5. Ceza Muhakemesindeki Tebligatın Niteliği.....	80
4.5.1. Tebligat Çıkarmaya Yetkili Makamlar	81
4.5.2. Tebligat Usulleri	82
4.5.2.1. Doğrudan Doğruya Tebliğ	82
4.5.2.2. Posta ile Tebliğ	85
4.5.2.3. Memur Aracılığıyla Tebliğ	86
4.5.2.4. İlanen Tebliğ	87
4.5.2.5. Gösterme Yoluyla Tebliğ.....	88
4.5.2.6. Yurt Dışına Tebliğ	88
4.5.2.7. Bilinen Son Adrese Tebliğ.....	89
4.5.2.8. Cumhuriyet Başsavcılığına Yapılacak Tebliğ	90
4.5.2.9. Kamu Görevlilerine Tebliğ.....	91
4.5.3. Tebliğ Edilecek Belgeler	91

4.5.3.1. Davetiye	91
4.5.3.2. Mahkeme Kararları	92
4.5.3.3. Takipsizlik Kararları	92
4.5.4. Tebligat ve Süre Hesaplaması	93
4.5.5. Ulusal Yargı Projesi ve Elektronik Tebligat.....	93
4.5.5.1. Genel olarak	93
4.5.5.2. Tarihçesi ve Aşamaları	96
4.5.5.3. Amaçları.....	96
4.5.5.4. Faydaları	97
4.5.5.5. UYAP ve Elektronik İşlemler.....	98
4.5.5.6. UYAP Mevzuat Sistemi ve Bilgi Bankası.....	98
4.5.5.7. UYAP Kısa Mesaj (SMS) Bilgi Sistemi.....	99
4.5.5.8. UYAP Doküman Yönetim Sistemi.....	100
4.5.5.9. UYAP Kelime İşlemci	100
4.5.5.10. UYAP Bilişim Sisteminin Entegrasyon Yapısı	100
4.5.5.11. UYAP Bilişim Sisteminde Bilgi Güvenliği	101
4.5.5.12. UYAP Bilgi Sistemleri	102
4.5.5.13. UYAP ve E-İmza	103

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ.....	105
-------------------	------------

KAYNAKÇA	108
-----------------------	------------

KISALTMALAR

AKS	:	Adres Kayıt Sistemi
CD.	:	Ceza Dairesi
CMK	:	Ceza Muhakemesi Kanunu
D.	:	Daire
ETY	:	Elektronik Tebligat Yönetmeliği
HD.	:	Hukuk Dairesi
HGK	:	Hukuk Genel Kurulu
HMK	:	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	:	İcra ve İflas Kanunu
KEP	:	Kayıtlı Elektronik Posta
KEPHS	:	Kayıtlı Elektronik Posta Hizmet Sağlayıcısı
KEP Yön.	:	Kayıtlı Elektronik Posta Yönetmeliği
MERNİS	:	Merkezi Nüfus İdare Sistemi
MK	:	Medeni Kanun
Teb. K.	:	Tebligat Kanunu
Teb. Yön.	:	Tebligat Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik
PTT AŞ	:	Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi
UETS	:	Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi
UYAP	:	Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
VUK	:	Vergi Usul Kanunu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Hukuk sisteminin sağlıklı ve hızlı bir şekilde yürütülmesinin önemli unsurlarından birisi hiç kuşkusuz bireyin kendisi hakkında yapılan iş ve işlemler hakkında bilgisinin olması ve bu iş ve işlemlere karşı haklarını savunmasıdır. Muhatabın hakkında yapılan iş ve işlemler konusunda bilgilendirilmesi ve bu işlemin belgelendirilmesi işlemine tebligat denilmektedir. Tebligat işlemi kendisine çok sayıda işlemin ve sonucun bağlı olduğu bir usul işlemidir. Usul işlemi olduğundan kendisine bağlı olan hukuki işlemin hukuk âleminde bir hüküm ifade etmesine sebep olmaktadır. Yoksa bizatihi tebligat işleminin kendisine bağlanan işlemin tamamlayıcı unsuru olmasının ötesinde bir işlevi bulunmamaktadır. Bu yüzden kanuni unsurlarına uyularak gerçekleştirilen tebligat işlemine karşı iptal davası açma imkânı bulunmamaktadır.

Tebligat işlemin usule uymak büyük önem taşımaktadır. Hukuken belirlenen şekilde yapılmayan tebligat kendisine bağlanan hukuki işlemin tamamlanmasına engel olacaktır ki bu da hukukun işlememesine ve kamu zararlarına sebep olacaktır. Diğer bir sonucu da tebligat tarihi itiraz etme ve iptal davası açma ile ilgili sürelerin işlemeye başlamasında esas alındığı için bireylerin adil yargılanma ve savunma hakkını etkileyeceği için hak kayıplarına sebep olacaktır. Tebligat usul işlemi olduğu için genel ve temel düzenleme olan 7201 sayılı Tebligat Kanunu ve Tebligat Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelikte tebligat işlemi ile ilgili şeklen ve usulü ile ilgili düzenlemeler bulunmaktadır. Hukukumuzda tebligat işlemleri ile çok sayıda hukuki düzenleme bulunmaktadır. Farklı işlem yürüten farklı mercilerin ihtiyaçlarına yönelik kanunlarda o mercilere özgü düzenlemeler bulunurken 7201 sayılı Kanun'da farklı farklı tebligat türleri benimsenmiştir. Kazai tebligatta farklı özelliklere sahip tebligat türlerinden birisidir. Adli ve idari yargı mercilerinin özel durumlarına göre düzenlemeler içermektedir.

Ceza muhakemesi süreci de kendine has hukuki işlemlerin yapıldığı yargısal bir süreç olduğu için genel hükümlere göre tebligat işlemi yapmak çoğu zaman iş ve işlemlerin gecikmesine ve hak kayıplarına sebep olacağı için özel tebligat türlerinden kazai tebligata göre tebligat işlemleri yürütülmektedir. Ceza muhakemesi süreci karmaşık ve çok aktörlü yapısına rağmen hızlı işlemesi gereken bir süreç olduğu için bu süreçte tebligat işlemlerinin nasıl yapıldığı? Hangi alanlarda diğer tebligat türlerinden ayrıldığı? Hangi durumlarda 7201 sayılı Kanun da belirlenmiş olan genel hükümlere göre tebligat yapıldığı merak konusu

olmuştur. Ancak literatürde ceza muhakemesi sürecinde tebligat işlemlerinin nasıl yürütüldüğü ile ilgili akademik çalışma olmaması bu alanda en önemli eksiklik olarak görülmektedir.

İşte bu çalışma ceza muhakemesi sürecinde tebligat işlemlerinin nasıl yapıldığının incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda hazırlanan çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde tebligat kavramı, tebligatın amacı ve önemi ile tebligat kanununda düzenlenmiş olan farklı tebligat türleri üzerinde durulacaktır.

İkinci bölümde 7201 sayılı Kanun’unda düzenlenen tebligat işlemleri incelenecektir. Öncelikle tebligat çıkarmaya yetkili merciler ve tebligat usulleri üzerinde durularak tebligatın hangi vasıtalarla yapıldığı incelenecektir. Daha sonra tebligat yapılacak kişiler hem gerçek kişiler hem de tüzel kişiler bağlamında değerlendirilecektir. Tebligat işlemlerinde adres ile ilgili düzenleme incelendikten sonra tebligatın masrafları ve tebligat ile ilgili cezalar üzerinde durulacaktır.

Üçüncü ve son bölümde ceza muhakemesi sürecinde tebligatın niteliği, nasıl yapıldığı, diğer tebligat işlemlerin farklı yönleri ve 7201 sayılı Kanun da düzenlenen genel hükümlere göre tebligatın nasıl yapıldığı incelenecektir. Bu bağlamda öncelikle ceza muhakemesinin ne anlama geldiği, amaçları incelenecek daha sonra ceza muhakemesinde geçerli olan ilkeler ile bu süreçte yer alan süjeler tebligat işlemi açısından değerlendirilecektir. Daha sonra ceza muhakemesi sürecinde kullanılan tebligatın niteliği ve tebligat çıkarmaya yetkili merciler ile uygulanan tebligat usulleri incelenecektir. Bu bağlamda ceza muhakemesi sürecinde büyük öneme sahip olan ve kararın muhatabın yüzüne okunması ile tebliğ durumu incelenecektir. Daha sonra 7201 sayılı Kanunda da düzenlenmiş olan postayla, memur vasıtasıyla, ilanen, tebligat, elektronik tebligat, yurt dışına tebligat, bilinen son adrese tebligat, cumhuriyet savcılığına tebligat ve kamu görevlilerine tebligatın bu süreçte nasıl yapıldığı, genel düzenlemeye göre benzer ve farklı yönleri üzerinde durulacaktır. Daha sonra yargılama süreçlerine özgü bir uygulama olan davetiyenin tebligat işlemi ile benzer ve farklı yönleri incelenecektir. Son olarak bu süreçte tebligat ile süre hesaplaması incelenecektir.

Çalışma genel bir değerlendirmenin yapıldığı sonuç bölümü ile bitirilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

TEBLİGAT KAVRAMI VE TEBLİGATIN HUKUKİ NİTELİKLERİ

2.1. Tebligat ve Tebligat ile İlgili Kavramlar

Tebliğat kavramına geçmeden önce tebligat kavramı ile ilgili tebliğ kavramını incelemek gerekmektedir. Tebliğ kavramı, Arapça, amacın en yükseğine erişmek ve en sonuna varmak anlamına gelen “be-la-ğa” kökünden türemiş bir terimdir¹. Sözlük anlamı olarak tebliğ, yetiştirmek, ulaştırmak, erişirmek, duyuru, duyurmak, bildirmek, haber vermek anlamlarına gelmektedir².

Tebliğat, tebliğ kelimesinin çoğulu olmasına rağmen her iki kavramda tekil anlamda kullanılmaktadır³. Tebligatın kelime olarak sözlük anlamı, bir haber veya bilginin ilgisine

¹ Atalı, Murat / Ermenek, İbrahim / Üçüncü, Hilal, Tebligat Hukuku, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 15; Bilgen, Mahmut, Tebligat Hukuku, 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019, s. 23; Çatalkaya, İbrahim, Tebligat Hukuku, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, 2020, s. 15; el-İsfahânî, Râgıb, el-Müfredât Kur'an Kavramları Sözlüğü, A. Güneş ve M. Yolcu (Mütercimler), İstanbul: Çıra yayınları, 2010, s. 167; Ruhi, Ahmet Cemal, Tebligat Hukuku, 8. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013, s. 15; Ruhi, Canan / Ruhi, Ahmet Cemal, Tebligat Hukuku, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 17; Tunaoglu, Osman, Vergi Usul Kanununa Göre Tebligat, İstanbul: On iki Levha Yayıncılık, 2018, s. 3; Yüce, Mehmet / Çelik, Muhammed, Karşılaştırmalı Vergi Tebligat Hukuku, Bursa, Ekin Yayınevi, 2017, s. 1.

² Ayverdi, İlhan, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, 3. Cilt, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2005, s. 3067; Gültekin, Mehmet Ruşen, Adil Yargılanma Hakkının Gerçekleşmesini Sağlayan Araçlardan Milletlerarası Tebligat ve İstinabe, Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara: 2006, s. 33; Köksal, Mehmet, Açıklamalı- İctihatlı Tebligat Kanunu ve İlgili Mevzuat, 1. Baskı, İstanbul: Legal Yayıncılık, 2018, s. 3; Köksal, Mehmet, Tebligat Hukuku, Şema- Ders Kitabı, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2018, s. 1; Parlatır, İsmail, Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, 2. Baskı, Ankara: Yargı Yayınevi, 2009, s. 1654; Bilgen, Tebligat Hukuku, s. 23; Ruhi, Ahmet Cemal, Adli Yardım, Tebligat ve İstinabe, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 174; Ruhi, Ahmet Cemal, Milletlerarası Usul Hukukunda Tebligat, 1. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 3; Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku, 17; Ruhi, Canan / Ruhi, Ahmet Cemal, Tebligat Hukuku Bilgisi, 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 13; Topaloğlu, Bekir / Karaman, Hayrettin, Arapça- Türkçe Yeni Kamus, İstanbul: Elif Ofset, 1980, s. 27; Yeğin, Abdullah, İslami, İlmi, Ebedi, Felsefi, Yeni Lûgat, İstanbul: Hizmet Vakfı Yayınları, 1997, s. 694; Yılmaz, Ejder / Çağlar, Tacar, Tebligat Hukuku, 6. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2013, s. 712.

³ Atalı / Ermenek / Üçüncü, Tebligat Hukuku, s. 15; Deliduman, Seyithan, Tebligat Hukuku Bilgisi, 6. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2019, s. 15; Erdem, B. Bahadır, Türk Milletlerarası Usul Hukukunda Tebligat, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 1992, s. 5; Muşul, Timuçin, Tebligat Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018, s. 85; Özbay, İbrahim / Yardımcı, Taner Emre, Tebligat Hukuku, 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2020, s. 15; Ruhi, Adli Yardım, Tebligat, s. 174; Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 3; Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku, s. 17; Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku Bilgisi, 2019, s. 13; Tunaoglu, Vergi Usul, s. 3.

bildirilmesi ve ulaştırılmasıdır⁴. Güncel Türk Dil Kurumu sözlüğünde tebligatın kelime olarak anlamı, “yazılı olarak yapılan açıklama ve bu açıklamanın yapıldığı kâğıt, ihbarname” olarak ifade edilmektedir⁵.

Hukuki anlamda tebligat kavramı, bir kimse ile ilgili yürütülen hukuki bir işlemin mevzuatta öngörüldüğü usule göre muhataba veya onun adına tebligatı almaya yetkili kişilere yazılı olarak bildirim ve bu bildirimin yapıldığının belgelendirilmesi işlemi olarak tanımlanmaktadır⁶.

Yargısal faaliyetler bağlamında tebligat, “dava ile ilgili kişilere, davaya ilişkin bir işlemi öğrenebilmesi için usulüne uygun bir biçimde yazı veya ilan yolu ile yapılan resmi bir işlem olarak tanımlanmaktadır⁷. Tanımlardan da anlaşıldığı üzere tebligat doktrinde, bildirme ile bu bildirimin belgelendirilmesi işlemi⁸ olarak kabul edilmektedir.

⁴ Atalı / Ermenek / Üçüncü, Tebligat Hukuku, s. 15; Deliduman, Tebligat Hukuku, s. 15; Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 15; Köksal, Açıklamalı- İctihatlı, s. 3; Köksal, Tebligat Hukuku, s. 1; Ruhi, Adli Yardım, Tebligat, s. 174; Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 3; Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku, 17; Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku Bilgisi, 2019, s. 13; Tunaoglu, Vergi Usul, s. 3.

⁵ Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 08.04.2020).

⁶ Muşul, Tebligat Hukuku, s. 85; Moroğlu, Erdoğan / Muşul, Timuçin, Tebligat Hukuku, 2. Baskı, İstanbul: Vedat Yayıncılık, 1990, s. 20; Benzer tanımlar için Bkz.: Afşaroğlu, Osman, Yurtiçi ve Yurtdışı Tebligat Hukuku, Ankara, Gökçe Ofset, 1990, s. 11; Akcan, Recep / Albayrak, Hakan, Tebligat Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara: 2016, s. 23; Alangoya, Yavuz/ Yıldırım, M. Kamil/ Deren Yıldırım, Nevhis, Medeni Usul Hukuku Esasları, 7. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2009, s. 177; Bilgen, Tebligat Hukuku, s. 23; Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 15; Deliduman, Tebligat Hukuku, s. 15; Erdem, Türk Milletlerarası Hukukunda, 1992, s. 5; Kaçak, Nazif, Tebligat Kanunu Şerhi, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2011, s. 5; Kuru, Baki / Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder, Medeni Usul Hukuku, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2014, s. 743; Özbay, İbrahim, “6099 Sayılı Kanun ve Tebligat Kanunu’nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik Çerçevesinde Tebligat Hukukundaki Son Değişiklikler”, EÜHFD, 2012, C. XVI, S. 1- 2, (s. 115- 157), s. 115; Özbay, İbrahim, “6099 Sayılı Kanun ve Elektronik Tebligat Yönetmeliği Çerçevesinde Elektronik Tebligata İlişkin Düzenlemelere Bakış”, Prof. Dr. Ejder YILMAZ’a Armağan, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Yetkin Yayınevi, Yayın No: 2504509, C. 2, (s. 1419- 1450), s. 1419; Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 16; Özekes, Muhammet, Usulsüz Tebligat ve Dürüstlük Kuralı (Karar İncelemesi), MHB, 1998/ 66, s. 56; Pekcanitez, Hakan / Atalay, Oğuz / Özekes, Muhammet, Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Medeni Usul Hukuku, 13. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2012, s. 227; Tunaoglu, Vergi Usul, s. 3; Yılmaz / Çağlar, Tebligat Hukuku, 6. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2013, s. 39.

⁷ Erbay, Erhan, Tebligat İşlemleri Ders Kitabı, PTT Genel Müdürlüğü Eğitim Yayınları, Ankara: 2006, s. 1; Ruhi, Adli Yardım, Tebligat, s. 174; Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 3; Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku, 17; Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku Bilgisi, 2019, s. 13; Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 3; Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku, s. 13.

⁸ Bilgen, Tebligat Hukuku, s. 23; Ercan, İsmail, Uygulamacılar İçin Medeni Usul Hukuku El kitabı, Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 235; Ercan, İsmail, Uygulamacılar İçin İcra ve İflas Hukuku El kitabı, Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 52; Muşul, Tebligat Hukuku, s. 86; Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 16; Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 4; Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku Bilgisi, s. 13.

Ülkemizde tebligat ile ilgili işlemleri düzenleyen ana metin olan 7201 sayılı Tebligat Kanunu (Teb. K.) ve Tebligat Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelikte (Teb. Yön.) tebligatın bir tanımı yapılmamıştır. Tebligatın ne olduğundan ziyade nasıl olması gerektiği üzerinde durularak tebligat usulü ile ilgili düzenlemelere gidilmiştir⁹. Tebligatın tanımının ancak 213 sayılı Vergi Usul Kanununda (VUK) yapıldığı görülmektedir. Bu kanunun 21. maddesine göre tebligat; vergi kanunu ile ilgili konuların yetkili makamlar tarafından mükellefe veya ceza sorumlusuna yazı ile bildirilmesi olarak tanımlanmıştır.

Yüksek mahkemelerin aldıkları kararlarda tebligatın tanımına yer verdikleri görülmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi tebligatı, "yetkili makamlarca birtakım hukuki işlemlerin, bu işlemin hukuki sonuçlarından etkilenmeleri amaçlanan kişilere kanuna uygun şekilde bildirim ve bu bildirimin usulüne uygun olarak yapıldığının belgelendirilmesi işlemi" olarak tanımlamıştır¹⁰.

Yargıtay bir kararında tebligatı, bilgilendirme ve belgelendirme niteliği bulunan bir usul işlem¹¹ olarak tanımlamaktadır. Danıştay'da benzer bir biçimde tebligatı, hukuki bir işlem den ilgili kimsenin haber almasını sağlamak için, yetkili makamın kanuni şekilde yazı veya ilan ile yapacağı belgelendirme işlemi¹² olarak tanımlamıştır.

Genel itibariyle hukuki bir kavram olan ve hukuki sonuçlar doğmasına sebep olan tebligatın hukuk alanında bir anlam ifade etmesi salt bir kavram olarak değil de hukuksal işlem olarak değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü hukuk alanında kabul edilebilir bir işlem olabilmesi için tebligatın ilgili kanun veya kanunlarda belirtildiği usul şartına uygun bir

⁹ Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku Bilgisi, s. 25; Ruhi, Tebligat Hukuku, s. 21; Turan, Ahmet Uğur, Tebligat Hukuku Tebligat Suçları ve İlgili Mevzuat, Ankara: Seçkin Yayınevi, 1998, s. 9.

¹⁰ Anayasa Mahkemesi, Esas No: 2016/14, Karar No: 2017/170, Karar Tarihi: 13.12.2017, Resmî Gazete: Tarih: 24 Ocak 2018, Sayı: 30311.

¹¹ Yargıtay 10. HD., Esas No: 2013/20434, Karar No: 2013/23677, Tarih: 05.12.2013; Benzer kararlar için Bkz.: Yargıtay 1. HD., Esas No: 2012/16733, Karar No: 2013/4458, Tarih: 28.03.2013; Yargıtay 10. HD., Esas No: 2012/3069, Karar No: 2012/2928, Tarih: 21.02.2012; Yargıtay 1. HD., Esas No: 2011/21-869, Karar No: 2011/754, Tarih: 14.12.2011. Yargıtay 6. HD., Esas No: 2010/1165, Karar No: 2010/5312, Tarih: 03.05.2010 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

¹² Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu, Esas No: 2016/676, Karar No: 2016/1218, Tarih: 14.12.2016 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir); Danıştay 6. D., Esas No: 461/838, Tarih: 27.03.1968 (Danıştay Karar Dergisi, 123- 126, Sayfa: 267).

biçimde yapılması gerekmektedir¹³. Bu bağlamda tebligatın bilgilendirme yönü maddi yönünü, belgelendirme yönü ise şekli yönünü temsil etmektedir¹⁴.

Tefhim kavramı da bir yönü ile tebliğ kavramına benzer bir anlam bütünlüğüne sahiptir. Tefhim kavramı, davada verilmiş olan bir kararın hakim tarafından hazır bulunanlara sözlü olarak bildirilmesi olarak tanımlanmaktadır¹⁵. Tebligat muhataba yazılı olarak bildirim ve bu bildirimin belgelenmesi iken tefhim bildirimin sözlü olarak yapılması anlamına gelmektedir¹⁶. Özellikle adli ve idari yargılamalarda kullanılan tefhim yargısal tebligatın karakteristik bir özelliğidir.

Tebellüğ kavramı da tebligat kavramı ile ilgili bir kavramdır. Bildirimi alan anlamına gelen Tebellüğ, tebliğ edilen belgenin kabul edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Tebligat işleminin iki tarafı bulunmaktadır. Birinci taraf, tebligatı muhataba getireni ifade eder ve tebliğ edendir. İkinci taraf ise tebliği kabul eden yani tebellüğ eden taraftır¹⁷.

Tebligat işlemi ile ilgili diğer kavramlar ise asıl ve muhatap kavramlarıdır. Bu kavramlar tebligat hukukunun en temel kavramları arasında yer almaktadır. Tebligat hukuku bakımından asıl ile muhatap kavramlarını birbirlerinden ayırt etmek her zaman mümkün değildir. Asıl, bizzat tebligat yapılması gereken kişiyi ifade eder. Asıl aynı zamanda muhatap olabilir fakat her muhatap asıl değildir. Muhatap adına tebligat çıkarılan gerçek ve tüzel kişiyi ifade eder. Bunun yanında muhatap, adına tebligat çıkarılmış asıl olabileceği gibi tebligatı almaya yetkili kişileri de ifade eder. Örnek olarak adına tebligat çıkarılan kişi adreste ve tebligat bizzat kendisine yapılmışsa bu kişi hem asıl hem de muhatap olarak adlandırılabilir. Adreste yoksa tebligatı almaya yetkili bir kişi tebligatı almışsa bu kişi muhataptır. Asıl-muhatap kavramlarının önemi özellikle vekil ile temsil edilen işlerde ortaya çıkmaktadır.

¹³ Aslan, Memduh, “Vergilendirmede Tebligat Sorunları: Muhatabın Adreste Yokluğu, Mali Hukuk Dergisi, 2014, cilt, 10, sayı, 112, (s. 3- 18), s. 3; Yüce, Mehmet / Çelik, Muhammed, Karşılaştırmalı Vergi Tebligat Hukuku, Bursa, Ekin Basın Yayın Dağıtım, 2017, s. 4.

¹⁴ Atalı, Murat / Ermenek, İbrahim / Üçüncü, S. Hilal, Tebligat Hukuku, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 18; Hanağası, Emel / Özekes, Muhammed, “Tebligat Hukuku ile İlgili Genel Bilgiler ve Tebligatın Yapılabileceği Kişiler”, Doğan Gökbel (Ed.), Yargı Örgütü ve Tebligat Hukuku içinde (87-101), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012, s. 87; Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 4; Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku Bilgisi, s. 13.

¹⁵ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 15; Muşul, Tebligat Hukuku, s. 88; Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 16; Yılmaz, Ejder, Hukuk Sözlüğü (Öğrenciler için), 6. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2016, s. 740;

¹⁶ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 15; Deliduman, Tebligat Hukuku, s. 16; Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 16;

¹⁷ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 16.

İstisnalar haricinde vekil ile temsil edilen kişiye yapılacak tebligat vekiline yapılır. O zaman vekil muhatap iken vekil ile temsil edilen kimse ise asıl olmaktadır¹⁸.

Tebliğat kavramı ile ilişkili diğer bir kavram ise adres kavramıdır. Tebliğat işlemlerinin adres kavramı ile çok yakın ilişkisi bulunmaktadır. Nitekim tebliğatın adreste yapılması ve bu adresin özellikle muhatabın bilinen veya gösterilen son adresi olması¹⁹ temel kural olduğu gibi tebliğat mevzuatının birçok yerinde adres kavramını görmek mümkündür²⁰. Adres, bir kimsenin oturduğu veya çalıştığı yeri göstermeye yarayan bilgilerin tamamı olarak tanımlanmaktadır²¹. Adres bilinen veya bildirilen ikamet (yerleşim yeri), mesken (konut) adresi, iş adresi, elektronik adres, vb. olabilir. Bu adres muhatabın bildirmesi sonucu öğrenildiği gibi araştırma sonucu veya adres kayıt sistemindeki adreste olabilir²². İkamet (yerleşim yeri), bir kimsenin yerleşmek niyeti ile belirlediği yerdir. Mesken ise yerleşmek niyeti olmadan geçici bir süreliğine kaldığı yerdir²³. Muhatabın yerleşim yeri, mesken, işyeri adresi gibi birden çok adresi olabilir. Herhangi bir adresine çıkarılmış bir tebliğatın başka bir adresine yönlendirilerek o adreste tebliğatın yapılmasında sakınca bulunmamaktadır²⁴.

2.2. Tebliğatın Amacı

Tebliğatın temel amacı bir kimsenin kendisi ile ilgili karar ve işlemlerden haberdar edilmesi ve haberdar edildiğinin belgelendirilmesidir²⁵. Bu bağlamda tebliğatın iki ana unsuru ortaya çıkmaktadır ki bunlar bilgilendirme ve belgelendirme işlemleridir. Bu unsurlar aynı zamanda tebliğatın amaçları olarak kabul edilebilir²⁶.

¹⁸ Akcan / Albayrak, Tebliğat Hukuku, s. 24- 25; Özbay / Yardımcı, Tebliğat Hukuku, s. 46.

¹⁹ Özbay / Yardımcı, Tebliğat Hukuku, s. 63; Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 4; Bkz.: Teb. K. m. 10, 21, 35.

²⁰ Akcan / Albayrak, Tebliğat Hukuku, s. 26; Ayrıca adres kavramı ile ilgili Bkz.: Teb. K. m. 7/a, 9, 10, 16, 21, 23, 28, 35, 49, 50, 53, Ek m. 1; Teb. Yön. m. 16, 17, 25, 29, 32, 34, 35, 39, 45, 48, 49, 51, 57, 70, 71, 79.

²¹ Muşul, Tebliğat Hukuku, s. 181.

²² Teb. K. m. 7/a, 10, 21, 23, 35, 49, Teb. Yön. m. 30, 31, 35, 48, 57, 70, 79; Elk. Teb. Yön. m. 3/1-b.

²³ Atalı / Ermenek / Üçüncü, Tebliğat Hukuku, s. 132; Muşul, Tebliğat Hukuku, s. 182; Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 58- 59;

²⁴ Muşul, Tebliğat Hukuku, s. 182; Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 59;

²⁵ Yargıtay 10. HD., Esas No: 2018/6072, Karar No:2019/5085, Tarih: 17.06.2019; Benzer kararlar için Bkz.: Yargıtay HGK., Esas No: 2009/9-52, Karar No: 2009/105, Tarih: 04.03.2009; Sakarya BAM 6. HD., Esas No: 2019/67, Karar No: 2019/67, Tarih: 06/02/2019; İzmir BAM 8. HD., Esas No: 2019/110, Karar No: 2019/1513, Tarih: 28/05/2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

²⁶ Çatalkaya, Tebliğat Hukuku, s. 3.

Tebliğat işlemleri ile ilgili usul ve esasları düzenleyen mevzuatın temel amacı da bu yöndedir. Dolayısıyla Tebliğat Kanunu (Teb. K.) ve Tebliğat Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmeliği'nin (Teb. Yön) amacı da tebliğin en kısa sürede muhataba ulaştırılması²⁷, ilgililerin konu ile ilgili bilgilendirilmesi ve bu bilgilendirme işleminin belgelendirilmesi²⁸ ile ilgili iş ve işlemlerin belli usul ve esaslar çerçevesinde yapılmasını sağlamaktır.

Yargıtay bir kararında, tebliğatın amacının, kişiyi aleyhine açılan davadan haberdar etmek ve kendisini ilgilendiren yargılamadan tam olarak bilgi sahibi olmasını sağlamaktır. Bu sayede ilgili kimse açıklamada bulunma ve ispat hakkını kullanma imkanına kavuşacaktır, diyerek tebliğatın amacını açıklamıştır²⁹.

Yargısal mercilerin kişiler hakkında verdiği kararlar ile idarenin muhatabı olan idari işlemlerinin bazılarının hukuk alanında tamamlanmaları ve sonuç doğurmaları ilgililerin bu karar ve işlemler hakkında bilgilendirilmesine bağlanmıştır. Tebliğatın bir amacı da yargısal kararların ve bazı idari işlemlerin tamamlanması ve hukuksal olarak sonuçlanmasını sağlamaktır³⁰. Aynı zamanda bu karar ve idari işlemlere başvuru süreleri ve hak düşümüne neden olacak süreler de tebligata bağlanmıştır ki usulüne uygun olarak muhataba tebliğat yapılmadan bu süreler başlamayacaktır. Bu sürelerin başlangıç ve bitiş tarihi tebliğat tarihine bağlanmıştır. Bu bağlamda tebliğatın diğer amacı da başvuru ve hak düşürücü sürelerin hesaplanmasına esas teşkil etmektir³¹.

Herhangi bir tebliğat işleminin amaçlarına ulaşması ve umulan faydanın sağlanması ancak tebliğat işlemleri sırasında tebliğat mevzuatına sıkı sıkıya uyulmasına bağlıdır. Tebliğat mevzuatına aykırı olan bir tebliğat işlemi hukuken geçerli sayılmayacaktır. Yargıtay bir kararında, yargılama sürecinde yapılan tebliğatla ilgili tutanakların ve ilgili diğer tüm belgelerin dosyaya konulmasının gerektiğini ve 7201 sayılı Kanun'un ve bu Kanun'un uygulanmasını göstermek amacıyla yayınlanan Tebliğat Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik hükümlerinin tamamen şekli olduğunu ve titizlikle uygulanması gerektiğini

²⁷ Muşul, Tebliğat Hukuku, s. 65.

²⁸ Deliduman, Tebliğat Hukuku, s. 31.

²⁹ Yargıtay 2. HD., Esas No: 2015/11883, Karar No: 2015/23380, Tarih: 07.12.2015 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

³⁰ Aslan, "Vergilendirmede Tebliğat", s. 3.

³¹ Deliduman, Tebliğat Hukuku, s. 32.

ayrıca dava ile ilgili yapılan tebligatların usulüne uygun olarak yapılıp yapılmadığını hâkimin kendiliğinden denetlemesi gerektiğini karara bağlamıştır³².

2.3. Tebligatın Önemi

Tebliğat hukuk alanında oldukça önemli bir işlemdir. Yargılamanın hızlı ve doğru bir şekilde yürütülmesi, ortaya atılan iddia ve isnatlarla ilgili tarafların savunma delilleri ile karşı iddia ve isnatlarını ile sürebilmesi, davanın süratle sonuçlandırabilmesi, öncelikle, tarafların haklarında yürütülen yargılama ile ilgili bilgi sahibi olmaları ile mümkündür. Herhangi bir kimsenin hakkındaki iddia ve isnatların neler olduğu, hakkında hangi yargı merciinde duruşmasının bulunduğu öğrenilmesi ancak usulüne uygun olarak tebligat yapılması ile sağlanabilir. Usulüne uygun olarak yapılmayan veya hatalı yapılan tebligat davaların uzamasına, hak kayıplarına, zaman ve masraf kaybına neden olmaktadır³³.

Maddi gerçeğe ulaşmak yargılama hukukunun temel amaçları arasında yer almaktadır. Ancak maddi gerçeğe ulaşmak için yargılama sürecinde yapılan iş ve işlemlerle aynı zamanda tarafların temel hak ve özgürlüklerini de gözetmek zorundadır. Hakkında dava görülen bir kişi bakımından iddia ve savunma hakkını kullanması, dinlenilme ve adil yargılanma haklarından yararlanması ancak hakkındaki iş ve işlemlerle ilgili bilgi sahibi olmasına bağlıdır. Bu da ancak usulüne uygun bir tebligat işleminin varlığını zorunlu kılmaktadır³⁴.

Tebliğat yargısal faaliyetlerde oldukça önemli bir olgudur. Yargıtay'da hukuk muhakemelerinde tebligatın önemini ortaya koyan bir kararında, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'nın 36. maddesi ile 12.01.2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu³⁵ 27. maddesinde açık bir şekilde dile getirilen temel ilkelere göre, mahkemenin, ilgili tarafları dinlemeden, onların iddia ve savunmalarını ileri sürmeleri için usulüne uygun olarak davet etmeden hüküm veremeyeceğini dile getirmiştir. Bu bağlamda taraflar gelmeseler bile

³² Yargıtay 9. HD., Esas No: 2018/7428, Karar No: 2018/19551, Tarih: 05.11.2018; Benzer kararlar için Bkz.: Yargıtay 10. HD., Esas No: 2018/6072, Karar No:2019/5085, Tarih: 17.06.2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

³³ Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku Bilgisi, s. 17.

³⁴ Akcan / Albayrak, Tebligat Hukuku, s. 31; Aksoy, Şerafettin, Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1999, s. 54; Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 2.

³⁵ Resmî Gazete: Tarih: 4/2/2011, Sayı: 27836.

yargılamaya devam edilmesi, taraf teşkilini sağlamaya yönelik duruşma tarihinin her seferinde taraflara tebliğ edilmesi gerektiğini karara bağlamıştır³⁶.

Tebliğat ceza muhakemesi sürecinde de önemlidir. Yargıtay bir kararında, hukuka uygun ve sağlıklı bir biçimde sürdürülebilmesi, iddia ve savunmanın özgürce ileri sürülebilmesi, delillerin eksiksiz olarak toplanıp tartışılabilmesi, öncelikle tarafların yargılamadan haberdar edilmeleri ile olanaklıdır. Hasımsız davalar hariç olmak üzere, dava dilekçesi ile duruşma gün ve saati karşı tarafa tebliğ edilmeden ve taraf teşkili sağlanmadan davaya devam edilerek yargılama yapılamaz³⁷ diyerek tebligatın önemine vurgu yapmaktadır.

Tebliğat aynı zamanda hukuken belirlenen iddiada bulunma, savunma, itiraz, dava açma vb. hakların kullanılması için belirlenen sürelerin işlemeye başlamasında ve hesaplanmasında da önemli bir rol oynamaktadır. Hakların doğumu veya ortadan kalktığını, bir işlemin başlangıç veya sonucunu belirleme işlemi olarak değerlendirmek mümkündür³⁸. Başka bir ifadeyle, kanuni bir süreyi başlatması ya da bitirmesi dolayısıyla, bir hak kazanılabilir ya da kaybedilebilir, dava hakkı düşebilir veya hak kaybolabilir. Nitekim Anayasa'nın 125. maddesinde idari işlemlere karşı açılacak davalarda sürenin "yazılı bildirim" tarihinde yani tebliğat tarihinde başlayacağı belirtilmiştir³⁹.

2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'n⁴⁰ da birçok konuda tebliğat tarihinin esas alındığı görülmektedir. Kanunu'nun 39. maddesinin birinci fıkrasında, gün ile belirlenen sürelerin, tebligatın yapıldığının ertesi günü işlemeye başlayacağı belirtilmektedir. Eski hâle getirme (CMK m. 41), hâkimin veya mahkemenin kararlarına itiraz (CMK m. 268/1), istinaf isteminin reddi halinde itiraz (CMK m. 276), istinaf talebine cevap (CMK m.

³⁶ Yargıtay 10. HD., Esas No: 2018/6072, Karar No:2019/5085, Tarih: 17.06.2019; Benzer kararlar için Bkz.: Yargıtay HGK., Esas No: 2009/9-52, Karar No: 2009/105, Tarih: 04.03.2009; Sakarya BAM 6. HD., Esas No: 2019/67, Karar No: 2019/67, Tarih: 06/02/2019; İzmir BAM 8. HD., Esas No: 2019/110, Karar No: 2019/1513, Tarih: 28/05/2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

³⁷ Yargıtay 22. HD., Esas No: 2018/12068, Karar No: 2018/20815, Tarih: 02/10/2018; Benzer kararlar için Bkz.: Adana BAM 11. CD., Esas No: 2019/309, Karar No: 2019/3358, Tarih: 23/12/2019; Yargıtay 2. HD., Esas No: 2018/5339, Karar No: 2018/11885, Tarih: 24.10.2018; Yargıtay 2. HD., Esas No: 2018/6854, Karar No: 2018/13223, Tarih: 21.11.2018; Yargıtay 13. CD., Esas No: 2018/4601, Karar No: 2018/12386, Tarih: 25/09/2018; Yargıtay 13. HD., Esas No: 2016/15241, Karar No: 2018/12254, Tarih: 17/12/2018; Yargıtay 17. CD Esas No: 2017/27549, Karar No: 2017/5996, Tarih: 16.05.2017; Yargıtay 20. HD., Esas No: 2017/4438 Karar No: 2017/6687 Tarih: 21.09.2017

³⁸ Şenyüz, Doğan, Vergi Usul Hukukunda Tebliğat, 2.Baskı, Yaklaşım Yayınevi, 1997, s. 10.

³⁹ Gönen, Yakup, "Hak Arama Özgürlüğü Bağlamında Tam Yargı Davasındaki Usul ve Sürelerin Haksız Fiilden Kaynaklanan Tazminat Davası İle Karşılaştırılması", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016, C. 7, S. 1, s. 451- 478.

⁴⁰ Resmî Gazete: Tarih: 17/12/2004, Sayı: 25673.

277), temyiz talebinin reddine itiraz (CMK m. 296) ve temyize cevap (CMK m. 297) için tebliğ tarihinden itibaren yedi gün, kovuşturmayaya yer olmadığı kararına itiraz (CMK m. 173/1) ve temyiz süresi (CMK m. 291) için tebliğ tarihinden itibaren 15 gün ve uzlaşma teklifine cevap (CMK m. 253/4) verilmesi içinde üç gün süre verilmektedir.

2.4. Tebligatın Hukuki Niteliği ve Unsurları

Tebliğat işleminin hukuki manada anlam kazanması için üç unsurun varlığı söz konusudur. Birincisi, bilgilendirme. Yani muhatabın kendisi ile ilgili yapılan hukuki işlem hakkında bilgilendirilmesidir. Bu yönü tebligatın kavramsal karşılığıdır. Ancak, yapılan bilgilendirme işleminin belgelendirilmesi gerekmektedir. Bu da tebligatın ikinci unsurudur⁴¹. Üçüncü unsur ise tebligat işleminin ilgili mevzuata uygun bir biçimde yapılmasıdır⁴². Başka bir ifadeyle bildirim tebligatın maddî yönünü temsil ederken usule göre belgelendirme işlemi ise tebligatın şekli yönünü temsil etmektedir⁴³.

Tebliğatı çıkaran mercii tarafından ilgiliye ulaştırılması istenen belgenin bizzat muhataba veya muhatap adına tebligatı almaya yetkili kimselere teslimi ile birlikte bilgilendirme unsuru gerçekleşmiş olacaktır. Belgelendirme unsuru ise, yapılan bildirim işleminin mevzuatta öngörüldüğü şekilde yapıldığına dair tutanağın düzenlenmesi ile gerçekleşmektedir. Daha açık bir ifadeyle, tebliğ mazbatalı kapalı zarfın arka yüzündeki matbu tutanağın boş kısımlarından ilgili olanlarının kanunun öngördüğü şekilde doldurularak tarih yazılması ve imzalanması suretiyle belgelendirme unsuru gerçekleşecektir. Bu iki unsurun bir araya gelmesi ile de tebliğ işlemi tamamlanmış olacaktır⁴⁴.

Yargıtay bir kararında, tebligatın bilgilendirme yanında belgelendirme özelliği de bulunan bir usul işlem olduğunu hem tebligat işleminin hem de tarihinin 7201 sayılı Kanun ve Tebligat Yönetmeliği hükümlerine göre tevrik ve dolayısıyla ispat olunabileceğini, bu nedenle tebligatın usulü gösteren mevzuatla ilişkisinin daima göz önünde tutulması

⁴¹ Kurt Konca, Nesibe, “Türk Hukukunda Tebligata İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, TBB Dergisi, 2014, S. 114, (s. 239- 274), s. 240.

⁴² Deliduman, Seyithan, Tebligat Hukuku Bilgisi, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara: 2012, s. 20; Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku Bilgisi, s. 25.

⁴³ Özkes, Muhammet, Yargı Örgütü ve Tebligat Hukuku, D. Gökbel (Ed.). Eskişehir, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, No. 2629, Açıköğretim Fakültesi Yayını No. 1597, 2012, s. 87.

⁴⁴ Muşul, Timuçin, Tebligat Hukuku, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013, s. 51.

gerektiğini vurgulamıştır⁴⁵. Bu bağlamda usulüne uygun bir şekilde yapılmayan tebligatın iki unsurunun varlığına rağmen hukuken geçerli bir tebligat işlemi olmayacağını, bu durumda yapılan işlemin usulsüz tebligat olacaktır⁴⁶. Bunun yanında bazı usul hataları tebligatın yokluğu sonucunu doğurmaktadır. Örnek olarak tebligat zarfı boşsa, yani içinde tebligata esas herhangi bir belge yoksa yazılı bildirim unsurundan söz edilemez ve dolayısıyla ortada bir tebliğ de bulunmaz. Yine, tebligat konusu işlemin iadeli taahhütlü mektupla bildirilmesi, tebligatın kurucu unsurlarından olduğundan, normal posta yoluyla gönderilmesi halinde belgelendirme unsuru eksik kalacağı için yine tebligatın yokluğu sonucunu doğuracaktır⁴⁷.

Tebliğat işlemi usul işlemi olduğu için başta 7201 sayılı Kanun olmak üzere diğer hukuki metinlerde tebligata dair düzenlemelerde şekil ile ilgilidir⁴⁸. Bu yüzden şekil ile ilgili hükümler usulü bir işlem olan tebligat işleminin unsurlarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda şekil ile ilgili hükümlere tam olarak uyulması gerektir⁴⁹ ki şekli hukukun korumak istediği maddi hukuk korunabilsin ve hukuken geçerli bir tebligat işlemi ortaya çıkabilsin. Aksi durumda tebligat kanununda öngörülen biçimde yapılmadığı için usulsüz tebligat ortaya çıkacaktır⁵⁰.

Ancak tebligat mevzuatının şekli olması aşırı şekilciliği de beraberinde getirebilir. Yargıtay bazı kararlarında aşırı şekilciliğin önüne geçmeye çalışmaktadır. Nitekim bir kararında, 7201 sayılı Kanun 21/2. maddesine uygun bir şekilde yapılan bir tebligat işleminde tebligatın açık mavi zarfla yapılmasının aranmasının aşırı şekilcilik olacağını, tebligatın salt beyaz renkli zarfla yapıldığından usulsüz olmayacağını karara bağlamıştır⁵¹.

Yargıtay başka bir kararında ise, 7201 sayılı Kanun'un 23. maddesine göre tebligat muhatabından başkasına yapılmış ise o kimsenin adı soyadı adresi ve tebellüğe ehil

⁴⁵ Yargıtay HGK., Esas No: 2014/11-698, Karar No: 2014/1005, Tarih: 3.12.2014; Benzer kararlar için Bkz.: Yargıtay HGK., Esas No: 2011/554, Karar No: 2011/68423, Tarih: 11.2011) (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁴⁶ Muşul, Tebligat Hukuku, s. 41; Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku Bilgisi, s. 25; Yüce, Mehmet / Çelik, Muhammed, Karşılaştırmalı Vergi Tebligat Hukuku, Bursa, Ekin Basın Yayın Dağıtım, 2017, s. 4.

⁴⁷ Yılmaz, Ejder / Çağlar, Tacar, Tebligat Hukuku, Ankara: Yetkin Yayınları, 1982, s. 578.

⁴⁸ Deliduman, Tebligat Hukuku Bilgisi, s. 20.

⁴⁹ Yargıtay HGK., Esas No: 2015/1-2827, Karar No: 2016/2827, Tarih: 22.06.2016; Yargıtay HGK., Esas No: 2011/21-869, Karar No: 2011/754, Tarih: 14.12.2011; Yargıtay 1. HD., Esas No: 2011/591, Karar No: 2011/1690, Tarih: 17.02.2011 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁵⁰ Muşul, Tebligat Hukuku, s. 41; Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku Bilgisi, s. 25.

⁵¹ Yargıtay 12. HD., Esas No: 2019/6004, Karar No: 2019/8960, Tarih: 23/05/2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

olduğunun mazbataya yazılması gerekir. (Ancak tebellüğ edenin adı yazılırken soyadı yazılmadan, muhatabın karısı denilmiştir). Davacıya yapılan satış ilanı tebligatında kendisine tebligat yapılan kimsenin soyadı tebliğ mazbatasına yazılmamıştır. Davacı bu kişinin karısı olmadığını iddia etmemektedir. Davacının karısının davacı ile aynı soyadı taşıyacağı ise tabiidir... Davacının karısının davacı ile aynı soyadı taşıyacağı düşünüldüğünde soyadının tebligata yazılmaması onu denetime elverişlilik halinden beri yapmaz. Bu nedenle tebligatı geçersiz saymak aşırı şekilciliktir. Tebligat usulüne uygundur⁵².

Tebliğat bir usul işlemidir ve bu kapsamda tebligat ile ilgili düzenlemelerin yer aldığı mevzuatta usul kuralları niteliğindedir. Tebligatın usul işlemi olarak nitelendirilmesini bir sebebi de usule ilişkin bir işlev görmesi ve tebliğ işleminin varlık ve geçerliliğinin, kanunda gösterilen usul ve şekilde belgelendirilmiş olmasındandır⁵³. Usulü bir işlem olduğundan tebligat işlemi nihaî bir hukuki işlem değil; uygulamaya yönelik idarî bir işlem niteliğindedir⁵⁴.

Tebliğat usulî bir işlemi olması sebebiyle, tebliğ işlemindeki noksanlıklar ancak asıl idarî işleme karşı yargı yoluna başvurulması suretiyle ve idarî işlemi kusurlandırmak için ileri sürülebilmektedir. Yani tebliğ işlemi, ilgililerine duyurulmasına aracılık ettikleri asıl idarî işlemten ayrılarak tek başına idarî davaya konu edilemez⁵⁵. Nitekim yalnızca tebliğ işlemine ilişkin tebliğ alıncısının iptali istemiyle açılan davalarda, tebliğ alıncısının kesin ve yürütülebilir bir işlem olmadığından bahisle davanın incelenmeksizin reddine karar verilmektedir⁵⁶.

2.5. Tebligat Türleri

Hukumumuzda üç tür tebligat bulunmaktadır. Teb. K. ve Teb. Yön'de tebligat türleri, kazai (yargısal) tebligat (Teb. K. m. 34- 44, Teb. Yön. m. 56- 66), idari tebligat (Teb. K. m. 45- 49, Teb. Yön. m. 67- 70) ve mali tebligat (Teb. K. m. 50- 51, Teb. Yön. m. 71- 72) yer almaktadır.

⁵² Sakarya BAM 8. HD., Esas No: 2019/25, Karar No: 2019/132, Tarih: 19/02/2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁵³ Deliduman, Tebligat Hukuku, s. 16.

⁵⁴ Öncel, Mualla / Kumrulu, Ahmet / Çağan, Nami, Vergi Hukuku, Ankara: Turhan Kitabevi, 2006, s. 103.

⁵⁵ Danıştay 4. D., Esas No: 1998/4783, Karar No: 1999/3374, Tarih: 07.10.1999 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁵⁶ Diyarbakır VM., Esas No: 2015/1341, Karar No: 2015/1573, Tarih: 18.12.2015 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

2.5.1. Kazai (Yargısal) Tebligat

Kazai tebligat 7201 sayılı Kanun'u 34 ve 44. maddeler arasında düzenlenmiştir. Bu tebligat türü 34. maddeye göre, “adli ve idari kaza mercilerince⁵⁷” ve yargısal faaliyetlerde kullanılabilecek bir tebligat türüdür. Başka bir ifadeyle adli ve idari yargı mercileri yargısal faaliyetlerde kazai tebligat hükümlerini uygularken idari sayılan yani diğer yargısal merciler ile kamu kurum ve kuruluşları arasında yapılacak tebligat işlemlerinde 7201 sayılı Kanun'un genel hükümleri (m. 1- 33) uygulanmaktadır⁵⁸.

Bu maddeye göre, kazai tebligat hükümlerinden yararlanacak adli organlar her türden ilk derece mahkemeleri, bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay'dır⁵⁹. İdari yargı organları ise idare mahkemeleri, vergi mahkemeleri, bölge idare mahkemeleri ve Danıştay'dır⁶⁰. Ancak 34. maddede yer alan düzenlemeyi geniş bir açıdan ele almak gerekmektedir. Nitekim bu kanun maddesinde belirtilen merciler arasında yer almamasına rağmen Cumhuriyet Başsavcılıkları, İcra daireleri⁶¹ ve Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri de bu kanun kapsamında kazai tebligat hükümlerini uygulamaktadır⁶². Bunun yanında Anayasa Mahkemesi, Uyuşmazlık Mahkemesi, Sayıştay gibi yüksek mahkemelerde bu kanun kapsamına girmemelerine rağmen kazai tebligat çıkarabilmektedir⁶³.

Kazai tebligatı diğer tebligat türlerinden ayıran birkaç karakteristik özelliği bulunmaktadır. Bunların başında 35. madde ile bilinen adresine önceden usulüne uygun tebligat yapılan bir kimseye adresini değiştirdiği takdirde yeni adresini bildirme zorunluluğu getirilmektedir. Yeni adres bildirildiğinde tebligat adresi olarak yeni bildirilen adresin kabul edileceği bildirmediği takdirde ise MERNİS adresinin araştırılacağı, MERNİS adresi bulunduğu takdirde tebligatın bu adrese MERNİS adresi bulunmadığı takdirde ise eski adrese yapılacak tebligatın geçerli olacağı hükme bağlanmıştır. Ayrıca daha önce tebligat yapılmamış olsa bile tüzel kişilerin resmi kayıtlarındaki adreslerine tebligat yapılabileceği

⁵⁷ Kanun metninde “adli, idari ve askeri” ibaresi yer alırken 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nin 32. maddesiyle, “askeri” ibaresi çıkarılarak “adli ve idari” şeklinde değiştirilmiştir.

⁵⁸ Turan, Tebligat Hukuku, s. 119.

⁵⁹ Yüce, Mehmet, Mali Yargılama Hukuku, 1. Baskı, Ekin Basım Yayım Dağıtım, Bursa, 2014, s. 6-12.

⁶⁰ Yüce, Mehmet, Vergi Yargılama Hukuku, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 3.Baskı, Ekin Basım Yayım Dağıtım, Bursa, 2013, s. 29.

⁶¹ Küçük, Alper Tunga, “İcra ve İflas Hukukunda Tebligata İlişkin Düzenlemeler”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt LXXIV, Sayı: 1, 2016, (s. 305- 329), s. 305.

⁶² Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 156.

⁶³ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 78.

düzenlenmektedir⁶⁴. Diğer bir özelliği ise 36. maddesinde yer alan doğrudan tebligat düzenlemesidir. Bu maddeye göre, duruşma esnasında veya yazı işlerinde doğrudan tebligat yapılabilir. Bu şekilde tebligatta ayrıca tebliğ tutanağı düzenleme zorunluluğu da bulunmamaktadır. Duruşma tutanağına durumun yazılması veya yazı işlerinde ise tebliğle ilgili bir tutanak yazılması tebligatın geçerliliği için yeterli görülmektedir.

2.5.2. Mali Tebligat

Mali tebligat 7201 sayılı Kanun'un 50 ve 51. maddelerinde ve Teb. Yön. 71- 72. maddelerinde düzenlenmiştir. Mali tebligat konusunun kapsamına Sayıştay tebligatları ve diğer mali tebligatlar girmektedir.

7201 sayılı Kanun'u 50. maddesinde Divanı Muhasebat (Sayıştay) başlığını taşıyan maddeye göre tebliğ yapılacak kişilerden merkez teşkilatlarında görevli bulunanlara bağlı oldukları daireler, bunların haricinde kalanlara mahalli mülki amiri (Vali veya Kaymakam) vasıtasıyla yaptırılacaktır. Çünkü Sayıştay'ın yaptığı iş ve işlemler genel olarak memurlarla ilgilidir ve kanun koyucu memurlara çalıştıkları kurumlarda tebligat yapılmasını uygun görmüştür. Kanun maddesinden de anlaşılacağı üzere Sayıştay tarafından yapılacak tebligat, 7201 sayılı Kanun 2. maddesinde düzenlenen şekilde idari yollardan ve memur vasıtasıyla yapılacaktır. Bu şekilde gönderilen Sayıştay kararı ve diğer tebliğ olunacak ekli belgeler muhatabı olan memura, teslim edilen tarih ve ilgili evrakın niteliği yazılmak suretiyle bir tutanak karşılığı teslim edilir. Daha sonra bu tutanak delil niteliği teşkil etmesi açısından Sayıştay'a gönderilir ve muhatabın dosyasında yerini alır⁶⁵.

Sayıştay'ın tebligatları dışında kalan diğer mali tebligatlar ise 213 sayılı Kanun'un 69. maddesine göre, devletin alacağı her türlü vergi, resim ve harçlar (213 sayılı Kanun'un 2. maddesine göre Gümrük İdareleri tarafından alınan vergi ve resimler hariç) ve bunlara ilişkin olup hüküm ifade eden her türlü belge ve yazıları içeren tebligattır. Sayıştay dışında kalan diğer mali tebligatlar, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun tebliğ ile ilgili hükümlerine göre yapılmaktadır (VUK madde 93- 109). Ancak 213 sayılı Kanun'da ilgili bir düzenleme bulunmaması durumunda 7201 sayılı Kanun'un 51. maddesine göre, 7201 sayılı Kanun'u genel hükümlerine (m. 1- 33) göre tebligat işlemleri yapılacaktır⁶⁶.

⁶⁴ Yargıtay 22. HD., Esas No: 2016/30908, Karar No: 2020/2168, Tarih: 11/02/2020 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁶⁵ Afşaroğlu, Yurtiçi ve yurtdışı tebligat, s. 61- 62.

⁶⁶ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 40; Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 157;

2.5.3. İdari Tebligat

İdari tebligat, 7201 sayılı Kanun'un 45- 49 maddeleri arasında düzenlenmiştir. 45. maddeye göre, idari tebligat kazai ve mali tebligat dışında kalan diğer tebligatları ifade etmektedir. 7201 sayılı Kanun'un 1. maddesinde belirtilen tebligat çıkarmaya yetkili mercilerin, yargısal ve mali amaçlı tebliğleri dışında çıkarılan her türlü tebligat idari tebligattır⁶⁷. Bunun yanında tebligat çıkarmaya yetkili mercilerin tebligat işlemlerini öncelikle kendi kanunlarında tebligat ile ilgili düzenleme varsa bu düzenlemelere göre yoksa 7201 sayılı Kanun'un 45- 49. maddelerde düzenlenen idari tebligat düzenlemelerine göre yine ihtiyaç olması halinde genel hükümlere göre (m. 1- 33) yürütmesi gerekmektedir⁶⁸.

İdari tebligatı diğer türlerden ayıran en önemli husus tebliğ edilecek kimi konuların idarenin tek yanlı irade açıklaması olarak ortaya çıkan idari işlemlerin⁶⁹ kamuya açıklanması veya tebliğini içermesidir. İdari işlemler; idari makamların, faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin olarak hukuk çerçevesinde, tek taraflı irade açıklaması ile hukuk âleminde etki ve sonuçlar doğuran, kesin ve yürütülmesi zorunlu nitelikteki işlemlerdir⁷⁰. İdari işlemin muhatabının bu konuda iradesini açıklamasına gerek yoktur. Genel nitelikteki düzenleyici idari işlemlerin (tüzük, yönetmelik, tebliğ vb.) ilanen yayınlanması veya bireysel idari işlemlerin (disiplin cezası verme, kamulaştırma vb. işlemlerin) ilgiliye tebligat vasıtasıyla bildirilmesi gerekir. İdarenin bu işlemleri duyurması veya tebliği ile birlikte üçüncü kişilere ve ilgili muhataplarına karşı ileri sürebilir⁷¹.

Tabi ki idarenin bireyi ilgilendiren her işleminin yazılı olarak tebliğine gerek yoktur. Bu türden işlemleri ilan veya yayın yoluyla da duyurabilmektedir. Nitekim bireysel işlem olmasına rağmen idari işlemin muhatabının bilinmemesi veya bulunamaması halinde tebligatın 7201 sayılı Kanun'un 28. maddesi hükmü gereğince ilanen yapılması⁷² hukuken yeterli olacaktır. Bunun yanında belli niteliklere sahip kişileri ilgilendiren bireysel bazı işlemlerde ilan yoluyla geçerlilik kazanmaktadır. Nitekim askerlik ile ilgili yoklama, askere

⁶⁷ Afşaroğlu, Yurtiçi ve yurtdışı tebligat, s. 56; Yılmaz / Çağlar, Tebligat Hukuku, s. 700.

⁶⁸ Yılmaz / Çağlar, Tebligat Hukuku, s. 700.

⁶⁹ Gözübüyük, Şeref / Tan, Turgut, İdare Hukuku (Genel Esaslar I), Ankara: Turhan Kitabevi, 1998, s. 314.

⁷⁰ Danıştay 10. D., Esas No: 2007/4203, Karar No: 2010/8279, Tarih: 20.10.2010 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁷¹ Gözler, Kemal, İdare Hukuku Dersleri, Güncelleştirilmiş Dokuzuncu Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2010, s. 276- 381.

⁷² Gözler, İdare Hukuku Dersleri, s. 382.

alma, yedek subay ve askeri memurların celp ve sevkleri ile buna ilişkin işlemlerine ait diğer hususların Türkiye Radyoları ve Televizyonu aracılığıyla ilan edilmesi de hukuken yeterli görülmektedir.

Bir idari işlem yetkili idari makam tarafından onaylanmış ancak muhatabına tebliğ edilmemişse idare bu işleme dayanarak çeşitli bireysel işlemler yapabilir. Yani bu idari işlem tebliğ edilmemiş olsa bile idare açısından geçerli ve bağlayıcı bir idari işlemdir. Ancak hukuken var olan bu işlemin muhatabı açısından da hüküm ve sonuç doğurabilmesi için tebliğ edilmesi gerekir. Nitekim muhataba tebliğ edilmeyen bir idari işlemi esas alarak idarenin muhataba karşı ileri sürdüğü işlemlere karşı muhatap iptal davasına başvurabilir⁷³.

Tebliğat Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik, idari tebliğat kapsamında temsilciye tebliğat ile ilgili düzenleme getirmiştir. Yönetmeliğin 68/3. maddesine göre, eğer bir kişi tebliğat işlemlerinde evrakı tebellüğ için temsilci tayin ederek bu durumu merciine bildirmiş ise tebliğatın artık temsilci olarak tayin edilen kimseye yapılması gerekmektedir. Unutulmaması gereken konu ise idari tebliğat işlemlerinde temsil yetkisi ancak kişiyi resmi makamlar karşısında temsil etme yetkisi olan Avukatlara verilmiştir. Bununla birlikte hukuken temsil etme yetkisi olmayan bir kişiye tebliğatın geçersiz olacağı da açıkça ortadadır.

7201 sayılı Kanun'un 48. maddesine göre, gümrük ve tekelle işlerinin daha hızlı ve isabetli bir şekilde yapılabilmesi için, Gümrük ve Tekelle işlerinde, kendi kanunlarının imkân verdiği hallerde muamelenin cereyan ettiği yerde hazır bulunan alakalıya tebliğat memur vasıtasıyla yapılır hükmü getirilmiştir. Ancak bu işlem kendi kanunlarının imkân verdiği haller ile sınırlama getirilmiştir.

Diğer bir idari tebliğat türü ise tapuda kayıtlı taşınmazların veya miras, kamulaştırma, cebrî icra veya mahkeme ilâmı ile iktisapta bulunan hak sahipleri ilgili olarak yapılan tebliğat işlemleridir. 7201 sayılı Kanun'un 49. maddesine göre, sahiplerine adreslerini bulundukları yerdeki tapu dairesine bildirme zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca kişiler bildirim yaptıktan sonra adreslerini değiştirdiklerinde yeni adreslerini de yine bulunduğu yer tapu idaresine bildirmeye mecburdur. Aksi halde adresini değiştiren ve bildirmeyen kişilerin adres kayıt sistemindeki adresleri tebliğat adresi olarak kabul edilecektir. Bu sayede tebliğatın hızlı ve isabetli bir şekilde yapılması amaçlanmaktadır.

⁷³ Gözler, İdare Hukuku Dersleri, s 383- 384.

2.6. Türk Hukukunda Tebligat

2.6.1. Vergi Usul Kanununda Tebligat

Tebligat diğer hukuk dallarında olduğu gibi vergi hukukunda da önemli bir yer tutar. Verginin ortaya çıkıp tahsil aşamasına gelmesi ancak usulüne göre yapılan tebligatın varlığına bağlıdır. Usulsüz tebligat ise vergilerin tarh, tahakkuk ve tahsilini olumsuz etkileyecek ve vergilendirme sürecinin uzamasına ve uyuşmazlıkların ortaya çıkmasına sebep olacaktır. Mükellef açısından değerlendirildiğinde ise hakkında yürütülen işlemde haberi olmadığı için hak kaybı yaşaması ihtimali ortaya çıkacaktır. Nitekim mükelleflerin vergilendirme aşamasında belli hakları olduğu gibi hakkında yürütülen işlemlerle ilgili bilgilendirilmesi ve mükellefin onayına sunulması gerekmektedir⁷⁴.

213 sayılı Kanun'da tebligat usul ve esasları özel olarak ele alınmıştır ve 93- 110. maddelerinde detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. Vergileme sürecinde yapılacak tebligatın bu düzenlemelere göre yapılması gerektiği gibi devletin her türlü alacağı ile ilgili yapılacak tebligatın da bu kanuna göre yapılması gerekmektedir⁷⁵. Vergi ile ilgili süreçte 213 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanması gerekirken uyuşmazlıkların çözümü aşamasında yani mahkeme aşamasında 7201 sayılı Kanun'da yer alan genel düzenlemelere göre tebligat yapılmaktadır. Bununla birlikte 213 sayılı Kanun'da düzenleme bulunmayan durumlarda 7201 sayılı Kanun'un 51. maddesine göre, yine 7201 sayılı Kanun'un genel hükümlerine (Teb. K. m. 1- 33) göre tebligat yapılması gerekmektedir⁷⁶. Ayrıca vergi işlemlerini yürüten mercilerin idari nitelikteki tebligatları da 7201 sayılı Kanun'un genel hükümlerine göre yapılmaktadır⁷⁷.

Nitekim Danıştay bir kararında, 21.07.1953 tarih ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un⁷⁸ 8. maddesine göre, ödeme emrinin 213 sayılı Kanun

⁷⁴ Akdoğan, Abdurrahman, Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi, Gözden geçirilmiş ve genişletilmiş 14. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi, 2014, s. 65; Yurtsever, "Vergi Hukukunda", s. 454.

⁷⁵ Baykara, Bekir, Teori ve Pratik Yönleriyle Vergi ve Vergi Ceza Hukuku, 1. Baskı, İstanbul: Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayınları, 2009, s. 127; Kırbaş, Vergi Hukuku, s. 115.

⁷⁶ Alpaslan, Mustafa/Sakal, Mustafa, Vergi Usul Hukuku Uygulamasında Tebligat Usulleri ve Süreler, s. 8- 13, (ty) http://www.ekonomikyorumlar.com.tr/files/articles/1526374706_28.pdf, (Erişim Tarihi: 01.04.2020).

⁷⁷ Turgut, Osman, "213 Sayılı Vergi Usul Kanununda ve 7201 Sayılı Tebligat Kanununda Yer Alan Tebliğ Hükümleri ile Tebliğe Esas Alınan Bilinen Adresler Mevzuunda Yapılan ve Yapılması Gerekli Düzenlemeler", Yaklaşım Dergisi, Sayı 219, 2011, s.1.

⁷⁸ Resmî Gazete: Tarih: 28.7.1953, Sayı: 8469.

hükümlerine göre yapılması gerekirken, 7201 sayılı Kanun'a göre yapılmasından dolayı tebligat işleminin usule uygun olmadığı kararını vermiştir⁷⁹.

Vergilendirme sürecinde hangi belgelerin tebligata konu olacağı açıkça belirtilmemiştir. 213 sayılı Kanun'un 93. maddesinde geniş bir ifadeyle tahakkuk fişi haricindeki diğer vergi ile ilgili tüm belgelerin tebligata konu edileceği belirtilmiştir. Bu maddeye göre, tahakkuk fişi tebliğ işleminden ayrı tutulmuştur. Çünkü tahakkuk işlemi ancak muhatabın beyanı ve hazır bulunduğu durumlarda hesaplanmaktadır. Buna göre, ilgilinin kendi beyanına göre tahakkuk fişi düzenlendiğinden, mükellefin haberinin olmaması düşünülemez. Tahakkuk fişi mükellef huzurunda hazırlandığından yeniden mükellefe tebliğ edilmesine gerek yoktur⁸⁰. Tahakkuk fişi ancak 213 sayılı Kanun'un 27. maddesine göre, ilgilinin tahakkuk fişini almaktan kaçınması durumunda posta tebliğ edilmektedir⁸¹.

Tahakkuk fişi haricinde, diğer hukuki belgelerin mükellefe tebliği gerekmektedir. Tebliğ edilecek belgeler genel olarak şunlardır;

- Vergi/ceza ihbarnameleri,
- Düzeltme fişleri,
- Yoklama fişleri,
- Vergi inceleme raporu ve tutanakları,
- Takdir komisyonu kararları,
- İncelemeye yetkili olanların çıkaracakları yazılar,
- Ödeme emirleri,
- Vergi mahkemesi kararları,
- Uzlaşma gün ve yerinin tayini ile ilgili yazılardır⁸².

213 sayılı Kanun'un 94. maddesine göre, tebligatın gerçek kişi mükelleflere veya kanuni temsilcilerine, vekillerine veya vergi cezası kesilenlerin bilinen adreslerinde ve bizzat kendisine yapılması esastır⁸³. Ancak muhatap o sırada adreste bulunmazsa adreste

⁷⁹ Danıştay 3. D., Esas No: 2013/12222, Karar No: 2015/29, Tarih: 21.01.2015; Benzer kararlar için Bkz.: Danıştay, 4. D., Esas No: 2014/5999, Karar No: 2017/4536, Tarih: 16.05.2017 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁸⁰ Yurtsever, "Vergi Hukukunda", s. 456.

⁸¹ Arslan, Mehmet / Biniş, "Mine, Türk Vergi Sisteminde Tebligat ve Elektronik Tebligat", Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 2016, Cilt: 14, Sayı: 1, (s. 300- 317), s. 303.

⁸² Özbacı, Yılmaz, Vergi Usul Kanunu Yorum ve Açıklamaları, Oluş Yayıncılık, Ankara: 2012, s. 276.

⁸³ Deliduman, Tebligat Hukuku, s. 73; Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 46.

bulunanlardan görünüş itibariyle 18 yaşından büyük, belirgin bir şekilde ehliyetsiz olduğu belli olmayan bir kimseye yapılabilmektedir.

Nitekim Danıştay bir kararında, muhatabın tebligat adresinde bulunmadığının tespit edilmesi halinde, orada bulunanlardan görünüşü itibariyle 18 yaşından büyük olduğu belirgin bir şekilde belli olan herhangi bir kişiye tebligatın yapılabileceğini karara bağlamıştır⁸⁴. Danıştay başka bir kararında ise, şirketin kanuni temsilcisinin ikamet adresinde şirket adına yapılacak tebligatın, bizzat kendisine yapılması gerektiğini belirterek kanuni temsilcinin ikamet adresinde bulunmadığı bir sırada oğluna yapılan tebligatın usulsüz olduğunu karara bağlamıştır⁸⁵.

İşyeri adresinde yapılacak tebligatta, muhatabın o sırada adreste olmadığının tespit edilmesi durumunda, tebligat orada devamlı olarak çalışan personelden herhangi birisine yapılabilir. Devamlı olarak çalışmayan bir personele tebligat yapılamaz. Bu bağlamda tebligat yapılacak kimsenin orada devamlı olarak çalıştığının tespiti ve SGK numarasının tebliğ tutanağına şerhi gereklidir⁸⁶.

213 sayılı Kanun'un 94. maddesine göre, tüzel kişiler adına tebligatın, tüzel kişinin başkan, müdür veya kanuni temsilcilerinden herhangi birisine, vakıflar ve cemaatler gibi tüzel kişiliği olmayan teşekküllerde ise bu teşekkülleri yönetenlere veya temsilcilerinden birisine yapılacağı düzenlemesi yer almaktadır.

Ancak Danıştay bir kararında, şirketin başkan, müdür veya kanuni temsilcisinin tebligat sırasında işyerinde olup olmadığı araştırılmadan, o sırada orada bulunan ve şirketin devamlı çalışanı olduğu tespit edilen bir kişiye yapılan tebligatın geçerli bir tebligat olduğunu karara bağlamıştır⁸⁷.

213 sayılı Kanun'un 93. maddesine göre, tebligatların posta ve memur vasıtasıyla, doğrudan, elektronik yolla ve ilanen tebligat usulleri ile yapılabileceğini düzenlemiştir. Tebligatın Posta ile yapılması genel olarak benimsenmiş bir kuraldır ancak 107. maddeye göre, memur aracılığıyla da tebligat yaptırılabilir. Buradaki yetki Maliye Bakanlığına aittir.

⁸⁴ Danıştay 4.D., Esas No: 2016/21152, Karar No: 2017/401, 16.01.2017 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁸⁵ Danıştay 4. D., Esas No: 2014/500, Karar No: 2017/3415, Tarih: 06.04.2017 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁸⁶ Gınalı, Ayşe, "Vergi Dairelerince Yapılan Tebliğler ve Özellikli Durumlar", Mali Çözüm, 2011, Mart Nisan sayısı, (s. 215- 224), s. 216.

⁸⁷ Danıştay 4.D., Esas No: 2013/238, Karar No: 2017/7149, Tarih: 26.10.2017 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

Bakanlığa bağlı birimlerin memur vasıtasıyla tebligat yaptırabilmeleri ancak Maliye Bakanlığının açıkça vereceği bir yetkiye bağlıdır⁸⁸.

213 sayılı Kanun'un 101. maddesine göre, tebligat muhatabın bilinen son adresinde yapılır. 213 sayılı Kanun'un 101. maddesinde bilinen adresin nasıl tespit edileceği de düzenlenmiştir. Buna göre;

1. Mükellef tarafından işe başlama sırasında veya adres değişikliği yaptığı sırada bildirilen işyeri adresleri,

2. Yoklama fişinde veya ilgilinin imzası bulunmak şartıyla yetkili memurlar aracılığıyla bir tutanakla tespit edilen işyeri adresleri,

3. 25.04.2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununa istinaden oluşturulan adres kayıt sisteminde (AKS) bulunan yerleşim yeri adresi bilinen adres olarak belirlenmiştir.

213 sayılı Kanun kapsamında düzenlenmiş olan diğer tebligat türü ise elektronik ortamda tebligat usulüdür. Elektronik ortamda tebligat ilk olarak 23.07.2010 tarihli 6009 sayılı Kanun⁸⁹ ile 213 sayılı Kanun'a Elektronik Ortamda Tebliğ başlıklı 107/A maddesi eklenmesi ile hukukumuzda girmiştir. Bu kanun maddesi ile elektronik ortamda tebligat ile ilgili Maliye Bakanlığına, altyapı oluşturma, kurulmuş olanları geliştirme veya onlardan istifade etme, tebliğe elverişli elektronik adres kullanma mecburiyeti getirme, kendisine e-tebligat yapılacakları belirleme ve e-tebligata dair diğer usul ve esasları belirleme yetkisi verilmiştir⁹⁰.

Maliye Bakanlığı da 2015 yılında 456 Sıra Numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği⁹¹ yayınlayarak 213 sayılı Kanun'un 107/A maddesi kapsamında yapılacak elektronik tebligata dair usul ve esasları belirlemiştir. Bu tebliğ kapsamında 01.04.2016 tarihi itibarıyla Hazine ve Maliye Bakanlığı görev alanı içerisinde mükelleflere elektronik tebligat yapılmaya başlanmıştır.

456 Sıra Nolu VUK Genel Tebliği 4. maddesine göre, e-tebligat yapılacak mükellefler;

a) Kurumlar vergisi mükellefleri,

⁸⁸ Baykara, Teori ve Pratik Yönleriyle, s. 128.

⁸⁹ 23.07.2010 tarih ve 6009 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Resmî Gazete: Tarih: 01.08.2010, Sayı: 27659.

⁹⁰ Yurtsever, "Vergi Hukukunda", s. 452.

⁹¹ Resmî Gazete: Tarih: 27.08.2015, Sayı: 29458.

b) Ticari, zirai ve mesleki kazanç bakımından gelir vergisi mükellefi olanlar (Gelirleri basit usulde belirlenenlerle gerçek usulde vergiye tabi olmayan çiftçiler hariç),

c) Mükellefin isteğine göre kendilerine elektronik tebligat yapılmasını talep edenlere yapılacak tebligatın elektronik ortamda yapılması zorunluluğu getirilmiştir.

2.6.2. İcra ve İflas Kanununda Tebligat

İcra ve iflas ile ilgili işlerde tebligat oldukça önemli bir yeri bulunmaktadır. 09.06.1932 tarih ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun⁹² "İcra tebliğleri" başlıklı 21/1 fıkrasına göre, icra tebliğleri 7201 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılması gerekmektedir. Bu tebliğler icra dairesinde doğrudan doğruya tevdi suretiyle de yapılabilir. Aynı maddenin 2. fıkrasına göre ise bilinen adresini değiştiren tarafa, aralarında uyuşmazlık olan tarafa noter aracılığıyla değişen adresini bildirme zorunluluğu getirmektedir. Nitekim bilinen adrese tebligat çıkarılacağından değişen adresten haberi olmayan taraf tebligatın bilinen adrese çıkarmak isteyecektir. İlgilinin bilinen adresinde bulunmaması durumunda ise taraflara değişen adresi bildirme zorunluluğu getiren 7201 sayılı Kanun'un 35. maddesi hükümleri uygulanmaktadır⁹³.

Yargısal tebligata has düzenlemeler içeren 7201 sayılı Kanun'un 35. maddesinde ise taraflara değişen adreslerini bildirme zorunluluğu getirilmiştir. Değişen adresini bildirmeyen ve bu adrese daha önceden usulüne uygun tebligat yapılan gerçek kişilerin MERNİS adresi varsa o adrese yoksa eski adresine yapılacak tebligatın geçerli olacağı düzenlenmiştir. Tüzel kişiler ise değişen adreslerini bildirmedikleri takdirde ise daha önceden bu adrese tebligat yapılıp yapılmadığına bakılmadan resmî kayıtlardaki adreslerine tebligat yapılabilceği hükme bağlanmıştır⁹⁴.

İcra takibi ile ilgili talepler icra dairesine yazılı, sözlü veya elektronik ortamda gerçekleştirilebilir. Bu talepte, alacaklının (varsa kanuni temsilcisi veya vekilinin) ismi ve soy ismi, ödemenin yapılacağı banka hesap bilgileri, T.C. kimlik numarası ya da vergi kimlik numarası ve tebligata elverişli adres bilgileri yer almalıdır. Ayrıca borçlunun (varsa kanuni

⁹² Resmî Gazete: Tarih: 19/6/1932, Sayı: 2128.

⁹³ Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 18.

⁹⁴ Yargıtay 12. HD., Esas No: 2017/3042, Karar No: 2017/10827, Tarih: 18.09.2017 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

temsilcisinin) adı ve soyadı, biliniyorsa T.C. kimlik numarası veya vergi kimlik numarası ve adresi bilgileri yer almalıdır⁹⁵.

2004 sayılı Kanun'un 62. maddesine göre, İcra işlemleri sırasında ödeme emrine itiraz eden borçlu veya vekili tebligata esas olmak üzere yurtiçinde bir adres gösterme zorunluluğu bulunmaktadır. Borçlu adresini değiştirir ve bu değişikliği usulüne uygun bildirmezse, tebliğ memuru da yeni bir adres tespit edemezse, itiraz talebi sırasında verilen adrese yapılan tebligat geçerli sayılmaktadır. Bu düzenlemelere göre, icra takibi talebinde bulunan alacaklı ile ödeme emrine itiraz eden borçluya yapılacak tebligatların hızlı bir şekilde yapılabilmesi ve takip işleminin hızlı bir şekilde bitirilebilmesi için alacaklı ve borçluya vekil ile temsil ediliyor olsalar bile adres bildirme zorunluluğu getirilmiştir. Çünkü icra ve iflas işlerinde kimi zaman tebligat vekil ile temsil ediliyor olsalar bile bizzat kendilerine yapılması gerekmektedir. Buna göre adresini bildirmeyen alıcının icra takip talebi kabul edilmeyeceği gibi adresini bildirmeyen borçlunun ise itiraz talebi kabul edilmeyecektir⁹⁶.

⁹⁵ Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 19.

⁹⁶ Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 18- 19.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

7201 SAYILI TEBLİGAT KANUNUNA GÖRE TEBİGATIN USUL VE ESASLARI

Bir tebligat işleminin hukuken geçerli bir tebligat sayılabilmesi için ilgili mevzuata uygun bir şekilde yapılmasına bağlıdır. Bu bağlamda öncelikle hukukumuzda tebligat işlemlerinin temel düzenlemesi olan 7201 sayılı Tebligat Kanunu'na göre tebligatın nasıl yapılması gerektiğinin incelenmesi gerekmektedir. Bu bölümde 7201 sayılı Kanun'a göre tebligatın usul ve esasları üzerinde durulacaktır.

3.1. Tebligat Çıkarmaya Yetkili Makamlar

Tebliğat çıkarma yetkisi sadece belli kamu mercilere tanınmış bir işlemdir. Bu merciler ise 7201 sayılı Kanun'un 11.01.2011 tarihli 6099 sayılı Kanun¹ ile değişik 1. maddesinde belirtilmiştir. Tebligat çıkaracak merciler şunlardır:

- a. Yargı mercileri,
- b. 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri (Bakanlıklar ve bağlı birimler),
- c. 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idareler (Yüksek Öğretim Kurumu, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, üniversiteler, araştırma merkezleri ve enstitüler vb. özel bütçeli kamu kurumları)
- d. 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumlar (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu vb. üst kurullar),
- e. (IV) sayılı cetvelde yer alan sosyal güvenlik kurumları (Sosyal Güvenlik Kurumu ile Türkiye İş Kurumu)
- f. Vakıf yükseköğretim kurumları,
- g. İl özel idareleri,
- h. Belediyeler,
- i. Köy hükûmî şahsiyetleri,

¹ Resmî Gazete: Tarih: 25.08.2011, Sayı: 28036.

j. Barolar

k. Noterler

Kanunda açıkça belirtilen merciler dışında bu kanun kapsamında başka bir merciinin tebligat yapması mümkün değildir. Ancak yetkili olmayan bir merciinin tebligat çıkarma ihtiyacı olduğunda bunu noterler aracılığıyla yapabilmektedir. Çünkü noterlerin tebligat çıkarma yetkileri bulunmaktadır. Ayrıca posta yolu ile iadeli taahhütlü olarak göndererek gönderilerin muhataba ulaştığı kayıt altına alınabilir². Bunun yanında bu kanun kapsamında tebligat çıkarmaya yetkili bir merciler de 7201 sayılı Kanun'da belirlenen tebligat usullerine uymak zorundadır. Bu bağlamda bu mercilerin 7201 sayılı Kanun'da belirlenen tebligat usulleri haricinde başka bir yöntem ile tebligat çıkarması herhangi bir hüküm veya sonuç doğurmayacaktır³.

7201 sayılı Kanun 1. maddesi kapsamına girmediği halde bazı mercilerin özel kanunlarda yer alan düzenlemelere göre 7201 sayılı Kanun kapsamında tebligat çıkardığı görülmektedir. Bunlardan merciler;

İcra daireleri bu kanun kapsamında yer almamasına rağmen 2004 sayılı Kanun'un icra tebliğleri başlıklı 21 ve 57. maddelerine göre 7201 sayılı Kanun kapsamında tebligat çıkarmaya yetkilidir⁴. Tüketici hakem heyetleri de bu kanun kapsamında tebligat çıkarmaya yetkili merciler arasında yer almamasına rağmen, 07/11/2013 tarih ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un⁵ karar ve karara itiraz başlıklı 70. maddesinde yer alan düzenlemeye ile tüketici hakem heyetlerinin kararları 7201 sayılı Kanun hükümlerine göre taraflara tebliğ edilmesi gerektiğinden, bu heyetler 7201 sayılı Kanun kapsamında tebligat çıkarmaya yetkili hale gelmiştir⁶. Ayrıca 6100 sayılı Kanun'un 438/1 maddesine göre taraflarca farklı bir yöntem belirlenmediği sürece tahkim yargılamasında 7201 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı düzenlemesi yer almaktadır⁷.

² Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku Bilgisi, s. 28.

³ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 20.

⁴ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 20; Küçük, "İcra ve İflas Hukukunda", s. 305; Muşul, Tebligat Hukuku, s. 77.

⁵ Resmî Gazete: Tarih: 28/11/2013, Sayı: 28835.

⁶ Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 156.

⁷ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 23.

3.2. Tebligat Usulleri

7201 sayılı Kanun'da farklı tebligat usulleri benimsenmiş ve bunlarla ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Bu başlık altında 7201 sayılı Kanun kapsamında düzenlenen tebligat usulleri üzerinde durulacaktır.

3.2.1. Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü Vasıtasıyla Tebligat

7201 sayılı Kanun'un 1. maddesine göre elektronik ortam tebligatta dahil tüm tebligatın Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü veya memur vasıtasıyla yapılacağı belirtilmektedir. Ancak PTT Genel Müdürlüğü, 09.05.2013 tarih ve 6475 sayılı Posta Hizmetleri Kanunu'nun⁸ 1 ve 21. maddelerine göre PTT Genel Müdürlüğü, Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi (PTT AŞ) haline getirildiğinden⁹ bu kanunu buna göre okumak gerekmektedir¹⁰.

7201 sayılı Kanun kapsamında PTT AŞ aracılığıyla yapılan tebligat genel olarak iadeli taahhütlü posta ile yapılmaktadır. 7201 sayılı Kanun'un 1. maddesine göre posta yöntemi ile yapılacak tebligatın PTT AŞ tarafından yapılması zorunluluğu bulunmaktadır. Buna göre başka özel bir kargo şirketi aracılığıyla tebligat yapma imkanı bulunmamaktadır¹¹. Bu alana özel şirketlerin alınmaması yapılan işin kalitesini düşürdüğü değerlendirilmektedir. Nitekim PTT AŞ tarafından yapılan tebligatlarda usulsüz ve hatalı yapılan tebligat işlemlerine rastlanmaktadır. Usulsüz ve hatalı yapılan tebligat ise hem masrafa hem de tebligata bağlı işlemlerin uzamasına sebep olmaktadır. Özellikle İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi kararlarına yansıyan makul yargılama sürelerinin aşılması ile birlikte adil yargılanma ilkesinin ihlali sebebiyle Türkiye'nin tazminat ödemesi genel olarak yargılama sürelerinin uzunluğuna bağlanmaktadır. Sürelerin uzamasında özellikle usulsüz tebligatların payının olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu bağlamda posta ile tebligat işlemlerinin hızlı ve doğru bir şekilde yapılmasını sağlamak için özel kargo şirketlerinin bu alana dahil edilmesi gerekmektedir¹².

⁸ Resmî Gazete: Yayın Tarihi: 23.05.2013, Sayı: 28655.

⁹ Ruhi, Milletlerarası Tebligat, s. 57.

¹⁰ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 34.

¹¹ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 36.

¹² Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 35.

3.2.2. Memur Vasıtasıyla Tebligat

7201 sayılı Kanun kapsamında yapılacak tebligat usullerinden birisi de memur vasıtasıyla tebligat yapılması usulüdür. Nitekim 7201 sayılı Kanun'un 1. maddesinde, PTT AŞ yanında memur vasıtasıyla da yapılacağı açık bir şekilde dile getirilmiştir. Memur vasıtasıyla tebligatın hangi şartlar altında uygulanacağı ve usulü ise 7201 sayılı Kanun'u 2 ve 41. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler tebligatın memur vasıtasıyla yerine getirilmesi bakımından birbirlerine memur vasıtasıyla tebligat için farklı kıstaslar belirlemişlerdir¹³.

7201 sayılı Kanun'un 2. maddesine göre memur vasıtasıyla tebligatın ancak belli şartların oluşmasına bağlamıştır. Bu şartlar gerçekleşmeden memur vasıtasıyla tebligat mümkün değildir. Bunun yanında bu şartların varlığı ile yapılacak tebligatın memur vasıtasıyla yapılması gerektiği de unutulmaması gereken bir husustur¹⁴. Bu madde kapsamında belirlenen şartlar ise;

a) Kanunlarda memur vasıtasıyla tebligat yapılacağına dair özel bir hüküm bulunması halinde,

b) Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde,

c) Aynı mahalde bulunan Tebligat çıkarmaya yetkili merciler arasında veya bu mercilerin personeline yapılacak bir tebligat memur vasıtasıyla yapılması gerekir¹⁵.

Bu şartların gerçekleştiği durumlarda tebligatın memur vasıtasıyla yapılması zorunluluğu açıktır. Ancak bu şartlar gerçekleşmeden memur vasıtasıyla tebligat çıkarma imkânı olup olmadığı tartışmalı bir konudur. 7201 sayılı Kanun'un 1. maddesinde geçen "PTT AŞ veya memur vasıtasıyla yapılır" hükmü tebligat çıkarmaya yetkili mercilere memur vasıtasıyla tebligat yapabilme yetkisi verdiği gibi bu yetkiyi belli bir şarta bağlamamıştır. Bu bağlamda 1 ve 2. madde hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, 1. maddeye göre tebligat çıkarmaya yetkili mercilerin gerek gördükleri takdirde memur vasıtasıyla yapabileceklerini yani bir takdir yetkileri olduğunu ancak 2. madde de belirtilen şartlar gerçekleştiğinde memur vasıtasıyla tebligatın zorunlu olduğunu söylemek mümkündür¹⁶.

¹³ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 37.

¹⁴ Deliduman, Tebligat Hukuku, s. 40; Muşul, Tebligat Hukuku, s. 126.

¹⁵ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 36; Ruhi, Milletlerarası Tebligat, s. 57- 58.

¹⁶ Deliduman, Tebligat Hukuku, s. 41; Muşul, Tebligat Hukuku, s. 126; Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 37.

7201 sayılı Kanun'un memur vasıtasıyla tebligatı düzenleyen 2. maddesi, tebligat çıkarmaya yetkili mercilere hem kendi memurları vasıtasıyla hem de kolluk güçleri personeli vasıtasıyla tebligat yaptırma yetkisi vermiştir. Ancak kolluk güçleri vasıtasıyla yapılacak tebligat ancak mülki amirin emriyle yaptırılacağı düzenlenmiştir¹⁷.

7201 sayılı Kanun'un memur vasıtasıyla tebligat usulünü düzenleyen diğer maddesi olan 41. maddeye göre, sadece yargı mercilerinin kendi memurları vasıtasıyla tebligat yapabilecekleri ile ilgili bir düzenleme bulunmaktadır. 2. madde kapsamında tebligat çıkarmaya yetkili mercilerin hepsi memur vasıtasıyla tebligat yaptırmaya yetkili iken 41. maddeye göre memur vasıtasıyla tebligata sadece yargı mercileri ve diğer adalet daireleri yetkilidir¹⁸. Bunun yanında 41. maddeye göre memur vasıtasıyla tebligatın diğer bir özelliği talep gelmesi halinde memur vasıtasıyla tebligat yapılabileceğidir.

3.2.3. Doğrudan Tebligat

Doğrudan doğruya tebligat, tebligat çıkaran merci ile tebligatın muhatabı arasında tebliği gerçekleştirecek bir aracı veya vasıtasının girmemesi anlamına gelmektedir¹⁹. Başka bir ifadeyle, araya başka aracı girmeden tebliğin doğrudan muhataba iletilmesi işlemine doğrudan tebligat denir. Tebligatın bilgilendirme ve belgelendirme olarak iki unsuru bulunmaktadır. Doğrudan tebligatta ise tebliğ edilecek konu muhataba iletilince bilgilendirme unsuru gerçekleşmiş olur. Ancak belgelendirme unsurunun gerçekleşmesi için 7201 sayılı Kanun'un 23. maddesinde düzenlenen tebligat tutanağının (Teb. Yön. m. 61) yazılmasına gerek olmamasıdır²⁰. Ancak bu hiçbir belge düzenlenmeyeceği anlamına gelmemektedir.

Nitekim doğrudan tebligat usulü özellikle kazai tebligatı düzenleyen 7201 sayılı Kanun'un 36 ve 38. maddelerinde düzenlenmiş olup sadece kazai mercilere has kullanım imkânı bulan bir tebligat türüdür²¹. Aşağıda açıklanacağı gibi doğrudan tebligatın yapılacağı haller de tebliğ işleminin gerçekleştiği mahkeme tutanağına yazıldığı veya kalemde ise bu konuda tutanak tutulduğu için ayrıca tebligat tutanağı yazmaya gerek kalmamaktadır.

¹⁷ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 36.

¹⁸ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 37.

¹⁹ Muşul, Tebligat Hukuku, s. 129.

²⁰ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 27.

²¹ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 38.

Doğrudan tebligat ile yargısal faaliyetlerde tebligat kolaylaştırılarak, tebligat ile vakit kaybedilmesinin ve hak kayıplarının önüne geçilmiştir²².

Doğrudan tebligat hem 7201 sayılı Kanun'da hem 5271 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir. 7201 sayılı Kanun'unda doğrusal tebligatın geçerli olacağı durumlar 36, 37 ve 38. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu maddelerde yer alan düzenlemelere göre üç durumda doğrudan tebligat yapılma imkânı bulunmaktadır. 36. maddeye göre, duruşma esnasında veya yazı işlerinde doğrudan tebligat yapılabilir. Ancak bu türden tebligat, dava ile ilgili taraflar, vekil ve kanuni temsilciler, katılan ve ilgili üçüncü kişiler ile sınırlıdır²³. Bu durumda isteyen kimselere dosya ile ilgili bilgi ve belge tebliğ edilebilir. Duruşma esnasında yapılacak tebligatın işlemi duruşma tutanağına yazılması, yazı işlerinde yapılacak tebligatın ise bu konuda hazırlanacak bir tutanak ile tespiti ve muhataba imzalatılması gerekmektedir.

Doğrudan tebligat yapılabilecek diğer durum ise 37. maddeye göre, duruşma esnasında avukat kâtip ve stajyerlerine bir sonraki duruşmanın yapılacağı tarih ve saatin bildirilmesidir. Bu bildirimin duruşma tutanağına yazılması ile doğrudan tebligat gerçekleşmiş olur. Doğrudan tebligatın yapılacağı diğer bir durum ise 38. madde de düzenlenmiştir. Bu madde de yer alan düzenlemeye göre, bir davadaki bir vekil aynı dava da görev alan başka bir vekile makbuz düzenleyerek tebligat yapabilir²⁴.

5271 sayılı Kanun kapsamında düzenlenen doğrudan tebligat usul ve esasları tezin üçüncü bölümünde etraflıca inceleneceği için burada bu kanun kapsamında düzenlenen doğrudan tebligat konusuna değinilmemiştir.

3.2.4. Elektronik Ortamda Tebligat

Doğrudan tebligatın bir türü olan elektronik ortamda tebligat (e-tebligat) önemine binaen ayrı bir başlık altında incelenecektir. E-tebligat, tebliğ edilecek belgenin muhatabın tebligata elverişli elektronik posta adresine iletilmesi ve bu işlemin belgelendirilmesi anlamına gelmektedir²⁵. En kısa ifadeyle tebligatın elektronik ortamda yapılmasını ifade etmektedir²⁶.

²² Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 27- 28.

²³ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 38- 44.

²⁴ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 28.

²⁵ Atalı / Ermenek / Üçüncü, Tebligat Hukuku, s. 56.

²⁶ Akkan, Mine, "Tebligat Kanunu Çerçevesinde Elektronik Tebligat", Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi, 2018/1, Sayı: 39, İstanbul Ocak 2018, (s. 23- 89), s. 23; Varol, Asaf/Baştürk, İhsan, "Hukuki ve

E-tebligat hukukumuzda ilk olarak 23.07.2010 tarihli 6009 sayılı Kanun²⁷ ile Vergi Usul Kanuna 107/A eklenmesi ile girmiştir. 7201 sayılı Kanun'a ise 11.01.2011 tarihli 6099 sayılı Kanun²⁸ ile 7/a maddesi eklenmek suretiyle yapılmıştır. 28.02.2018 tarihli 7101 Sayılı İcra ve İflâs Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun²⁹ ile 7/a maddesinde yapılan değişiklik ile günümüzdeki şeklini almıştır.

6099 sayılı Kanun ile 7201 sayılı Kanun'a eklenen 7/a maddesi ilk şekline göre, anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler için e-tebligat zorunlu hale getirilirken isteyen kişilerin de e-tebligat kullanabileceği düzenlemesi yer almaktadır³⁰. 7201 sayılı Kanun'un 7/a maddesi günümüzdeki şeklini ise 28/02/2018 tarihli 7101 Sayılı İcra ve İflâs Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun³¹ ile yapılan değişiklik ile almıştır. Bu değişiklik ile 01.01.2019 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, zorunlu olarak e-tebligat kullanımının kapsamı genişletilmiş ve tebligat çıkarmaya yetkili merciler ile tüm kamu kurum ve kuruluşları ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, iştirak, ortaklık (yarısından fazlası kamuya ait olan), müessese ve işletmeler, mahalli idareler, özel tüzel kişilikler, noter, avukat, arabulucu ve bilirkişilerin e-tebligat kullanması zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca aynı kanun ile Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) sistemi yerine Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi (UETS) kurulmuş ve tüm yetki PTT AŞ'ye verilmiştir³².

E-tebligatta da diğer tebligat türlerinde olduğu gibi bilgilendirme ve belgelendirme olmak üzere iki unsur bulunmaktadır. Bilgilendirme unsuru, yetkili merci tarafından tebliği istenen belgenin bağlı olduğu şifrelenmiş mesajın, UETS tarafından muhatabın e-tebligata esas elektronik posta adresine iletmesi ile gerçekleşir. Belgelendirme unsuru ise mesajın tebligat çıkarmaya yetkili merciden çıkışından itibaren muhatabın elektronik posta adresine ulaşıncaya kadar yapılan işlemler için UETS tarafından zaman damgası vurularak tutulan

Teknik Boyutuyla Elektronik Tebligat ile Kayıtlı Elektronik Posta Sistemi", Ankara Barosu Dergisi, 2015/1, (s. 263- 278), s. 263.

²⁷ Resmî Gazete: Tarih: 01.08.2010, Sayı: 27659.

²⁸ Resmî Gazete: Tarih: 25.08.2011, Sayı: 28036.

²⁹ Resmî Gazete: Tarih: 15.03.2018, Sayı: 30361.

³⁰ Dikmen, Birgül, "Elektronik Tebligata İlişkin Yapılan Son Düzenlemeler: "E-Tebligat Dönemi Başlıyor", Vergi Dünyası, 2013, Sayı: 380, (s. 57- 68), s. 61; Özbay, "6099 sayılı Kanun ve Elektronik Tebligat", s. 1420 (kitap); Tüzüner, Özlem, "Elektronik Tebligatın Kalitatif Yöntemle İncelenmesi", Ankara Barosu Dergisi, 2011, S. 2011/4, (s. 139- 159), s. 140.

³¹ Resmî Gazete: Tarih: 15.03.2018, Sayı: 30361.

³² Taşkın, Ş. Cankat, "6 Aralık 2018 Tarihinde Resmî Gazetede Yayınlanan Elektronik Tebligat Yönetmeliği'nin Değerlendirilmesi İle Elektronik Tebligatın Kayıtlı Elektronik Postadan Farkı", Bursa Barosu Dergisi; Cilt 2.43, Sayı:107, Bursa Mart 2019, (s. 48- 63), s. 48.

işlem kayıtları ve mesaj muhatabın elektronik posta adresine ulaştığında zaman damgası vurularak oluşturulan delil kayıtları ile sağlanmaktadır³³.

Ayrıca tebliği istenen belgenin bağlı olduğu mesajın muhatabın e-tebligata esas elektronik adresine iletildiği günün ertesi günden başlayarak beş gün sonrasında tebligat yapılmış sayılacaktır. Başka bir ifadeyle mesajın muhatabın elektronik adresine ulaştığı günden itibaren 7. günün başlaması ile birlikte tebligat yapılmış sayılacaktır³⁴.

3.2.5. İlanen Tebligat

İlanen tebligat 7201 sayılı Kanun kapsamında diğer tebligat usulleri ile tebligat yapılamayan adresi meçhul kişilere son çare olarak ilan yoluyla tebligat yapılmasıdır³⁵. Özellikle yargı mercilerinin başvurduğu bir yöntem olmasının yanında diğer mercilerinde şartlar oluştuğunda başvurabileceği bir tebligat usulüdür. 6099 sayılı Kanun öncesinde yoğun olarak kullanılan bu yöntemin, 6099 sayılı Kanun ile 7201 sayılı Kanun'un 10 ve 21. maddelerinde yapılan değişikliklerden sonra uygulama imkanı kısıtlanmıştır³⁶.

7201 sayılı Kanun'un ilanen tebligat usulünü düzenleyen 28/1 fıkrasına göre, adresi meçhul olan herkese ilanen tebligat yapılabilir. Bu konudaki tek şart tebligat yapılmak istenen kimsenin adresinin meçhul olmasıdır. Bu düzenlemeye göre, adresi bilinen veya sonradan tespit edilen bir kimseye ilanen tebligat yapılamayacağı gibi ölmüş kimselere ve kimliği belirsiz olan bir kimseye de ilanen tebligat yapılamaz³⁷. Adı geçen Kanun'un 28/2 fıkrasında kimlerin adresi meçhul olarak nitelenebileceği açıklanmıştır. Bu fıkra göre, diğer tebligat usulleri ile tebligat yapılamayan ve tebligata elverişli bir adresi (ikamet, mesken, işyeri vb.) belirlenemeyenlerin adresi meçhul kabul edilmektedir³⁸. Ancak bir kimsenin adresinin meçhul kabul edilebilmesi için bazı işlemlerin yapılmış olması gerekmektedir. 7201 sayılı Kanun'un 28/3 ve Teb. Yön. 48. maddesinde belirlenen bu işlemler yapılmadan bir kimsenin adresi meçhul kabul edilemez. Bu işlemler;

³³ Atalı / Ermenek / Üçüncü, Tebligat Hukuku, s. 62.

³⁴ Akil, Cenk, "11.1.2011 gün ve 6099 sayılı Kanun ile 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2012, S. 101, (s. 247- 266), s. 251; Atalı / Ermenek / Üçüncü, Tebligat, s. 87; Özbay / Yardımcı, s. 33; Özbay, İbrahim, "6099 Sayılı Kanun ve Tebligat Kanunu'nun", s. 134 (makale); Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku Bilgisi, s. 53.

³⁵ Ruhi, Milletlerarası Tebligat, s. 146.

³⁶ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 49.

³⁷ Ruhi, Milletlerarası Tebligat, s. 147.

³⁸ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 51.

a) 7201 sayılı Kanun kapsamında belirlenen usullerle kendisine tebligat çıkarılmış olmalı ve bu tebligat bila tebliğ iade edilmiş olmalı,

b) Normal tebligat sırasında tebliğ memuru tarafından yapılan araştırmada tebligata elverişli bir adresinin tespit edilememeli ve bu durum mahalle veya köy muhtarı tarafından şerh edilerek tespit edilmeli,

c) Adres Kayıt Sisteminde (AKS) yapılan araştırmada bu kimsenin herhangi bir adresinin bulunmaması halinde, eğer herhangi bir adres tespit edilirse bu durumda 7201 sayılı Kanun'un 21. maddesine göre tebligat yapılması gerekecektir.

d) Bu kimsenin adresini tespiti yönelik olarak resmî veya özel kurum ve kuruluşlardan araştırma yapılmasına rağmen yine adres tespit edilememesi halinde, nitekim başka bir suçtan tutuklu bulunan bir kimse hakkında uygulanan ilan tebligat işlemi Yargıtay tarafından gerekli araştırma yapılmadığı için usulsüz bir tebligat işlemi olarak görülmüştür³⁹.

e) Son olarak kolluk güçleri tarafından yapılan araştırmada da adres tespit edilememesi halinde bu kimse adresi meçhul olarak kabul edilerek ilan tebligata karar verilebilir⁴⁰.

İlan tebligata karar verildikten sonra 7201 sayılı Kanun'un 29. maddesinde belirlenen usule göre, ilan tebligat işlemi uygulanır. Bu maddeye göre, hakkında ilan tebligat kararı verilen kimsenin doğru bir şekilde öğrenebilmesini sağlayacak ve tebligatı çıkaran mercinin bulunduğu yerdeki bir gazete⁴¹ ve internet üzerinden Basın İlan Kurumu eliyle ilan yapılır. İlanın bir sureti ve tebliğ edilmek istenen belge bir ay süreliğine, tebligatı kararı veren mercide herkesin rahatlıkla görebileceği bir yere asılır. Bir kimse hakkında birden fazla ilan tebligat yapılabilir. İlan tebligatın son yayınlandığı günden itibaren yedi gün sonra tebliğ tarihi olarak esas alınır. Yedi günlük süre 15 güne kadar uzatılabilir.

Bilinen son adresi yurt dışında bir adres olan kimseye Muhatabın bilinen son adresine tebligat yapılması esastır. Bu adresin yurtiçinde yurtdışında olması ancak usul işlemlerinde bazı farklılıklara sebep olmaktadır. Öncelikle yurtdışına tebligat hükümleri uygulanır sonuç alınamazsa bilinen en son adresine iadeli taahhütlü mektupla gönderir ve posta makbuzunu

³⁹ Yargıtay10. HD., Esas No: 2020/151, Karar No: 2020/598, Tarih: 03/02/2020,

⁴⁰ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 50; Muşul, Tebligat Hukuku, s. 143; Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 99.

⁴¹ Yargıtay bir kararında Türkiye'de adresi bilinmeyen ve Suriye uyruklu olan kimseye kolayca ulaşma ve tebligatı öğrenme olanağını olmayan Resmi Gazete yoluyla yapılan ilan tebligatın usulsüz olduğuna karar vermiştir. Yargıtay 7. CD., Esas No: 2019/8673, Karar No: 2020/2379, Tarih: 17/02/2020 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

dosyaya koyması gerekmektedir. Yargıtay bir kararında, Teb. K. uyarınca yurt dışında ikamet eden davalılara bilinen adresinde ve uluslararası tebligat usullerine uygun olarak tebliğinin yapılması, şayet davalıların adresinin tespit edilememesi ya da bu adreste tebligatın mümkün olmadığından saptanması halinde öncelikle tebligata yarar adresinin araştırılması, bunun da mümkün olmaması halinde ilan tebligat yapılması gerekir. Diğer taraftan Tebligat Kanunu'nun 28/son maddesi uyarınca, yabancı memleketlerde oturanlara ilan tebligat yapılmasını gerektiren halde tebliğ çıkaran mercinin, tebliğ olunacak evrak ile ilan suretlerini yabancı memlekette bulunan malûm adresine, ayrıca iadeli taahhütlü mektup ile gönderip, posta makbuzunun dosyaya konulmasını öngörmektedir⁴² denilmektedir.

Üçüncü şart ise ilan tebligat masraflarının karşılanmasıdır. Tebligat masrafları bu tebligattan yarar sağlayan veya talep eden taraf tarafından karşılanır. İlan yoluyla tebligat Basın İlan Kurumu vasıtasıyla yapılır. İlk olarak muhatabın en güvenilir bir biçimde öğrenmesini sağlayabilecek ve varsa tebliği çıkaran merciin bulunduğu yerde yayınlanan (ulusal) gazete ve elektronik ortamda yapılır. Gerek görülürse yerel bir gazete de ayrıca ilan yapılabilir. Son olarak tebliğ edilecek belge ve ilan bir sureti tebliğ çıkaran mercide herkesin rahatlıkla görebileceği bir yerde bir ay süreyle asılı tutar⁴³. İlan yoluyla tebligatta son ilan tarihinden 7 gün sonra tebligat yapılmış olarak kabul edilmektedir⁴⁴.

3.3. Tebliğ Edilecek Belge ve Tebliğ Tutanağı

Bir tebligat belgesi, tebliğ edilecek resmi bir belge ve bu belgenin bağlandığı bir tebliğ tutanağından oluşmaktadır. Tebligata konu olan ve muhatabına teslim edilmek istenen belgeye tebliğ belgesi denilmektedir. Tebliğ belgesi iki nüsha olarak hazırlanır. Birisi tebliğ edilmek üzere muhataba gönderilirken diğeri dosyasına konulmaktadır⁴⁵.

Tebligata konu olan belgenin bağlı olduğu, tebliğ memurunun adrese gittiğinde tebligat işlemi ile ilgili bilgileri şerh ettiği ve tebligata konu olan belgenin ilgisine teslim edildiğini ispatlamaya yarayan belgeye ise tebliğ tutanağı veya tebliğ mazbatası denilmektedir. Tebliğ tutanağı iki nüshadan oluşmaktadır. Bir nüshası tebligata konu olan tebliğ belgesi ile ilgisine teslim edilirken diğeri nüshası ise tebligatı çıkaran mercie gönderilir

⁴² Yargıtay 3. HD., Esas No: 2017/13110, Karar No: 2019/1727, Tarih: 28.02.2019; Benzer bir karar için Bkz.: Yargıtay 14. HD., Esas No: 2016/5709, Karar No: 2019/5119, Tarih: 12.06.2019; Yargıtay 2. HD., Esas No: 2012/17133, Karar No: 2013/9385, Tarih: 04.04.2013 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁴³ Ruhi, Milletlerarası Tebligat, s. 148- 153.

⁴⁴ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 102.

⁴⁵ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 27; Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 69- 70.

ve dosyasına konulur. Tebligat gerçekleşmemiş ise tebliğ edilmek istenen belge ile tebliğ tutanağı birlikte tebligatı çıkaran mercie gönderilir. Ancak tebliğ tutanağına tebligatın gerçekleşmeme sebebi ve bu konuda yapılanlar açık bir şekilde yazılır⁴⁶.

7201 sayılı Kanun'un 23. maddesine göre, bir tebliğ tutanağında bulunması gereken unsurlar şunlardır;

1) Tebliği çıkaran mercii (özellikle icra iflas işlerinde tebligat çıkarılmasını isteyen kimse) ile ilgili tanıtıcı bilgiler,

2) Tebligatın muhatabı olan kimse ile ilgili tanıtıcı bilgiler (kimlik ve adres bilgileri),

3) Tebligatın konusu,

4) Tebliğ belgesinin kime teslim edildiği kimlik bilgileri ve imzası, muhatap yerine başka bir kimseye teslim edildi ise bu kimsenin, kimlik bilgileri, unvanı, sıfatı ve imzası ile ayrıca muhatabın adreste olup olmadığı, adreste bulunmuyorsa nedeni, bu kimsenin tebliğe ehil olup olmadığı vb. açıklamalar,

5) Tebligatın yapıldığı yer, tarih ve saat bilgileri,

6) Adreste kimsenin bulunamaması veya imtina halinde 7201 sayılı Kanun'un 21. maddesi kapsamında yapılan işlemler,

g) Tebliğ memurunun kimlik bilgileri ve imzası gibi bilgilerin bir tebliğ tutanağında tamamının bulunması gerekmektedir. Bu bilgilerden birisinin bile bulunmaması veya eksik olması tebligatı usulsüz bir işlem haline getirecektir.

3.4. Tebligatta Kişi Unsuru

Tebligatın muhatapları kural olarak gerçek kişiler, tüzel kişiler ve tüzel kişiliği bulunmayan vakıf ve cemaatlerden oluşmaktadır. Bu kişilere yapılacak tebligat işlemlerinde öncelikli amaç tebliğ muhatabının kendisine tebligatın yapılmasıdır. Muhatabın olmadığı ya da istisnai gerekli durumlarda muhatap adına tebliği kabul etmeye yetkili kişilere de tebligat yapılabilir.

3.4.1. Bizzat Muhatabın Kendisine Tebliğ

Tebligat hukukunun temel amacı tebligatın muhatabın bizzat kendisine yapılmasıdır⁴⁷. Adına tebliğ edilecek belge hazırlanarak tebligata çıkılmış olan gerçek veya tüzel kişiye

⁴⁶ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 27- 29.

⁴⁷ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 93; Deliduman, Tebligat Hukuku, s. 73.

muhatap denir⁴⁸. Ancak her durumda tebligat bizzat muhatabın kendisine yapılamayabilir. Muhatap o sırada belirtilen adreste bulunmaz, hemen çağrılması veya hemen gelmesi mümkün olmaz ise tebligat o sırada adreste bulunan ve onun yerine tebligatı kabul edecek yetkili kişilere yapılır⁴⁹.

3.4.2. Muhatap Yerine Tebellüğe Yetkili Kişiler ve Özellikleri

Tebliğatin bizzat muhatabın kendisine yapılması istenen bir durumdur ancak bu bir gereklilik değildir. 7201 sayılı Kanun'un 13, 14, 16, 17 ve 18. maddelerinde tebliğatin bizzat muhataba yapılamaması ancak muhatabın gün içerisinde belirtilen adrese geleceğinin tespiti durumunda kimlerin muhatap adına tebliğata yetkili olduğu da belirlenmiştir. Muhatap adına tebliğat yapılacak kişilerin asgari düzeyde yapılan işlemin anlam ve önemini kavrayacak kişiler olması gerekmektedir. Buna göre, 7201 sayılı Kanun'un 22. maddesinde ise muhatap adına tebliğatı almaya yetkili kişilerde bulunması gereken bazı özellikleri düzenlemiştir. Bu maddeye göre, muhatap adına tebliğatı alacak kişinin öncelikle görünüş itibarıyla 18 yaşından aşağı görünmemesi gerekir⁵⁰. Tebliğ memurunun muhatap yerine tebliğ belgesini teslim edeceği ve imza attıracağı kimsenin 18 yaşın altında olmamasına dikkat etmesi gerekir. Bu kişinin gerçekte kaç yaşında olduğunu tebliğ memurunun bilmesine imkan yoktur. Önemli olan bu kişinin 18 yaşından aşağı görünüp görünmemesidir. Tebliğ memuru tebliğat yapacağı kişinin yaşı ile ilgili tereddütte düştüğünde bu kişilerin kimliklerini kontrol edebilir (Teb. Yön. m. 36). Ayrıca tebliğat muhataptan başa birisine yapılmış ise 7201 sayılı Kanun'un 23. maddesine göre, bu durumun ayrıntılı bir şekilde tebliğat mazbatasına yazılması gerekmektedir⁵¹.

7201 sayılı Kanun'un 22. maddesine göre, muhatap adına tebliğat yapılacak kişide bulunması gereken ikinci özellik bu kişilerin görünüş itibarıyla ehliyetsiz bulunmaması gerekir. Bu kişinin yapılan işlemin ne anlama geldiğini ve önemi kavrayabilmesi, akıl hastalığı, akıl zayıflığı veya başka bir hastalık ya da engeli olmaması gerekir bu durumda bulunan kimselere tebliğat yapılmaz⁵². Nitekim Yargıtay bir kararında, muhatap adına aynı adreste bulunan kardeşine yapılan tebliğatı, bu kimsenin 18 yaşından büyük olup olmadığı ve

⁴⁸ Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 58.

⁴⁹ Özbay / Yardımcı, Tebliğat Hukuku, s. 46.

⁵⁰ Deliduman, Tebliğat Hukuku, s. 94.

⁵¹ Özbay / Yardımcı, Tebliğat Hukuku, s. 47.

⁵² Çatalkaya, Tebliğat Hukuku, s. 95.

bariz bir surette ehliyetsiz olup olmadığının tebliğ tutanağına yazılmadığı gerekçesiyle geçersiz olduğuna hükmetmiştir⁵³.

Bunun yanında 7201 sayılı Kanun'un 39. maddesine göre, muhatap adına tebligat yapılacak kişinin muhatap ile aynı davada hasım olmaması gerektiği hükmü bulunmaktadır⁵⁴. Buna göre aynı adreste oturan ve herhangi bir davada taraf olan kimselere birbirleri adına tebligat yapılamaz⁵⁵. Nitekim Yargıtay bir kararında, muhatap adına davada taraf olan eşine yapılan tebligatın usulsüz olduğuna karar vermiştir⁵⁶.

3.4.3. Muhatap Yerine Başkasına Tebligat Yapılabilecek Haller

Bu başlık altında bazı durumlarda nasıl tebligat yapılacağı ve muhatap adına tebligat almaya kimlerin yetkili olduğu üzerinde durulacaktır.

3.4.3.1. Aynı Konutta Oturan Kişilere veya Hizmetçiye Tebliğ

Tebliğat adresi muhatabın yerleşim yeri adresi ise 7201 sayılı Kanun'un 16. maddesine göre, muhatabın adreste bulunmadığı durumlarda, tebligat adreste muhatap ile birlikte oturanlardan veya daimi olarak orada çalışanlardan birisine yapılır⁵⁷. Ancak bundan önce muhatabın adreste olup olmadığının ve bulunmamasının süreklilik arz edip etmediğinin tespiti ve tebliğ tutanağına açık bir şekilde yazılması gerekmektedir⁵⁸. Nitekim Yargıtay bir kararında, muhatabın adreste bulunup bulunmadığı tespit ve tevsik edilmeden doğrudan eşine yapılan tebligat işleminin usulsüz olduğuna karar vermiştir⁵⁹.

Tebliğat esnasında aynı adreste bulunan kişilere tebligat yapılabilmesi o kimsenin bu adreste devamlı surette oturuyor olmasına bağlıdır. Normal de o adreste oturmayan ancak

⁵³ Yargıtay 20. CD., Esas No: 2017/4762, Karar No: 2019/7131, Tarih: 11.12.2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁵⁴ Deliduman, Tebligat Hukuku, s. 95.

⁵⁵ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 49.

⁵⁶ Yargıtay 3. CD., Esas No: 2019/19239, Karar No: 2020/120, Tarih: 06.01.2020; Benzer kararlar için Bkz.: Yargıtay 2. HD., Esas No: 2019/3242, Karar No: 2019/7260, Tarih: 17.06.2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁵⁷ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 49; Şenyüz, Vergi Usul, s. 124;

⁵⁸ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 49.

⁵⁹ Yargıtay 5. HD., Esas No: 2018/6688, Karar No: 2019/7887, Tarih: 18/04/2019; Benzer kararlar için Bkz.: Yargıtay 20. CD., Esas No: 2017/4762, Karar No: 2019/7131, Tarih: 11.12.2019; Yargıtay 5. HD., Esas No: 2018/13144, Karar No: 2019/13041, Tarih: 27/06/2019; Yargıtay 5. HD Esas No: 2018/6688, Karar No: 2019/7887 Tarih: 18.04.2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

tebligat sırasında adreste bulunan kimseye muhatap ile yakınlık derecesine bakılmaksızın tebligat yapılamaz⁶⁰. Benzer durum aynı adreste bulunan hizmetçiler içinde geçerlidir. Muhatabın yokluğunda ancak daimi olarak çalışanlara tebligat yapılabilir. Gündelik işlerle ilgili adreste bulunan çalışana, daimi olarak çalışmadığı için tebligat yapılmaz⁶¹. Nitekim Yargıtay bir kararında, tebligat esnasında adreste bulunan ancak normalde farklı bir adreste ikamet eden muhatabın kardeşine yapılan tebligatın usulsüz olduğuna karar vermiştir⁶².

3.4.3.2. Belli Bir Yerde veya Evde Meslek ve Sanat İcra Edenlere Tebliğ

Belli bir yerde veya evde bir meslek, sanat, zanaat vb. faaliyetleri yürütenlere 7201 sayılı Kanun'un 17. maddesine göre bu adreslerinde tebligat yapılabilir. Tebligat sırasında muhatabın adreste bulunmaması durumunda ise tebligat burada sürekli olarak çalışan memur veya işçilerden birisine yapılır⁶³. Burada da ilk olarak muhatabın adreste olup olmadığı, adreste bulunmuyorsa bunun sebebi, dağıtım saatleri içerisinde veya o gün içerisinde adrese dönüp dönmeyeceğinin araştırılması ve sonucun tebligat tutanağına açık bir şekilde yazılması gerekmektedir. Böyle bir araştırma yapılmadan, araştırma sonucu tutanağa yazılmadan, aynı adreste çalışan memur veya işçilerden birisine yapılan tebligat usulsüzdür⁶⁴.

Nitekim Yargıtay bir kararında, muhatabın adreste olup olmadığı, yoksa ne zaman geleceği ile ilgili araştırma yapılarak sonucu tebligat tutanağına açıkça yazılmadan, tebligatın muhatabın daimi bir çalışanı imzasına tebliğinin usulsüz olduğuna karar vermiştir⁶⁵.

Muhataap yerine tebligat almaya yetkili kişiler o yerin daimi memur veya işçileridir. Bu yüzden öncelikle adreste bulunan kimsenin o yerin memur veya işçi gibi bir çalışanı olup olmadığının daha sonrada daimi olup olmadığının tespiti gerekmektedir. O yerin çalışanı

⁶⁰ Hanağası / Özkes, "Tebligat Hukuku ile İlgili Genel Bilgiler", s. 94.

⁶¹ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 50.

⁶² Yargıtay 5. HD., Esas No: 2018/13144, Karar No: 2019/13041, Tarih: 27/06/2019; Benzer kararlar için Bkz.: Yargıtay 5. HD., Esas No: 2018/6688, Karar No: 2019/7887, Tarih: 18/04/2019; Yargıtay 20. CD, Esas No: 2017/4762, Karar No: 2019/7131, Tarih: 11.12.2019; Yargıtay 5. HD Esas No: 2018/6688, Karar No: 2019/7887 Tarih: 18.04.2019; (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁶³ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 51.

⁶⁴ Muşul, Tebligat Hukuku, s. 318; Yılmaz / Çağlar, Tebligat Hukuku, s. 325.

⁶⁵ Yargıtay12. HD., Esas No: 2019/13829, Karar No: 2020/182, Tarih: 14/01/2020; Benzer kararlar için Bkz.: Yargıtay 12. HD., Esas No: 2019/8038, Karar No: 2019/10675, Tarih: 19/06/2019; Yargıtay 3. HD., Esas No: 2019/675, Karar No: 2019/5995, Tarih: 01/07/2019; Yargıtay 3. HD., Esas No: 2019/3064, Karar No: 2019/5850, Tarih: 27.06.2019; Yargıtay 2. HD., Esas No: 2018/7851, Karar No: 2019/4550, Tarih: 11.04.2019; Yargıtay 2. HD., Esas No: 2018/6347, Karar No:2019/6553, Tarih: 22.05.2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

olmayan, çalışanı olsa bile daimi olarak çalışmayan kimselere⁶⁶, örneğin stajyerlere tebligat yapılmaz. Örnek olarak stajyer avukat staj gördüğü yerde çalışan olmadığı için tebligat yapılmaz⁶⁷.

Ayrıca meslek, sanat, zanaat vb. faaliyetler evde yürütülüyorsa, tebligat sırasında muhatap bulunmuyorsa, daimi çalışanı yoksa veya o anda adreste bulunmuyorsa tebligat, 16. madde hükümlerine göre, adreste muhatap ile birlikte oturanlardan veya daimi çalışanlardan birisine yapılır⁶⁸.

3.4.3.3. Erat Sınıfı Dışındaki Askeri Şahıslara Tebliğ

Askeri şahıslara yapılacak tebligat askeri şahısların rütbelerine göre değişiklik göstermektedir. Nitekim askeri şahıslara tebligat usul ve esaslarını düzenleyen 7201 sayılı Kanun'un 14/1. fıkrasında erat (er ve erbaş), 14/2. fıkrasında ise bunlar dışında kalan askeri şahıslara tebligatın nasıl yapılacağı düzenlenmiştir. Erat sınıfındaki askeri kişilere yapılacak tebligat usulü aşağıda inceleneceği için burada erat sınıfı dışındaki askeri şahıslara tebligat usul ve esasları üzerinde durulacaktır.

Erat dışında kalan askeri kişilerden kastedilen, zorunlu askerlik hizmetinde olmayan, Türk Silahlı Kuvvetlerinde istihdam edilen ve mesai saatleri dışında kıtada kalma zorunluluğu olmayan ve kendi ikametinde yaşayan askeri kişilerdir⁶⁹. 7201 sayılı Kanun'un 14/2. fıkrasına göre, erat dışında kalan askeri şahısların teminini, muhatabın bağlı olduğu birliğin nöbetçi amiri veya subayı sağlar. Muhatabın herhangi bir sebepten dolayı hemen bulundurulamaması durumunda ise bu durum tutanağa açık bir şekilde yazılır ve tebligat nöbetçi amiri veya subayına yapılır⁷⁰.

Yargıtay bir kararında, uzman çavuş rütbesinde olan muhatap adına çıkarılan tebligatın, muhatap yerine sadece ismi yazılı bir kişiye yapıldığı, bu kişinin nöbetçi amir veya subayı olup olmadığı, rütbesi ve görevi ile muhatabın hazır bulundurulamamasının sebebinin

⁶⁶ Yargıtay 22. HD., Esas No: 2018/15020, Karar No: 2019/6933, Tarih: 28.03.2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁶⁷ Hanağası / Özkes, "Tebliğat Hukuku ile İlgili Genel Bilgiler", s. 94; Yargıtay HGK., Esas No: 2017/2-1287, Karar No: 2019/90, Tarih: 07.02.2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁶⁸ Muşul, Tebliğat Hukuku, s. 317.

⁶⁹ Yılmaz / Çağlar, Tebliğat Hukuku, s. 780.

⁷⁰ Ruhi, Milletlerarası Tebliğat, s. 91- 92.

nedenlerinin tebliğ tutanağına açık bir şekilde yazılmadığı için usulsüz olduğuna karar vermiştir⁷¹.

3.4.3.4. Tüzel Kişilere ve Ticari İşletmelere Tebliğ

Tüzel kişiler gerçek kişilerden farklı olarak doğumdan itibaren değil tüzel kişiliğe özgü özel hükümler uyarınca hukuken geçerli bir kişilik kazanmaktadır. Hukuken tüzel kişi kavramı, bir amacı gerçekleştirmek üzere örgütlenmiş; hukuk düzeninin bağımsız birer varlık olarak tanıdığı kişi veya mal topluluğu anlamına gelmektedir⁷².

Tüzel kişi ve ticari işletmelere tebligat 7201 sayılı Kanun'un 12. maddesine göre, yetkili temsilcilerine yapılır. Yetkili temsilci birden fazla ise birisine tebligat yapılması yeterlidir. Tüzel kişiliği temsile yetkisi olmayan bir çalışana tebligat yapılamaz. Yetkili temsilciler özel hukuk tüzel kişilerinde kuruluş belgesinde veya sözleşmede belirlenirken⁷³ kamu hukuku tüzel kişilerinde tebligat yapılacak temsilci kanun ile belirlenir⁷⁴. Uygulamada ise kamu tüzel kişilere tebligat bu işle görevlendirilmiş bir evrak birimine, tebligat evrakının teslimi yöntemi ile tamamlanmaktadır⁷⁵.

Yargıtay bir kararında, tüzel kişi adına tebligatı alan kişinin yetkili temsilci olup olmadığının mahkemece araştırılması gerektiği, somut olayda tüzel kişilik adına tebligatı alan kimsenin bu tüzel kişiliğin yetkili temsilcisi olup olmadığının araştırılmadığından öncelikle bu araştırmanın yapılarak tebligatın usulüne uygun olup olmadığına karar verilmesi gerektiğini hükme bağlamıştır⁷⁶.

Tüzel kişiler adına tebligat yetkili temsilcilere yapılır, tüzel kişiliği temsile yetkisi olmayan bir çalışana yetkili diyerek tebligat yapılması usule aykırıdır. Yargıtay bir kararında, şirketi temsile yetkili olarak şerh düşülerek tebligat yapılan kişinin şirketi temsile yetkili olmadığının anlaşılmasından dolayı tebligat işleminin usulsüz olduğunu karara bağlamıştır⁷⁷.

⁷¹ Yargıtay 2. HD., Esas No: 2016/22305, Karar No: 2018/8754, Tarih: 10.09.2018 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁷² Akünel, Teoman, Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler, İstanbul: Beta Yayınevi, 1995, s.10.

⁷³ Özbacı, Vergi Usul Kanunu, s. 290.

⁷⁴ Akcan / Albayrak, Tebligat Hukuku, 6, s. 127.

⁷⁵ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 56- 57.

⁷⁶ Yargıtay 12. HD., Esas No: 2016/13217 Karar No: 2017/4059 Tarih: 16/03/2017; Yargıtay HGK., Esas No: 2017/13-552, Karar No: 2017/385, Tarih: 01.03.2017 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁷⁷ İzmir BAM., 12. HD., Esas No: 2019/76, Karar No: 2019/306, Tarih: 11/02/2019; Yargıtay 13. HD., Esas No: 2016/17072, Karar No: 2019/7123, Tarih: 12/06/2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

7201 sayılı Kanun'un 13. maddesine göre, yetkili temsilciler, tebligat anında işyerinde bulunmaz veya o sırada bizzat belgeyi alamayacak bir durumda iseler, bu durumun nedenleri araştırıldıktan sonra tebliğ, o yerde sürekli çalışan memur veya işçilerden birisine yapılabilir. Ancak bu memur veya işçinin yetkili temsilciden sonra gelen veya evrak işleri ile görevlendirilmiş bir çalışan olması gerekir. Bunların olmadığının tespiti ve tutanağa geçirilmesinden sonra o yerdeki diğer memur veya işçilerinden birine tebligat yapılabilir⁷⁸.

Bursa Bölge Adliye Mahkemesi bir kararında, şirkete tebligatın "Aynı işyerinde daimi birlikte çalışanı ve muhatabı çarşıya gittiğini beyan eden yetkilinin imzasına tebliğ edildi" şerhi ile tebliğ edilmiş olduğu, ancak tebliğ işlemi sırasında, şirket yetkilisinin bulunup bulunmadığının araştırılmadığı, yetkili kişi yok ise, bu husus tebliğ evrakına şerh edilmeksizin çalışana tebliğ edildiği, ayrıca imza sirkülerine göre tebligatı alan kimsenin şirket temsilcisi olmadığı anlaşıldığından bu tebligat işleminin usulsüz olduğuna karar vermiştir⁷⁹.

Yetkili temsilci yerine başka bir kimseye tebliğ edildiği durumlarda, tebliğ yapılan kişinin o yerin çalışanı olmadığına yönelik beyanı karşısında bu hususun araştırılması gerekmektedir. Yargıtay bir kararında, tebligatın "tebligat, adreste şirket yetkilisinin gittiğini beyan eden aynı çatı altında birlikte çalışan ehil ve reşit daimi işçisi imzasına tebliğ edildi" şerhi ile tebliğ edilmişse de, tebligatı alan kişinin şirketle hiç bir bağlantısı olup olmadığının araştırılması gerektiğini hükme bağlamıştır⁸⁰.

3.4.3.5. Otel, Yurt, Hastane vb. Toplu Yaşanılan Yerlerde Tebligat

Tebligatın muhatabı olan kimsenin adres olarak herkesin rahatlıkla giremediği veya orada olduğu halde bir kimsenin rahatlıkla bulunamadığı otel, yurt, hastane, yatılı okul, fabrika vb. yerlerden birisini tebligat adresi olarak göstermesi halinde bu kimselere tebligat 7201 sayılı Kanun'un 18. maddesine göre yapılır. Bu madde hükmüne göre, bu ve benzeri

⁷⁸ Yargıtay 9. HD., Esas No: 2018/7428, Karar No: 2018/19551, Tarih: 05.11.2018 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁷⁹ Bursa BAM 4. HD., Esas No: 2019/72, Karar No: 2019/700, Tarih: 29/04/2019; Benzer kararlar için Bkz.: İzmir 8. HD., Esas No: 2019/42, Karar No: 2019/1530, Tarih: 29/05/2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁸⁰ Yargıtay 12. HD., Esas No: 2018/9758, Karar No: 2018/6107, Tarih: 08/06/2018; Benzer kararlar için Bkz.: Bursa BAM., 6. HD., Esas No: 2019/122, Karar No: 2019/707, Tarih: 03/04/2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

yerlerde kalan kişilerin temin edilmesini buraların yöneticileri sağlamak zorundadır. Yönetici muhatabı hemen bulamazsa durum tebliğ tutanağına geçirilir ve tebligat yöneticiye yapılır⁸¹.

3.4.4. Asıl Yerine Vekil veya Kanuni Temsilciye Tebliğ

Bazı durumlarda tebligatın asıl yerine vekiline veya kanuni temsilcisine yapılması gerekmektedir. Bu başlık altında bu durumlar üzerinde durulacaktır.

3.4.4.1. Vekile Tebliğ

7201 sayılı Kanun'un 11. maddesine göre, herhangi bir resmi iş ve davada bir kimsenin vekalet verdiği bir vekili varsa tebligatın asıl yerine vekiline yapılması gerekmektedir. 19.03.1969 tarih ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun⁸² 35. maddesine göre, baroya kayıtlı avukatlar müvekkillerinin yerine, resmi işlerde ve davalarda beyanda bulunabilir, müvekkillerinin her türlü haklarını savunma ve onlar yerine iddiada bulunma ve dava konusu yapma, davalardaki her türlü iş ve işlemleri yapma ve takip etmek gibi işleri yapabileceğini hükme bağlamıştır. Buna göre, 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesine göre, asıl yerine tebligat yapılacak vekil ancak baroya kayıtlı avukatlardır⁸³. Bunun yanında kadaströ işlerinde muhatabın eşi ile stajyer avukatlar vekil sayılmaktadır. Ayrıca stajyer avukatlar 1136 sayılı Kanun'un 26. maddesine göre bazı mercilerde avukatların işlerini takip etmeye yetkili olduklarından bu gibi mercilerde stajyer avukata yapılacak tebligat vekil olan avukata yapılmış sayılır⁸⁴. Ayrıca 7201 sayılı Kanun'un 37. maddesinde, duruşma esnasında avukat katiplerine ve stajyerlerine bir sonraki duruşma tarihinin bildirilmesi de vekile tebligat yerine geçmektedir.

Vekili varken (aşağıda detaylı olarak incelenecek durumlar haricinde), asıla yapılan tebligat hukuken geçersizdir. Nitekim Yargıtay bir kararında, 7201 sayılı Kanun'un 11. ve Teb. Yön. 18. maddelerine atıfta bulunarak vekil ile takip edilen işlerde tebligatın vekile yapılmasının gerektiğini dile getirmiştir⁸⁵.

⁸¹ Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku, s. 137- 138.

⁸² Resmî Gazete: Tarih: 7.04.1969, Sayı: 13168.

⁸³ Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 68.

⁸⁴ Akcan / Albayrak, Tebligat Hukuku, s. 103.

⁸⁵ Yargıtay 12. HD., Esas No: 2018/12562, Karar No: 2019/9273, Tarih: 28.05.2019; Benzer kararlar için Bkz.: Yargıtay 14. HD., Esas No: 2019/749, Karar No: 2019/2716, Tarih: 26.03.2019; Yargıtay 12. HD., Esas No: 2018/13892, Karar No: 2019/3545, Tarih: 05/03/2019; Yargıtay 12. HD., Esas No: 2018/5236, Karar No:

Ancak bu tebligatların usule ve hukuka uygun olmadığının kabulü ile birlikte hukuken usulsüz mü yoksa yok hükmünde mi olduğu ile ilgili gerek doktrinde gerekse uygulamada bir fikir birliği bulunmamaktadır. Nitekim Akcan / Albayrak⁸⁶, Deliduman⁸⁷, ve Özbay / Yardımcı⁸⁸ vekili bulunurken asile yapılan tebligatın hukuken geçersiz olduğunu belirtirken usulsüz mü yoksa yok hükmünde mi oldukları ile ilgili bir açıklama yapmamışlardır.

Bunun yanında Çatalkaya⁸⁹, Muşul⁹⁰, Ruhi⁹¹ ile Ruhi ve Ruhi⁹², vekili varken asıla yapılan tebligatın hukuken yok hükmünde olacağını ileri sürmüşler ve bu tebligat yok hükmünde olduğu için asile yapılan tebligatın usule uygun olup olmamasının bir önemi olmadığını ve sonuca etkisinin bulunmadığını belirtmişlerdir. Nitekim Yargıtay'ın da bu yönde birçok kararı bulunmaktadır. Yargıtay bir kararında, 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, vekili varken asıla gönderilen satış ilanı tebligatı yok hükmünde olup sonuç doğurmayacağını ve bu durumda asıla yapılan tebligatın usulüne uygun olup olmamasının da sonuca etkili olmayacağını karara bağlamıştır⁹³.

Farklı bir görüşü ise Atalı, Ermenek ve Üçüncü⁹⁴ dile getirmiştir. Onlara göre vekili varken asıla yapılan tebligat usulsüzdür ve 7201 sayılı Kanun'un 32. maddesine göre vekilin tebligattan haberi olduğu tarihin tebligat tarihi olarak belirlenmesi gerekmektedir. Yargıtay'ın bu yönde de kararları bulunmaktadır. Nitekim Yargıtay bir kararında, yokluğunda verilen kararın öncelikle katılan vekiline tebliğ edilmesi gerekirken katılana yapılan tebligat işleminin

2019/1374, Tarih: 05/02/2019; Yargıtay 12. HD., Esas No: 2018/2016, Karar No: 2018/6338, Tarih: 19/06/2018 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁸⁶ Akcan / Albayrak, Tebligat Hukuku, s. 101.

⁸⁷ Deliduman, Tebligat Hukuku, s. 75.

⁸⁸ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 54.

⁸⁹ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 99.

⁹⁰ Muşul, Tebligat Hukuku, s. 268.

⁹¹ Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 71.

⁹² Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku Bilgisi, s. 86.

⁹³ Yargıtay 12. HD., Esas No: 2018/15448, Karar No: 2019/4985, Tarih: 21/03/2019; Benzer kararlar için Bkz.: Yargıtay 12. HD., Esas No: 2018/15448, Karar No: 2019/4985, Tarih: 21/03/2019; Yargıtay 12. HD., Esas No: 2018/13892, Karar No: 2019/3545, Tarih: 05/03/2019; Adana BAM 10. HD., Esas No: 2019/6, Karar No: 2019/404, Tarih: 18/03/2019; İzmir BAM 8. HD., Esas No: 2019/65, Karar No: 2019/1497, Tarih: 28/05/2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁹⁴ Atalı / Ermenek / Üçüncü, Tebligat Hukuku, s. 151.

usulsüz olduğunu ve vekilin tebligatı öğrendiği tarihin tebligat tarihi olarak kabul edilmesi gerektiğini karara bağlamıştır⁹⁵.

Bir kimsenin birden fazla vekili varsa tebligat bunlardan birisine yapılması yeterlidir. Ancak tebligat birden fazla vekile yapılmış ise ilk yapılan tebligatın tarihi tebligat tarihi olarak kabul edilir⁹⁶. Bunun yanında birden çok vekili olmakla birlikte öncelikle dava dosyasında vekaleti olan vekilin tercih edilmesi gerekmektedir. Yargıtay bir kararında, vekil ile takip edilen bir davada tebligatın asıl yerine vekile ve yapılmasının gerektiğini ve tebligatın dosyada vekâleti bulunan vekil yerine; dosya içerisinde vekâletinin ya da tevkili olmayan vekile yapılmasının usulsüz olduğunu karara bağlamıştır⁹⁷.

28.02.2018 tarihli 7101 Sayılı “İcra ve İflâs Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un⁹⁸ 48. maddesi ile 7201 sayılı Kanun’un 7/a maddesinde yapılan değişiklik ve 06.12.2018 tarihli Elektronik Tebligat Yönetmeliği’yle⁹⁹ 01.01.2019 tarihinden itibaren avukatlara elektronik ortamda tebligat zorunlu hale getirilmiştir. Elektronik ortamda tebligatın mümkün olmaması durumunda diğer yöntemlerle tebligat yapılacaktır¹⁰⁰. Bu sayede özellikle posta ile tebligat konusunda yaşanan sıkıntılar ortadan kalkmıştır.

Bunun yanında posta veya memur vasıtasıyla yapılacak tebligat mesai saatleri içerisinde ve avukatın bürosunda yapılır. Avukatın adresini değiştirmiş olması haline yeni adresine tebligat gereklidir. Bila tebliğ tebligatın iadesi durumunda tebligat asıla yapılamaz. Barodan yeni adresin tespiti ile tebligatın vekile ulaştırılması gerekmektedir¹⁰¹. Nitekim Yargıtay bir kararında, dava dosyasında yeni adresi bulunan vekile bu adres yerine eski bir adresine yapılan tebligatın usulsüz olduğunu karara bağlamıştır¹⁰².

⁹⁵ Yargıtay 11. CD., Esas No: 2019/303, Karar No: 2020/947, Tarih: 06.02.2020; Benzer kararlar için Bkz.: Yargıtay 3. CD., Esas No: 2019/18710, Karar No: 2020/1439, Tarih: 22.01.2020; Yargıtay 7. CD., Esas No: 2018/18523, Karar No: 2019/33832, Tarih: 08.07.2019; Yargıtay HGK., Esas No: 2017/2-1287, Karar No: 2019/90, Tarih: 07.02.2019; Yargıtay 15. HD., Esas No: 2017/2034, Karar No: 2018/12, Tarih: 15.01.2018 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁹⁶ Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku Bilgisi, s. 85.

⁹⁷ Yargıtay 10. HD., Esas No: 2017/6115, Karar No: 2019/5805, Tarih: 03.07.2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁹⁸ Resmî Gazete: Tarih: 15.03.2018, Sayı: 30361.

⁹⁹ Resmî Gazete: Tarih: 06.12.2018, Sayı: 30617.

¹⁰⁰ Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 68.

¹⁰¹ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 55.

¹⁰² Yargıtay 15. CD., Esas No: 2019/4609, Karar No: 2019/6321, Tarih: 27.05.2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

Tebliğatin bizzat avukatın kendisine yapılması gerekmektedir. Ancak avukatın bürosunda bulunmadığı veya bizzat tebligatı alamayacağı durumların tespiti ve tebliğ tutanağına şerhi ile birlikte 7201 sayılı Kanun'un 17. maddesi gereğince daimi olarak çalışan sekreter, katip, memur veya işçilerinden birisine yapılabilir. Ancak aynı büroda veya komşu bürodaki bulunan başka bir avukata yapılamaz¹⁰³. Bunun yanında 7201 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre duruşma sırasında gelecek duruşmanın tarihi ile ilgili bildirim vekile yapılmış bir tebligat sayılırken adı geçen Kanun'un 17. maddesine göre, bürosunda avukat yerine tebligat almaya yetkili değildir. Çünkü avukat ile stajyer avukat arasındaki ilişki kanuni bir ilişki olup işçi- işveren arasındaki gibi bir iş akdine dayanmamaktadır. Nitekim Yargıtay'da bir kararında, avukata çıkarılan bir tebligatın çalışan sıfatıyla stajyer avukata tebliğinin usulsüz olduğuna karar vermiştir¹⁰⁴.

Asıl yerine vekile tebligat yapılmasının zorunluluğu, vekaletin süresinin sona ermesi, vekilin istifa etmesi veya azledilmesi, vekilin iflası, ölümü veya fiil ehliyetini kaybetmesi ile sona ermektedir¹⁰⁵. Ancak 1136 sayılı Kanun'un 41. maddesi ve 6100 sayılı Kanun'un 82. maddesine göre, vekilin istifası asıla tebliğinden itibaren 2 hafta sonra geçerli olduğundan, bu 2 haftalık süre içerisinde vekil görevi devam etmektedir ve dolayısıyla bu süre zarfında yapılacak tebligatta vekile yapılmak zorundadır. Nitekim Yargıtay bir kararında, istifa eden vekilin vekâlet görevinin, istifa dilekçesinin asile tebliğinden itibaren 2 hafta süreyle devam ettiğini, istifa eden avukatın istifa dilekçesinin asile tebliğ edilmediğinden avukatın vekilliğinin halen devam ettiğine karar vermiştir¹⁰⁶.

3.4.4.2. Kanuni Temsilciye Tebliğ

7201 sayılı Kanun'un 11/3. fıkrasına göre, kanuni temsilci ile temsil edilen veya temsilci ile temsili gereken kimselere yapılacak tebligat, kanunen kendisine tebligat yapılması gereken durumlar haricinde temsilcisine yapılır¹⁰⁷. Bu hükme göre, fiil ehliyetine sahip

¹⁰³ Akcan / Albayrak, Tebligat Hukuku, s. 107.

¹⁰⁴ Yargıtay HGK., Esas No: 2017/2-1287, Karar No: 2019/90, Tarih: 07.02.2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

¹⁰⁵ Akcan / Albayrak, Tebligat Hukuku, s. 106.

¹⁰⁶ Yargıtay 19. HD., Esas No: 2019/293, Karar No: 2019/653, Tarih: 06/02/2019; Benzer kararlar için Bkz.: Yargıtay 13. HD., Esas No: 2016/23630, Karar No: 2019/746, Tarih: 29/01/2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

¹⁰⁷ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 107.

olmayan bir kimseye belli haller dışında tebligat yapılamaz. Kanuni temsilcisi bulunan kimseye tebligat yapılması gereken durumlarda da kanuni temsilcisine tebligat yapılmaz¹⁰⁸.

Nitekim Yargıtay bir kararında, cezaevinde hükümlü olarak bulunan ve kendisine kanuni temsilci atanan bir kimsenin kendisine, tahliye olduktan sonra da kanuni temsilcisine yapılan tebligat işlemlerinin usulsüz olduğunu karara bağlamıştır¹⁰⁹.

3.4.5. Vekil veya Kanuni Temsilci Yerine Asile Tebliğ

Bir kimsenin vekili veya kanuni temsilcisi bulunurken bazı durumlarda tebligatın vekil veya kanuni temsilci yerine asile yapılması gerekmektedir. Bu başlık altında bu durumlar üzerinde durulacaktır.

3.4.5.1. Vekil Yerine Asile Tebliğ

Genel olarak vekil ile temsil edilen bir kimseye yapılacak tebligat vekiline yapılır. Ancak bu durumun bazı istisnaları bulunmaktadır. Bunlar;

a) Ceza muhakemesi sürecinde alınan kararların vekili olsa bile asile tebliği gerekmektedir. Nitekim 7201 sayılı Kanun'un vekile tebliği düzenleyen 11. maddesinde, vekil ile takip edilen davalarda asil yerine vekile tebliğ yapılmasının zorunlu olduğu düzenlenirken, aynı zamanda 5271 sayılı Kanun'un da kararların asile tebliğ edilmesi ile ilgili düzenlemelerin saklı olduğu hükmü bulunmaktadır. Bu sayede vekilin kendisine tebliğ edilen bir karar ile ilgili müvekkilinin haklarını gözetmediği takdirde tebliğe bağlı süreler geçip kararlar kesinleştiğinde sanığın hak kaybı yaşamaması için, ceza davalarında oto kontrol olarak kararların vekil ile birlikte sanığa da tebliği gerekmektedir¹¹⁰.

b) 2004 sayılı Kanun'un 68/a-2. fıkrasına göre, borçlunun senetteki imzayı reddetmesi durumunda alacaklının itirazın geçici olarak kaldırılmasını istediği durumlarda açılacak itirazın geçici olarak kaldırılması davası ile ilgili tebliğ, borçlu icra dairesinin yetki alanında ise icra mahkemesinde yapılacak duruşmada hazır bulunması veya icra dairesinin yetki alanı dışında ise istinabe yolu ile itirazını dile getirmesi (isticvabına) kararı verilmişse vekil ile

¹⁰⁸ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 53; Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku, s. 107.

¹⁰⁹ Yargıtay 2. HD., Esas No: 2019/889, Karar No:2019/1680, Tarih: 26.02.2019, Benzer kararlar için Bkz.: Yargıtay HGK., Esas No: 2013/1372, Karar No: 2014/1065, Tarih: 17.12.2014 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

¹¹⁰ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 104.

temsil ediliyor olsa bile tebligatın bizzat borçluya yapılması gerekmektedir¹¹¹. Bunun yanında adı geçen Kanun'un aynı maddesinin 5. fıkrasına göre, bu türden tebligatta, davetiyeye borçlu kimsenin duruşmaya katılmadığında, bahse konu alacağın yüzde onu kadar para cezasına karar verileceğinin de şerh edilmesi gerekmektedir.

c) 2004 sayılı Kanun'un 68/a-2. fıkrasına göre, icra takibi sırasında borçlunun ödeme emrine itiraz ederek borcunu ödediğine dair belge sunması halinde, alacaklının sunulan belgelerdeki imzanın kendisine ait olmadığını, vekili tarafından ileri sürülerek açılan itirazın kaldırılması davasında, tebligat alacaklı asile yapılır¹¹². Tebligat çıktığı halde alacaklı gelmediği takdirde bu hakkından vazgeçmiş sayılmaktadır.

d) İcra ve iflas suçlarında, borçlu adına cezai bir sorumluluk doğuracak, icra emirlerine bağlı olan dava veya şikayetlerle ilgili tebligatın, vekil ile temsil ediliyor olsa bile cezaların şahsiliği prensibine göre, asile yapılması gerekmektedir¹¹³. 2004 sayılı Kanun'un 76. maddesinde ve 331 ile 345. maddeleri arasında düzenlenen suçlardan cezalandırılabilmesi ancak bu konulardaki tebligatın kendilerine yapılmasına bağlıdır¹¹⁴. Nitekim Yargıtay bir kararında, icra emrinin borçlu sanık vekiline tebliği ile takibin yapılabilceğini ancak 26.09.2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu¹¹⁵ 20. maddesi uyarınca cezaların şahsiliği prensibin gereğince, şikayet olunan asıl borçluya da tebligat yapılmasının zorunlu olduğunu ve asıl borçluya icra emri tebliğ olunmadan tazyik hapsi kararı verilemeyeceğini karara bağlamıştır¹¹⁶.

e) 6100 Sayılı Kanun'un 171/1. fıkrasına göre, dinlenilmesi gereken kimse ile 228. maddesine göre, yemin teklif edilen kimsenin bizzat duruşmaya katılması gerektiğinden bu durumda olan kimselere yapılacak tebligat vekilleri olsa bile kendilerine yapılması gerekmektedir¹¹⁷.

¹¹¹ Yönder, Gizem, "Vekil Vasıtasıyla Takip Edilen İşlerde Tebligat", Nevşehir Barosu Dergisi, 2014, Yıl: 1, Sayı: 1, (s. 95- 131), s. 111.

¹¹² Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 100.

¹¹³ Yönder, "Vekil Vasıtasıyla Takip", s. 111.

¹¹⁴ Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 76.

¹¹⁵ Resmî Gazete: Tarih: 12/10/2004, Sayı: 25611.

¹¹⁶ Yargıtay 12. HD., Esas No: 2019/12613, Karar No: 2019/17054, Tarih: 26/11/2019; Benzer kararlar için Bkz.: Yargıtay 12. HD., Esas No: 2018/5236, Karar No: 2019/1374, Tarih: 05/02/2019; Yargıtay 9. HD., Esas No: 2018/7428, Karar No: 2018/19551, Tarih: 05.11.2018; Yargıtay 12. HD., Esas No: 2018/3121, Karar No: 2018/6631, Tarih: 25/06/2018; Yargıtay 12. HD., Esas No: 2018/2245, Karar No: 2018/4052, Tarih: 02/05/2018 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

¹¹⁷ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 102.

3.4.5.2. Kanuni Temsilci Yerine Asile Tebliğ Yapılması Gereken Durumlar

Kanuni temsilci ile temsil edilen kimseye bazı istisnai haller dışında tebligat yapılmaz. Bunun yanında tebligat asile yapıldıysa kanuni temsilcisine yapılmaz¹¹⁸. Kanuni temsilci yerine asile tebligat yapılacak istisnai haller ise;

a) Genel olarak kişinin şahsına bağlı haklarının söz konusu olduğu hallerde ayırt etme yeteneğine sahip küçükler veya kısıtlı olanlara yapılacak tebligat kanuni temsilci ile temsil edilmesine rağmen kendilerine yapılır. Bu hallerin başında 22.11.2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu¹¹⁹ 359. maddesinde düzenlenen, ebeveynlerinin kendi mallarından kazanç elde etmesi için verilen malların veya kendi imkanları ile elde ettiği kazançtan yararlanma ve yönetme hakkı,

Adı geçen Kanun'un 453. maddesinde düzenlenen, vesayet altında bulunan bir kişinin bir meslek veya sanat icra etmekle ilgili bir izin aldığı anda, o kimsenin bu işle ilgili olağan sayılabilecek işlemleri yapabileceği,

Yine aynı Kanun'un 455. maddesinde düzenlenen, vesayet altında bulunan bir kimsenin tasarrufuna bırakılan mallar ile vasiinin izin ile kendi imkanları ile edindiği malları kullanma ve yönetimi ile ilgili yapılacak tebligat asilin kendisine yapılır¹²⁰.

b) Ceza Muhakemesi sürecinde alınan kararlar da kişinin şahsı ile yakından ilişkili olduğu için bu süreçte alınan kararlarda vekil ile temsil edilse bile asilin kendisine yapıldığı gibi kanuni temsilci ile temsil edilse bile asilin kendisine yapılır¹²¹.

Ancak bu konuda Yargıtay'ın farklı kararları bulunmaktadır. Nitekim Yargıtay bir kararında, sanığın yokluğunda verilen kararın, başka bir suçtan hükümlü olarak cezaevinde bulunan ve temyiz yoluna bizzat başvurusu gereken sanık yerine vasisine yapılan tebligatı, 7201 sayılı Kanun'un 11/3. fıkrası gereğince, mahkumiyet kararının kanuni temsilcisi yerine sanığa tebliğ edilmesi gerektiğinden dolayı usulsüz olduğuna¹²², başka bir kararında ise, hükümlü olarak cezaevinde bulunan ve annesinin velayeti altında bulunan bir kişi ile ilgili

¹¹⁸ Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku, s. 107.

¹¹⁹ Resmî Gazete: Tarihi: 8.12.2001, Sayı: 24607.

¹²⁰ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 107.

¹²¹ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 107.

¹²² Yargıtay 2. CD., Esas No: 2015/15223, Karar No: 2015/17579, Tarih: 08.10.2015 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

“temyiz başvurusunun yapılmamış sayılmasına” ilişkin karar ile ilgili tebligatın, kanuni temsilcisi yerine kendisine tebliğ edildiğinden usulsüz olduğuna karar vermiştir¹²³.

3.4.6. Tebligatın Başkası Aracılığıyla Yapılacağı Haller

3.4.6.1. Erat Sınıfı Askeri Kişilere Tebligat

7201 sayılı Kanun’da askeri kişilere yapılacak tebligat işlemlerinde farklı tebligat usulleri belirlenmiştir. Yukarıda da üzerinde durulduğu gibi adı geçen Kanun’un 14/2. fıkrasında erat sınıfı dışında kalan askeri kişilere tebligat usulü belirtilirken 14/1. fıkrasında da erat yani er ve erbaşlara tebligat usulü düzenlenmiştir. Er ve erbaş denildiğinde zorunlu askerlik hizmetinde bulunan, mesai saatleri dışında da askeri birliğinde kalan askeri kişiler kastedilmektedir¹²⁴.

7201 sayılı Kanun’un 14/1. fıkrasına göre, er ve erbaşlara yapılacak tebligat kıta komutanı veya müessese amiri gibi en yakın üste yapılması gerekir. Bu düzenlemeden de anlaşıldığı üzere er ve erbaşlara bizzat tebligat yapılamaz bunlara yapılacak tebligat kıta komutanı veya müessese amiri gibi en yakın üstüne yapılır ve muhataba bu komutanları aracılığıyla tebligat belgesi ulaştırılır. En yakın üste ulaşmadan nöbetçi amiri veya subayına yapılan tebligat usulsüzdür¹²⁵.

Tebliğ memuru tebliğ evrakını muhataba en yakın üste tebliğine dikkat etmesi gerekmektedir. Zira bu husus Yargıtay kararlarında geçerlilik şartlarından birisi olarak kabul edilmiş er veya erbaş ile aynı kategoride sayılan kimselere yapılan tebliğ usulsüz olarak kabul edilmiştir¹²⁶. Tebliğ memuru tarafından kıta komutanı veya müessese amirine tebliğ evrakı verildiği andan itibaren tebliğ işlemi gerçekleşmiş olmaktadır¹²⁷.

¹²³ Yargıtay 2. HD., Esas No: 2014/25532, Karar No: 2015/821, Tarih: 03.02.2015 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

¹²⁴ Kiraz, Taylan Özgür / Yaman, Murat, “Asker Kişilere Tebligat”, TBB Dergisi, 2006, sayı 65, (s. 33- 60), s. 46.

¹²⁵ Yargıtay 8.CD, Esas No: 1997/11809, Karar No: 1997/11797, Tarih: 16.09.1997 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

¹²⁶ Yargıtay 2. HD, Esas No: 2010/8839, Karar No: 2011/10188, Tarih: 09.06.2011 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

¹²⁷ Şenyüz, Vergi Usul Hukukunda Tebligat, s. 85.

3.4.6.2. Sefer Halinde Askeri Kişilere Tebligat

Sefer veya savaş durumunda da askeri kişilere tebligat yapılabileceği ile ilgili düzenleme 7201 sayılı Kanun'un 15. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, sefer veya savaş durumunda askeri şahıslara tebligat bağlı bulundukları kara, deniz ve hava kuvvet komutanlıkları aracılığıyla yapılacağı hükme bağlanmıştır. Nitekim sefer veya savaş şartları gözönünde bulundurulduğunda, tebliğ mamurunun askeri kişilerin bizzat kendilerine ulaşması her zaman mümkün olmayacaktır. Bu nedenle bu türlü durumlarda tebligat belgesi bağlı olduğu kuvvet komutanlığına gönderilir ve kuvvet komutanlıklarının iç yazışmaları ile muhataba en yakın kıta komutanı veya kurum amiri vasıtasıyla tebligat muhataba ulaştırılır. Tebligatın muhataba ulaştığı tarih tebliğ tarihi olarak belirlenir¹²⁸.

3.4.7. Muhataptan Başkasına Tebligat Yapılmayacak Haller

3.4.7.1. Tutuklu ve Hükümlülere Tebligat

Tutuklu ve hükümlülere tebligat diğer kişilere yapılan tebligattan farklı bir özelliğe sahiptir. 7201 sayılı Kanun'un 19. maddesine göre, tutuklu ve hükümlüye yapılacak tebligat, tebliğ memuru tarafından değil kurum müdürü veya bu konuda görevlendirilmiş bir idari memur tarafından ve bizzat muhatabın kendisine yapılır. Muhatabın hastanede olması durumunda durum tebliğ tutanağına şerh edilir. Uygulamada tebligat belgesi cezaevinde bu işle ilgili personele bırakılır ve bu personel tarafından muhatabın bizzat kendisine tebligat yapılır ve bu tarih tebliğ tarihi olarak kabul edilir. Cezaevi müdür veya memuru tebligata sadece aracılık edebilir hiçbir koşulda kurum müdürü veya memuruna tutuklu ve hükümlü adına tebligat yapılamaz¹²⁹.

Cezaevinde bulunan bir kimsenin tutuklu veya hükümlü olmasına göre de tebligat usulü değişmektedir. Tutukluların kendisine tebligat yapılırken, yukarıda kanuni temsilciye tebliğ başlığı altında da işlendiği gibi bir yıl veya daha fazla hürriyeti bağlayıcı ceza ile mahkûm olup kendilerine kanuni temsilci atanmış olan hükümlülere tebligat yapılmaz,

¹²⁸ Yılmaz / Çağlar, Tebligat Hukuku, s. 303.

¹²⁹ Çelik, Celil, "Tebligat Hukukuna İlişkin Pratik Bilgiler", İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 92, Sayı: 5, Yıl: 2018, (s. 48- 102), s. 58; Yargıtay 2. HD., Esas No: 2014/23076, Karar No: 2014/25145, Tarih: 09.12.2014 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

bunların kanuni temsilcilerine tebligat yapılır¹³⁰. Ancak ceza muhakemesi sürecinde hükümlü hakkında alınan kararların hükümlüye tebligatı zorunludur.

Tutuklu ve hükümlülerin cezaevine girmeden önce bilinen son adreslerine tebligat yapılamaz. Bulundukları ceza ve infaz kurumunda tebligat yapılması gerektiğinden cezaevine girmeden önceki adreslerine yapılan tebligat geçersizdir¹³¹. Yargıtay bir kararında, cezaevinde bulunan kimseye 7201 sayılı Kanun'un 19. maddesine göre bulunduğu cezaevinde tebligat yapılması gerekirken bilinen son adresine adı geçen Kanun'un 21/2. maddesine göre yapılan tebligatın usulsüz olduğuna karar vermiştir¹³².

3.5. Tebligatta Yer Unsuru

3.5.1. Bilinen Son Adreste Tebliğ

Tebliğatın muhatabın bilinen son adresinde yapılması tebligat hukukunun genel kuralları arasında yer almaktadır. Adres denildiğinde bir kimsenin ikametgâh, mesken ve işyeri vb. adres kavramı içerisine girmektedir. Kavram olarak adres, bir kimsenin oturduğu veya çalıştığı yeri belirlemeye yarayan bilgiler olarak tanımlanmaktadır¹³³. Bu bağlamda, tebligat çıkarmaya yetkili merci muhatabın hangi adresine vakıf ise o adrese tebligat çıkarılabilir. Birden fazla adresi mevcut ise tebligatın en hızlı şekilde yapılacağı öngörülen adresine çıkarılır. Birden fazla adresi bilinen muhatabın tebligat adresi belirleme ve belli adreslere tebligat çıkarılmaması ile ilgili bir talebi olamaz¹³⁴. Bunun yanında ikamet adresine çıkarılmış bir tebligat işyeri adresinde, işyeri adresine çıkarılmış bir tebligat ise ikamet adresinde muhataba tebliğ edilebilir¹³⁵.

Tebliğat hukukunda bilinen son adres muhatabın beyanı, tebliğ isteyeninin veya diğer ilgililerin bildirimleri ya da mevcut belgeler esas alınarak tespit edilmektedir. Bunlara bağlı kalmaksızın hâkiminde re'sen araştırma yükümlülüğü bulunmaktadır¹³⁶. Yargıtay bir

¹³⁰ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 62.

¹³¹ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 114; Yargıtay 17. CD., Esas No: 2019/4345, Karar No: 2019/6183, Tarih: 25/04/2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

¹³² Yargıtay 17. CD., Esas No: 2017/27549, Karar No: 2017/5996, Tarih: 16.05.2017; Yargıtay 20. HD., Esas No: 2017/4438, Karar No: 2017/6687, Tarih: 21.09.2017 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

¹³³ Deliduman, Tebligat Hukuku, s. 105; Muşul, Tebligat Hukuku, s. 182.

¹³⁴ Muşul, Tebligat Hukuku, s. 182.

¹³⁵ Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku, s. 62.

¹³⁶ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 63.

kararında, maddi gerçekliğin araştırılması ilkesinin ceza hukukunda olduğu gibi tebligat hukukunda da geçerli olduğunu işaret etmiştir¹³⁷.

3.5.2. Muhatabın Geçici Olarak Adresten Ayrıldığı Hallerde Tebligat

Tebligatın muhatabın bizzat kendisine yapılması bu alanda ortaya çıkan bir çok sorunun çözümüne katkı sağlayacak bir olgudur. Ancak muhatabı belirttiği adreste bulmak her zaman mümkün olmayacaktır. Bu bağlamda kanun koyucu 7201 sayılı Kanun'un 13, 14, 16, 17 ve 18. maddelerinde muhatabın tebligat sırasında adreste olmadığı ancak gün içerisinde geleceğinin tespiti ile birlikte adreste bulunan ve bazı özelliklere sahip kimselerin muhatap adına tebligat almaya yetkili olacaklarını düzenlemiştir.

7201 sayılı Kanun'un 20. maddesinde ise muhatabın adreste bulunmadığını ve gün içerisinde gelmeyeceğini veya geçici olarak adresten ayrıldığını beyan eden ve 7201 sayılı Kanun'un 13, 14, 16, 17 ve 18. maddelerine göre, muhatabın adreste bulunmadığı durumlarda muhatap adına tebligatı almaya yetkili kimselere tebligatı alma zorunluluğu getirmiştir. Başka bir ifadeyle, muhatabın aynı gün döneceği durumlarda tebligatı almaya yetkili olan kimseler, aynı gün dönmeyeceği veya geçici olarak adres değiştirdiği durumlarda tebligatı almaya mecbur tutulmuşlardır. Bu kişiler;

a) 7201 sayılı Kanun'un 13. maddesine göre, tüzel kişiler adına tebligat almaya yetkili olan, yetkili temsilci yerine tebliğe yetkili memur ve işçiler,

b) 7201 sayılı Kanun'un 14/2. fıkrasına göre, er ve erbaş dışında kalan askeri personelin hemen hazır edilememesi durumunda nöbetçi amir veya subayları,

c) 7201 sayılı Kanun'un 16. maddesine göre, aynı adreste birlikte ikamet eden kişiler veya hizmetçiler,

d) 7201 sayılı Kanun'un 17. maddesine göre, belli bir sanat veya meslek icra eden kişilerin daimî olarak çalışan memur ve işçileri,

e) 7201 sayılı Kanun'un 17. maddesine göre, sanat veya mesleğini evde yapanların daimî olarak çalışan memur ve işçileri ile aynı evde birlikte ikamet edenler ile hizmetçileri,

f) 7201 sayılı Kanun'un 18. maddesine göre, muhatabın adresi herkesin rahatlıkla giremediği veya orada olduğu halde bir kimsenin rahatlıkla bulunamadığı otel, yurt, hastane, yatılı okul, fabrika vb. yerlerden birisi ise, muhatabın hemen bulunamadığı durumlarda o yerin yöneticisidir.

¹³⁷ Yargıtay 3. HD., Esas No: 2018/8032, Karar No: 2019/166, Tarih: 16/01/2019 (Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Daire Başkanlığı UYAP sisteminden temin edilmiştir).

7201 sayılı Kanun'un 20. maddesine göre, muhatabın adreste olmadığını, aynı gün gelmeyeceğini veya geçici olarak adresten ayrıldığını beyan eden ve tebligatı almaya mecbur olan nitelikleri yukarıda sayılan kimseler, tebligatı almaz veya tebliğ tutanağını imzalamazlarsa tebligat işlemleri 21. madde de düzenlenen usule göre yerine getirilir. Tebligat tarihi bu kimseler tebligatı aldıkları durumlarda aldıkları tarih, almadıkları ve 21. madde kapsamında yapıldıysa ihbarnamenin muhatabın kapısına yapıştırıldığı tarihten başlayarak 15 gün sonraki tarih esas alınacaktır¹³⁸.

3.5.3. Adreste Kimsenin Bulunamaması veya Bulunan Kimselerin Tebellüğden Kaçınması Durumunda Tebligat

7201 sayılı Kanun'un 10. maddesine göre tebligat muhatabın bilinen son adresinde yapılmaktadır. Muhatap bulunmadığı durumlarda, tebligat muhatap adına tebligatı almaya yetkili kimselere yapılmaktadır. Ancak adreste kimsenin bulunmadığı veya 20. madde kapsamında belirtilen kimselerin tebellüğden kaçınması durumunda tebligat 7201 sayılı Kanun'un 21. maddesine göre yapılmaktadır.

Adreste kimsenin bulunmadığı durumlarda 7201 sayılı Kanun'un 21/1. fıkrasına göre, tebliğ memurunun adreste neden kimsenin bulunmadığını ve muhatabın adrese gelip gelmeyeceğini araştırmak ve 23. maddesine göre ise durumu tebliğ tutanağına açık bir şekilde yazmak zorundadır. Yapılan araştırma sonucunda, muhatabın belirtilen adrese gün içerisinde gelip gelmeyeceğinin açık bir şekilde tespit edilememesi durumunda, tebligat 7201 sayılı Kanun'un 21/1 maddesine göre, mahalle veya köy muhtarına veya ihtiyar heyeti üyelerinden birine ya da zabıta amir veya memurlarına teslim edilir. Teslim edilen kimsenin adının yazılı olduğu ihbarname muhatabın adresindeki kapısına yapıştırılır ve muhatabın durumdan haberdar edilmesi için komşu, kapıcı veya yöneticisine bilgi verilir¹³⁹.

Yargıtay bir kararında, 7201 sayılı Kanun'un 21/1. fıkrasında düzenlenen tebligat usulünü dile getirmiş ve 21/1 fıkrası uyarınca tebligat sırasında muhatabın adreste olmadığını beyan eden ve muhataba durumu iletmesi için bilgi verilen ancak imzadan imtina eden site

¹³⁸ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 146.

¹³⁹ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 150- 153.

güvenlik görevlisinin ad ve soyadının tutanağa yazılmamasından dolayı bu tebligatın usulsüz olduğunu karara bağlamıştır¹⁴⁰.

3.5.4. MERNİS Adresine Tebligat

7201 sayılı Kanun'un 10/1. maddesine göre tebligatın muhatabın bilinen son adresine yapılması gerekmektedir. ancak bu adrese tebligatın mümkün olmadığı veya bu adresin tebligata elverişli olmadığına anlaşılmaması durumunda, 10/2. fıkrasına göre, muhatabın MERNİS adres kayıt sisteminde bulunan yerleşim yeri adresi varsa bu adres muhatabın bilinen son adresi olarak kabul edilir ve tebligat bu adrese yapılır. Bu aşamadan sonra başka bir adres araştırması yapmaya gerek kalmaz¹⁴¹.

7201 sayılı Kanun'un 21/2. fıkrasına göre, 10/2. fıkrasına göre MERNİS adresine tebligat çıkarıldığında, tebliğ tutanağı üzerine MERNİS adresi olduğunun şerh edilmesi ve tebliğ memurunun buna göre adreste kimse olmaması durumunda yeni bir adres araştırması yapmadan doğrudan, tebliğ belgesini mahalle veya köy muhtarına veya ihtiyar heyeti üyelerinden birine ya da zabıta amir veya memurlarına teslim eder. Teslim edilen kimsenin adının yazılı olduğu ihbarname muhatabın adresindeki kapısına yapıştırılır ve muhatabın durumdan haberdar edilmesi için komşu, kapıcı veya yöneticisine bilgi verilir¹⁴².

Ancak 7201 sayılı Kanun'un 21. maddenin 1. ve 2. fıkrasında iki farklı tebligat usulü düzenlendiğinden, MERNİS adresine tebliğde iki farklı yaklaşım bulunmaktadır. Bu farklı yaklaşımlar Yargıtay içtihatlarında yansımaktadır. Birinci görüşe göre, 7201 sayılı Kanun'un 10/1 ve 21/1 maddesine göre tebligat yapıldıktan sonra tebligatın mümkün olmaması sonucunda 10/2 maddesine göre MERNİS adresi bilinen son adres olarak belirlenir ve çıkarılacak tebligatta 21/2 maddesine göre işlem yapılır¹⁴³.

Nitekim Yargıtay bir kararında, 7201 sayılı Kanun'un 21/2 fıkrası uyarınca muhatabın adresine doğrudan tebligat yapılmasının mümkün olmayacağı, muhataba çıkarılan ilk tebligatın bilinen adresine yapılması gerektiği, MERNİS adresi belirlendiğinde de bu adresin MERNİS adresi veya bilinen adres olması arasında bir fark olmadığı, her halükarda bir adrese yapılacak ilk tebligatın 10/1. fıkrası kapsamında yapılması gerektiği ve yapılan tebligatın

¹⁴⁰ Yargıtay 12. HD., Esas No: 2018/13404, Karar No: 2019/6711, Tarih: 18/04/2019; Benzer kararlar için Bkz.: Yargıtay 12. HD., Esas No: 2019/4855, Karar No: 2019/5397, Tarih: 03/04/2019; Yargıtay 2. CD., Esas No: 2019/8091, Karar No: 2019/12810, Tarih: 11/07/2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

¹⁴¹ Deliduman, Tebligat Hukuku, s. 107; Muşul, Tebligat Hukuku, s. 183; Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku, s. 65.

¹⁴² Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 154.

¹⁴³ Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku, s. 65.

sonuçsuz kalması durumunda ikinci defa yapılacak tebligatın ancak 7201 sayılı Kanun'un 21/2. fıkrası kapsamında yapılabileceğini karara bağlamıştır¹⁴⁴.

İkinci görüşe göre, yine 7201 sayılı Kanun'un 10/1. maddesine göre tebligat çıkarılır. Tebligatın sonuçsuz kalması durumunda 7201 sayılı Kanun'un 10/2. fıkrasına göre, MERNİS adresine bakılır ve muhatabın sistemde adresi varsa bu adresin bilinen adresle aynı olup olmaması arasında bir fark bulunmaktadır. Eğer bilinen son adres ile MERNİS adresi aynı ise 7201 sayılı Kanun'un 21/2. fıkrasına göre doğrudan üzerine "MERNİS adresi" şerhi düşülerek tebligat çıkarılabilir. Ancak bilinen adresi ile MERNİS adresi farklı ise bu durumda bu adrese öncelikle 7201 sayılı Kanun'un 10/1. fıkrası uyarınca normal tebligat çıkarılır. Bu adrese yapılan tebligatında sonuçsuz kalması durumunda 7201 sayılı Kanun'un 21/2. fıkrasına göre, üzerine "MERNİS adresi" şerhi düşülerek tebligata çıkılır¹⁴⁵.

Nitekim Yargıtay'da bir kararında, muhatabın bilinen son adresine tebligata çıkılıp o adrese yapılan tebligatın sonuçsuz kalıp kalmayacağı belli olmadan doğrudan MERNİS adresine yapılan tebligatın usulsüz olacağını karara bağlamıştır¹⁴⁶.

Bununla birlikte tebligat tutanağı üzerine düşülecek şerhte, adresin MERNİS adresi olduğu ve bu adrese "7201 sayılı Kanun'un 21/2. fıkrası uyarınca tebligat yapılacağı" şerhinin düşülmesi gerekmektedir. Bu şerh yerine sadece "MERNİS adresi" şerhi yeterli bir açıklama değildir. Bu açıklamaya dayanarak tebliğ memurunun tebligat işlemini 7201 sayılı Kanun'un 21/2. maddesine göre yapması tebligat işleminin usulsüz bir işleme dönüşmesine sebep olacaktır. Nitekim Yargıtay bir kararında, "MERNİS adresi" ibaresine dayanılarak, tebliğ memuru tarafından 7201 sayılı Kanun'un 21/2. fıkrasına göre tebliğ işlemi yapılamayacağına karar vermiştir¹⁴⁷.

¹⁴⁴ Yargıtay 8. HD., Esas No: 2018/558, Karar No: 2018/1388, Tarih: 25.01.2018; Benzer kararlar için Bkz.: Yargıtay 14. HD., Esas No: 2017/2002, Karar No: 2019/4986, Tarih: 30.05.2019; Yargıtay 14. HD., Esas No: 2016/5709, Karar No: 2019/5119, Tarih: 12.06.2019; Bursa BAM 6. HD., Esas No: 2019/117, Karar No: 2019/592, Tarih: 13/03/2019; Yargıtay 8. HD., Esas No: 2018/558, Karar No: 2018/1388, Tarih: 25.01.2018 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

¹⁴⁵ Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku, s. 65.

¹⁴⁶ Yargıtay 2. HD., Esas No: 2018/6106, Karar No:2019/5815, Tarih: 13.05.2019; Yargıtay 17. CD., Esas No: 2019/9912, Karar No: 2019/9894, Tarih: 01/07/2019; Yargıtay 12. HD., Esas No: 2019/12803, Karar No: 2019/17043, Tarih: 26/11/2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

¹⁴⁷ Yargıtay 17. CD., Esas No: 2019/9912, Karar No: 2019/9894, Tarih: 01/07/2019; Benzer kararlar için Bkz.: Yargıtay 4. CD., Esas No: 2017/18880, Karar No: 2019/12833, Tarih: 08/07/2019; Yargıtay 12. HD., Esas No: 2019/720, Karar No: 2019/6603, Tarih: 17/04/2019; Yargıtay 12. HD., Esas No: 2019/5966, Karar No: 2019/8305, Tarih: 16/05/2019; Yargıtay 12. HD., Esas No: 2019/5966, Karar No: 2019/8305, Tarih: 16/05/2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

3.5.5. Tebliğ Yapılabilecek Diğer Yerler

Tebliğatın muhataba bilinen son adresinde yapılması genel bir kuraldır. Ancak 7201 sayılı Kanun'un 10/3. fıkrasına göre, tebliğ yapılacak kişinin talebi veya kabul etmesi ile birlikte her yerde tebligat yapılabilir. Ancak bu durum muhatap adına tebligat almaya yetkili kişiler açısından geçerli değildir. burada öncelikle tebliğatın bizzat muhatabı olmak gerekmektedir¹⁴⁸. Örnek olarak avukat katibi avukat bürosunda veya duruşmada avukat adına tebligat almaya yetkili iken başka bir yerde avukat adına tebligat alamaz. Muhatap ile aynı adreste oturan kimseler, muhatap adreste bulunmadığı durumlarda tebligatı almaya yetkilidir ancak bu kimseler başka bir yerde talep ederek muhatap adına tebligat alamazlar¹⁴⁹. Yargıtay bir kararında, ancak muhatabın kendisi adına çıkarılmış tebligatı başka bir yerde alabileceğini, bu yüzden muhatabın eşine PTT Dağıtım merkezinde yapılan tebliğatın usulsüz olduğuna karar vermiştir¹⁵⁰.

3.5.6. Uluslararası Tebligat

Ülkeler arasında gerek kendi vatandaşlarına gerekse diğer ülke vatandaşlarına tebligat yapılmasının gerektiğinden uluslararası tebligat olgusu ortaya çıkmaktadır. Burada bilinmesi gereken iki husus bulunmaktadır. Birincisi ülkeler arasında tebligat alanında belli bir antlaşma varsa tebligat bu antlaşma çerçevesinde yapılır. Anlaşma olmadığı durumlarda ise kendi vatandaşlarına yapacağı tebligatı kendi misyonları eliyle, diğer ülke vatandaşı yapacaksa yine misyonu eliyle ancak o ülkenin belirlediği usulde yapacaktır. Bu başlık altında Türkiye ile arasında antlaşma olmayan bir ülkede yaşayan Türk vatandaşı veya o ülke vatandaşı yapılacak tebligat ile yurtiçinde yaşayan yabancı ülke vatandaşlarına yapılacak tebligat usulleri üzerinde durulacaktır.

3.5.6.1. Yurtdışına Tebligat

Yurtdışına yapılacak tebliğatın 7201 sayılı Kanun'un 25. maddesine göre, tebliğatın yapılacağı ülkedeki yetkili makamların eliyle yapılması gerekmektedir. Bu maddeye göre, tebliğ edilecek belge tebligatı çıkaran mercii tarafından bağlı olduğu bakanlığa, o bakanlık

¹⁴⁸ Deliduman, Tebligat Hukuku, s.109.

¹⁴⁹ Ruhi / Ruhi, Tebligat Hukuku, s. 68.

¹⁵⁰ Yargıtay 12. HD., Esas No: 2011/14175, Karar No: 2011/13741, Tarih: 30.06.2011 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

Dışışleri Bakanlığına, Dışışleri Bakanlığı ise belgeyi muhatabın yaşadığı ülkedeki elçilik veya konsolosluğa, onlarda ilgili makama göndererek tebligatın gerçekleşmesini sağlar.

7201 sayılı Kanun'un 25/a maddesine göre ise tebligatın muhatabı Türk vatandaşı ise tebliğ edilecek belge yine aynı yöntemle elçilik veya konsolosluğa gönderilir. Muhataba tebligat elçilik veya konsoloslukta çalışan memurlar vasıtasıyla ulaştırılır¹⁵¹. Bunun yanında yargı organlarının tebligatı bakanlıklara göndermeden doğrudan yabancı ülkedeki Türk elçilik veya konsolosluğuna gönderebilir¹⁵².

7201 sayılı Kanun 27. maddesine göre, yurt dışında resmi bir görev ile ilgili bulunan memur ve askerlere tebligatta farklı yöntemler belirlenmiştir. Asker olmayan kişilere tebligat Dışışleri Bakanlığı vasıtasıyla yapılırken asker olan kişilere bağlı oldukları kuvvet komutanlıkları ile Jandarma Genel Müdürlüğü aracılığı ile yapılmaktadır¹⁵³.

7201 sayılı Kanun'un 25/a-3 maddesine göre ise, tebligat belgesinde, tebligatın konusu, tebligat çıkaran merci ile otuz gün içinde Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluğuna başvurulmadığı takdirde tebliğin yapılmış sayılacağını içeren açıklamaların yer alması gerekmektedir. Bu süre içerisinde başvuru halinde başvuru tarihi tebligat tarihi olarak tespit edilir. Otuz gün içerisinde başvuru olmaması durumunda süre bitiminde tebligat yapılmış sayılır. Her halükârda tebliğ mazbatası düzenlenerek tebligatın gerçekleştiği, gerçekleşmemesi halinde ise sebepleri yazılarak tebligatı çıkaran mercie gönderilir¹⁵⁴.

7201 sayılı Kanun'a göre tebligatın muhatabın bilinen son adresinde yapılması genel kuralı yurt dışında tebligat içinde geçerlidir. Bilinen son adresi yurt dışı adresi olan kimselere yurt içindeki bir adreste tebligat yapma imkanı bulunmamaktadır. Nitekim Yargıtay bir kararında, tebligat, tebliğ yapılacak şahsa bilinen en son adresinde yapılacağını ancak davalının yurtdışında ikamet ettiği anlaşıldığı halde; dava dilekçesi ve duruşma gününün, yurt dışındaki bilinen en son adresinde değil de yurt içinde gösterilen adreste tebliğ edilmesinden dolayı bu tebligat işlemini hukuka aykırı bulmuştur¹⁵⁵.

Başka bir ülkede yaşayan Türk vatandaşı olmayan bir kimseye tebligat ancak o ülkenin yetkili makamı vasıtasıyla yapılır. Türk vatandaşlarına tebligatta izlenen usule göre

¹⁵¹ Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 193.

¹⁵² Deliduman, Tebligat Hukuku, s. 60- 63; Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 104; Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 194.

¹⁵³ Deliduman, Tebligat Hukuku, s. 64.

¹⁵⁴ Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 196- 197.

¹⁵⁵ Yargıtay 2. HD., Esas No: 2010/16297, Karar No: 2011/5354, Tarih: 28.03.2011; İstanbul BAM 1. HD., Esas No: 2019/93, Karar No: 2019/244, Tarih: 12/02/2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

tebligat evrakı muhatabın bulunduğu ülkedeki Türkiye Büyükelçiliği veya Konsoloslukuna ulaştıktan sonra, Türkiye siyasi memuru veya konsolosu yetkili merciden tebligatın yapılmasını ister¹⁵⁶.

3.5.6.2. Yurt Dışından Tebligat

7201 sayılı Kanun'un 26. maddesinde Türkiye'de yaşayan Türk vatandaşlarına veya Türkiye'de bulunan yabancı uyruklu kimselere yabancı ülkelerden gelen tebligatın nasıl yapılacağı düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, tebliğ edilmek üzere başka bir ülkenin elçiliğinden veya konsolosluktan Dışişleri Bakanlığına gelen tebligat talepleri, karşılıklı anlaşmalar ve mütekabiliyet esaslarına göre değerlendirilir. Uygun görüldüğü takdirde tebligat evrakları ilgili bakanlığa gönderir. İlgili bakanlık ise muhatabın bulunduğu yerdeki yetkili merci vasıtasıyla tebligat işlemini yaptırır ve tebligat işlemi gerçekleştirildiğinde tebliğ tutanağı şekilde iade edilir¹⁵⁷.

3.7. Tebligat Masrafları

Tebligat işlemlerinin yürütülmesi ancak belli masraf ve ücretlerin ödenmesi ile mümkün olacağından bu masraf ve ücretlerin ödenmesi gerekmektedir. Bu masraf ve ücretlerin nasıl belirleneceği 7201 sayılı Kanun'un 3. ve 4. maddelerinde ve bu masraf ve ücretleri kimlerin ödeyeceği 7201 sayılı Kanun'un 5. maddesinde düzenlenmiştir. Tebligat işlemleri genel olarak PTT AŞ tarafından yürütüldüğünden dolayı masraf ve ücretleri de PTT AŞ belirlemektedir¹⁵⁸.

Memur vasıtasıyla yaptırılacak tebligatta, tebligata çıkan memura verilecek masraf ve ücretlerin miktarı, memurun bulunduğu yer ile tebliğ yapılacak şahsın bulunduğu yerin uzaklığına göre, her mali yılbaşında, il idare kurullarınca belirlenir. Ancak Harcırah Kanunu'na göre tazminat alan memurlara, yaptıkları tebliğler için ayrı bir ödeme yapılmaz¹⁵⁹.

Tebligat masraflarını tebligat talebinde bulunan kimsenin peşin ödemesi gerekmektedir. Tebligat işlemlerinde ortaya çıkacak masraf ve ücretin meblağı önceden tam olarak hesaplanamadığı için başta bir miktar avans alınır ve işlem tamamlandıktan sonra masraflar hesaplanır ve avanstaki çok ise üstü istenir, avanstaki az ise avanstaki düşülerek kalan

¹⁵⁶ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 106.

¹⁵⁷ Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 58.

¹⁵⁸ Yılmaz / Çağlar, Tebligat Hukuku, s. 101.

¹⁵⁹ Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 31.

bakiye iade edilir. Masraf ve ücretlerin tebligatı çıkaracak merci tarafından belirlenen süre içinde ödenmesi gerekmektedir. Tebligat talebinde bulunan kimse süresi içinde ödeme yapmazsa talebinden vazgeçmiş sayılır¹⁶⁰.

3.8. Usulsüz Tebligat

Tebligat işlemi bir usul işlemi olduğu için tebligat ile ilgili mevzuata harfiyen uyulması gerekmektedir. Mevzuata uyulmaması durumunda veya hata durumunda ise tebligatın usulsüz sayılması veya yokluğu da ortaya çıkabilir. Özellikle usulsüz tebligat uygulamada sıkça karşılaşılan bir sorundur¹⁶¹.

Tebligatın yokluğu veya usulsüzlüğü çoğu zaman birbirine karıştırılan durumlardır. Tebligatın yokluğu, tebligat işleminin hukuken geçersiz bir işlem olduğu ve herhangi bir hüküm ifade etmediği anlamına gelir. Usulsüz tebligat ise tebligatın usul şartlarına uyulmadan yapılmış olduğu ve muhatabın tebligattan ve içeriğinden bilgisi olması durumunda ise geçerli olabileceği anlamına gelmektedir. bu durumda usulsüz tebligatın öğrenildiği tarih tebliğ tarihi olarak kabul edilmektedir¹⁶².

Nitekim Bursa Bölge Adliye Mahkemesi bir kararında, usulsüz yapıldığı anlaşılan bir tebligatı öğrendiğini beyan eden muhatabın öğrendiğini beyan ettiği tarihin tebliğ tarihi sayılması gerektiğini karara bağlamıştır¹⁶³.

¹⁶⁰ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 78.

¹⁶¹ Muşul, Tebligat Hukuku, s. 559.

¹⁶² Çatalkaya, Tebligat Hukuku, s. 167- 168.

¹⁶³ Bursa BAM 6. HD., Esas No: 2019/126, Karar No: 2019/961, Tarih: 30/04/2019; Benzer kararlar için Bkz.: Yargıtay 12. HD., Esas No: 2019/7018, Karar No: 2019/11198, Tarih: 26/06/2019; Yargıtay 12. HD., Esas No: 2018/15687, Karar No: 2019/4769, Tarih: 19/03/2019; Yargıtay 12. HD., Esas No: 2019/7049, Karar No: 2019/11392, Tarih: 27/06/2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

CEZA MUHALEMESİNDE TEBLİGATIN USUL VE ESASLARI

Ceza muhakemesi niteliğinden dolayı kendine özgü kural ve uygulamalar barındırmaktadır. Ceza muhakemesi sürecinde tebligatın da kendine özgü özellikleri bulunmaktadır. Bu bölümde ceza muhakemesi sürecinde tebligatın usul ve esasları üzerinde durulacaktır.

4.1. Ceza Muhakemesi Hukuku Hakkında Genel Bilgi

Ceza muhakemesi, ceza hukukunun ihlal edildiği yönündeki iddianın doğruluğunun araştırılması faaliyetidir. Ceza muhakemesi hukukunun içeriğini oluşturan genel prensiplerin ihlalinin toplum huzurunu bozması açısından önem arz etmektedir. Bu açıdan bakıldığında Devletlerin asli amacının; toplum düzenini ve huzurunu sağlayarak adaletin tesis edilmesini sağlamaktır. Devletler bu amaç doğrultusunda oluşturmuş olduğu yargılama mekanizmalarının en temel ögesini ceza muhakemesi hukuku oluşturmaktadır. Ceza muhakemesi, hukukunun ihlal edildiği yönündeki şüphenin varlığıyla başlayıp, bu şüphenin her yönüyle araştırılarak sonuçlandırılması safhalarında izlenen yöntem anlamına gelmektedir. Ceza muhakemesi hukuku, bu araştırmanın yapılırken uyulması gereken kuralların bütününe verilen isimdir¹.

Ceza muhakemesi hukukunun dayanağını 18.10.1982 tarih ve 2709 sayılı T.C. Anayasa'sı² Cumhuriyetin Nitelikleri başlıklı 2. maddesinde sayılan sosyal bir hukuk devleti³ olarak tanımlanmasına dayanmaktadır. Dayanağını anayasadan alan ceza muhakemesi hukukunun kaynakları, temelde anayasa, kanunlar ve tarafı olduğumuz uluslararası sözleşmelerdir. Ülkemizde 5271 sayılı Kanun genel olarak ceza hukukunun kaynağını oluşturmaktadır. Bu kaynaklar ceza muhakemesinin doğrudan kaynaklarını olarak

¹ Şahin, Cumhur/Göktürk, Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku I, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 10. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019, s. 27.

² Resmî Gazete: Tarih: 9/11/1982, Sayı: 17863 (Mükerrer).

³ Tanör, Bülent / Yüzbaşıoğlu, Necmi, 1982 Anayasasına göre Türk anayasa hukuku (7. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım, 2005, s. 90.

bilinmektedir. Dolaylı kaynakları olarak ise, gelenek ve ahlak kuralları, mahkeme içtihatları ve doktrinler olarak bilinmektedir⁴.

Bir suçun işlenip işlenmediği, işlenmişse bu suçun kim tarafından işlenmiş olduğu ve yaptırımının ne olacağı sorununa çözüm getirmek amacıyla gerçekleştirilen iddia, savunma ve yargılama niteliğindeki bir dizi faaliyetten olarak da tanımlanabilen⁵ ceza muhakemesi, toplum düzenini bozan bir fiil ile suç işlendikten, fail bulunup hakkaniyete uygun (adil) şekilde yargılandıktan sonra, hak ettiği cezaya çarptırılması için yapılan kolektif faaliyettir⁶.

Bu faaliyet hukuk devletlerinden devletin amaçları arasında sayılmaktadır. Anayasa'nın 5. maddesinde devletin temel amaç ve görevleri başlıklı kısmında sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak engelleri ortadan kaldırmak olarak belirlenmiştir. Anayasanın bu hükmü ile kişilerin adalet duygusuna zarar verecek her türlü baskıdan kurtaracak tedbirler almayı ve kişilerin temel hak ve hürriyetlerini korumayı devletin amacı olarak belirlemiştir.

Ceza muhakemesine konu olan olaylar genel itibariyle toplum düzenini bozan fiiller üzerine inşa edilmiştir. Ceza muhakemesi hukuku, toplum düzenini bozan bir fiilin ortaya çıkmasından sonra yapılan araştırmaların, nasıl yapılacağı, bu araştırmaya konu olan kişilerin haklarını, yetkilerini ve sorumluluklarını belirleyen hukuk kuralıdır⁷.

Ceza muhakemesi hukuku, uyumsuzluğu oluşturan konunun öğrenilmesinden sonlandırılmasına kadar takip edilmesi gereken işlemler ile bu süreçteki hukuki ilişkilere ilişkin olup muhakeme hukukunun da bir parçasıdır. Ceza muhakemesi hukuku bu bakımdan

⁴ Adalet Bakanlığı, Aday memur hazırlayıcı eğitimi ceza muhakemesi ders notları, Ankara: Eğitim Daire Başkanlığı, <https://edb.adalet.gov.tr/e-book/7-cezamuhakemes%c4%b0hukuku.pdf> (Erişim Tarihi: 15.04.2020).

⁵ Öztürk, Bahri / Tezcan, Durmuş / Erdem, Mustafa Ruhan / Gezer, Özge Sırma / Kırıt, F. Saygılar / Alan Akcan, Esra / Özyayın, Özdem / Tütüncü, Efser Erden / Villemın, Derya Altınok / Tok, Mehmet Can, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Güncellenmiş 12. Baskı, Ankara 2018, s. 27; Özbek, Veli Özer / Doğan, Koray / Bacaksız, Pınar / Tepe, İlker, Ceza Muhakemesi Hukuku, Gözden geçirilmiş 11. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 37; Toroslu, Nevzat / Feyzioğlu, Metin, Ceza Muhakemesi Hukuku, 17. Baskı, Ankara 2017, s. 2; Yenidünya, Caner/İçer, Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku 1. Baskı, Ankara 2016, s. 1-2; Öztürk, Bahri / Tezcan, Durmuş / Erdem, Mustafa Ruhan / Sırma, Özge / Kırıt, Y.F. Saygılar / Özyayın, Özdem / Alan Akcan, Esra / Erden, Efser, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Güncellenmiş 7. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2014, s. 33.

⁶ Yenisey, Feridun / Nuhoglu, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, Güncellenmiş 6. Baskı, Ankara: 2018, s. 67.

⁷ Ülgen, Celal, T.C. Anayasası, 13. Baskı, İstanbul Beta Yayınları, 2015, s. 4.

devlet ile bahse konu uyuşmazlığın tarafı olan kişiler arasında adil bir yargılanmanın olmasını sağlayacak kurallar bütünü kapsamaktadır⁸.

Ceza muhakemesi, ceza kanunda tanımlanan herhangi bir suçun işlendiği şüphesinin öğrenilmesi ile başlayan ve hükmün kesinleşmesine kadar devam eden süreçte izlenmesi gereken hukuki ilkeleri belirler. Bu belirlen ilkelerin yargılamanın her aşamasında kendisini gösterdiği, yargılamanın veya soruşturmanın hukukiliğini ortaya koyan ilklere dir. Bir başka ifadeyle; Ceza muhakemesi hukuku, ceza kanunun suç olarak belirlediği bir fiilden dolayı ortaya çıkan fiilin kim tarafından işlendiği, oluşan bu uyuşmazlığı çözmeye hangi makamın yetkili ve görevli olduğunu ve bu süreçte taraf olan bütün kirşlerin uyması gereken ilkeleri belirleyen hukuk kuralıdır⁹.

Ceza muhakemesi, bir kişinin fiilinin suç olduğu şüphesi üzerine başlayan ve bu şüphenin ortadan kalkmasına (yenilmesine) kadar devam eden faaliyetlerin bütünü kapsar¹⁰. Ceza muhakemesi hukuku, soyut kurallar içeren ceza hukukunu, adeta hayata geçiren hukuk dalıdır¹¹. Başka bir ifadeyle, suç olan bir fiilin işlendiğinin öğrenilmesinden itibaren suçu işleyen olduğuna inanılan kimse ile ilgili kararın kesinleşmesine kadar uzanan, iddia, savunma, yargılama ve denetim süreçlerini içine alan kuralları düzenleyen bir şekil hukukudur¹². Bu bakımdan ceza muhakemesi hukuku ceza hukukunun işleyişin gösteren kurallar bütünüdür. Toplum düzenini bozan bir fiilin ortaya çıkmasından sonra yapılacak işlemlerin neler olduğunu, bu işlemi kimlerin yapacağını ve bu işlemleri yaparken kişilerin yetki ve sorumluluklarını belirleyen; bir başka deyişle şüphe üzerine başlayan bir araştırmanın hakkaniyete uygun, adil bir yargılanmanın son bulup kesinleşmesine kadar süren evrede uyulacak kurallar bütünü kapsamaktadır.

⁸ Eryılmaz, Mesut Bedri, Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012, s. 27.

⁹ Akbulut, Berrin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 36.

¹⁰ Cin, Onursal, Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler-Örnek Sınav Soruları ve Pratik Çalışmalar, 1. Baskı, Konya 2012, s. 13; Yurtcan, Erdener, Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, Güncellenmiş 9. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019, s. 30.

¹¹ Centel, Nur / Zafer, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 15. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayın, 2018, s. 10.

¹² Eryılmaz, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 28.

4.2. Ceza Muhakemesinin Amacı

Ceza muhakemesinin dört farklı amacından bahsetmek mümkündür; maddi gerçeğe ulaşmak, adaleti sağlamak ve hukuk güvenliğini korumaktır¹³. Ceza muhakemesinin en temel amacı, maddi gerçeğe ulaşmaktır¹⁴. Daha geniş bir ifadeyle, muhakeme edilen kimsenin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermeden maddi gerçeğe ulaşmak ve cezai uyumsuzluğu bir şekilde çözüme kavuşturmak¹⁵. Maddi gerçek, olup bitmiş bir olayın, maddi deliller ile ortaya konulması anlamına gelmektedir¹⁶.

Ceza muhakemesinin diğer amacı, adaleti sağlamaktır. Adalet genel olarak, hak ve hukukun gerçekleşmesi, yerini bulması olarak ifade edilmektedir. Ceza muhakemesi hukuku da uygulama alanına giren uyumsuzlukları çözüme kavuşturarak, adaletin yerine getirilmesi ve buna bağlı olarak toplum düzeninin korunmasına dolaylı olarak katkıda bulunur¹⁷.

Ceza muhakemesinin diğer bir amacı da hukuk güvenliğini korumaktır. Ceza muhakemesi, toplum düzenini bozan suçlar ve uyumsuzluklarla ilgili olduğundan, bunların hukuk çerçevesinde çözümü ve suçların cezalandırılması ile birlikte toplum nezdinde hukukun geçerliliği ve hukuka güveni arttıracığından dolaylı olarak hukuk güvenliğine yardımcı olmaktadır¹⁸.

¹³ Cihan, Erol, “Ceza Muhakemesi Hukukunun Gayesi”, İÜHFM, 1962, C. 28, S. 3-4, (s. 701-712), s. 711.

¹⁴ Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 6; Dursun, Gizem, “Sanığın Duruşmada Bulunma Hakkı ve Bu Kapsamda Sesli ve Görüntülü Bilişim Sisteminin (SEGBİS) Değerlendirilmesi”, BÜHFD, 2016, C.11, S.143-144, (s. 127- 157), s. 127 vd.; İnci, Zekiye Özen, “Şüpheli ve Sanığa Rağmen Bir Ceza Muhakemesi Hukuku Mu? Şüpheli ve Sanığın Ceza Muhakemesi İşlemlerine Katılma Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün Sınırları Hakkında Düşünceler”, HÜHFD, 2017, C. 7, S. 2, (s. 119- 168), s. 128; Kocaoğlu, Serhat S, “Türk Ceza Muhakemesi Sisteminde Silahların Eşitliği İlkesini Gerçekleştirebilmek için bir Reform Önerisi Amerika Birleşik Devletleri Ceza Muhakemesi”, Ankara Barosu Dergisi, 2010, S.4, (s. 209- 247), s. 227; Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özyayın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 37; Şahin / Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku I, s. 28- 29; Ünver, Yener / Hakeri, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku I, Ankara: Adalet, 2018, s. 11.

¹⁵ Karakehya, Hakan, “Ceza Muhakemesinin Amacı”, İÜHFM, 2007, C. 65, S. 2, (s. 121- 142), s. 125; Karakehya, Hakan, “Dolaylı Maddi Gerçek: Ceza Muhakemesinde Yargılama Makamının Maddi Gerçeğe Deliller Aracılığıyla Ulaşma Zorunluluğu Üzerine”, TAAD, 2016, Y. 7, S. 27, (s. 59- 82), s. 64; Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özyayın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 37.

¹⁶ Karakehya, “Ceza Muhakemesinin Amacı”, s. 125; Karakehya, “Dolaylı Maddi Gerçek”, s. 64; Şahin / Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku I, s. 28- 29.

¹⁷ Karakehya, “Dolaylı Maddi Gerçek”, s. 64; Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özyayın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 37.

¹⁸ Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 5- 6; Karakehya, “Dolaylı Maddi Gerçek”, s. 65- 66; Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özyayın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 37; Ünver / Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku I, s. 16.

Ceza muhakemesinin dördüncü amacı ise, ceza muhakemesinin diğer amaçlarını gerçekleştirirken hukuk kuralları içerisinde kalmak, suç şüphesi altında olan veya sanık pozisyonun olan kimselerin haklarını korumaktır¹⁹.

4.3. Ceza Muhakemesi Hukukuna Egemen Olan İlkeler Bağlamında Tebligat

Ceza muhakemesi hukukunda geçerli olan bazı evrensel hukuk ilkeleri bulunmaktadır. Bu bölümde bu ilkelerin hayata geçirilmesi bağlamında tebligatın fayda ve önemi üzerinde durulacaktır.

4.3.1. Maddi Gerçeğin Araştırılması İlkesi

Ceza muhakemesinin ana hedefi, yargılanan kimsenin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermeden maddi gerçeğe ulaşmak ve cezai uyumsuzluğu bir şekilde çözüme kavuşturmak²⁰. Maddi gerçeğe ulaşma olarak ifade edilen bu ilkenin hayata geçirilmesi öncelikle tarafların haklarında açılan davadan, iddia ve isnatlardan haberinin olması, savunma yapabilmesi, karşı delil, iddia ve isnatlarda bulunmasına, muhakeme aşamasında tarafların duruşmaların yapılacağı gün ve saatten haberdar edilerek taraf teşkili sağlanarak, tarafların dinlenilmesine bağlıdır. Muhakeme makamının taraf teşkili ile ilgili üzerine düşen tebligat çıkarma görevini usulüne uygun bir biçimde yerine getirmeden tarafların yokluğunda karar vermesi hukuken kabul edilecek bir yargılama biçimi değildir²¹.

4.3.2. Adil Yargılanma İlkesi

Adil kavramı, Arapça kökenli olup; hakka ve hukuka uygun olan adaletle hareket eden, adaletli anlamlarına gelmektedir. Adalet sözcüğünü içinde barındıran adil kelimesi genel olarak adaletli olan kişi anlamına gelmektedir. Adalet kavramı aynı şekilde hak

¹⁹ Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 6- 7; Ünver / Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku I, s. 12.

²⁰ Karakehya, “Ceza Muhakemesinin Amacı”, s. 125; Karakehya, “Dolaylı Maddi Gerçek”, s. 64; Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özaydın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 37.

²¹ Yargıtay10. HD., Esas No: 2018/6072, Karar No: 2019/5085, Tarih: 17.06.2019; Sakarya BAM 6. HD., Esas No: 2019/67, Karar No: 2019/67; İzmir BAM 8. HD., Esas No: 2019/110, Karar No: 2019/1513, Tarih: 28/05/2019, Tarih: 06/02/2019; Adana BAM 11. CD., Esas No: 2019/309, Karar No: 2019/3358, Tarih: 23/12/2019; Yargıtay HGK, Esas No: 2011/554, Karar No: 2011/684, Tarih: 23.11.2011 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

yemeyen kişi anlamlarında da gelmektedir²². Anayasasın 19., 36., 37. ve 38. maddeleri adil yargılanma ilkesinin ne olduğu ve nasıl sağlanacağı ile ilgili düzenlemeler içermektedir. Özellikle 36. maddesi herkesin hak arama özgürlüğüne ve adil bir şekilde yargılanma hakkına sahip olduğunu güvence altına almıştır²³.

Adil yargılama hakkı ile ilgili olarak uluslararası boyutta en kapsamlı düzenleme olarak kabul edilen 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi adil yargılanma hakkını düzenlemiştir. Ülkemizin de tarafı olduğu bu sözleşme adil yargılanma hakkını genel olarak tanımlamıştır. Bu madde herkese uyuşmazlığa konu olan davasının, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak makul sürede yargılanma hakkının olduğunu hükme bağlamıştır²⁴. Devamında ise ceza muhakemesi hukukunun kapsamına giren kişilerin sorumlulukları ve ödevlerine yer vermiştir. Madde metni bir suç şüphesi altında bulunan herkesi kapsamaktadır. Bu madde masumiyet ilkesi başta olmak üzere, suçlamaları öğrenme, savunmasına imkân tanınma, müdafiden yararlanma, tanıklara soru sorma ve lehine olan delillerin toplanmasını isteme gibi bir takım hakları herkese tanımıştır. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı ceza muhakemesi hukukunun içerisinde yer almaktadır. Adil yargılanma uyuşmazlığa konu olan kişilerin ve tarafların hak ve sorumluluklarını bildirerek adil bir yargılanmanın yapılmasını amaçlamaktadır²⁵.

Ceza muhakemesi sürecinde bir kimsenin adil yargılanabilmesi tebligat ile doğrudan ilgilidir²⁶. Bu ilkenin ön şartı kişinin kendisi hakkındaki iddia ve isnatları bilmesi, bunlara karşı savunma yapabilmesi, karşı iddia ve isnat ve delilleri ortaya sürebilmesi ve dinlenilme haklarının kendisine verilmesine bağlıdır. Bu bağlamda usulüne uygun bir biçimde kendisi hakkında açılmış davanın, iddia, isnat ve delillerin, duruşmanın tarih ve saatinin bildirilerek hakkındaki iddia ve suçlamalara karşı kendisini savunma hakkı, karşı iddia ve isnatta bulunma ve delil sunma hakkı ile hakim tarafından dinlenilme hakkı verilmelidir²⁷.

²² Bakar, Hakan, 1982 Anayasasında Olağanüstü Hal Rejiminin Masumiyet İlkesi Açısından Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, s. 26.

²³ Gönen, “Hak Arama Özgürlüğü”, s. 452- 453.

²⁴ Ruhi, Milletlerarası Usul Hukukunda, s. 11; Turan, Hüseyin, “Adil Yargılanma Hakkının İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’ndeki Yeri Ve Önemi”, TBB Dergisi, Sayı 84, 2009, (s. 213- 230), s. 213 vd.

²⁵ Turan, “Adil Yargılanma Hakkının”, s. 213 vd.; Varol / Baştürk, “Hukuki ve Teknik Boyutuyla”, s. 266.

²⁶ Bilgen, Mahmut, “Tebligat Hukukuna İlişkin Genel Bir Değerlendirme”, Fasikül Hukuk Dergisi, 2016, C. 8, S. 82, (s. 6- 18), s. 6; Ruhi, Milletlerarası Usul Hukukunda, s. 9.

²⁷ Yargıtay 2. HD., Esas No: 2018/5073, Karar No: 2019/5190, Tarih: 02.05.2019; Yargıtay 14. HD., Esas No: 2016/5709, Karar No: 2019/5119, Tarih: 12.06.2019; Yargıtay 2. HD., Esas No: 2018/6824, Karar No: 2019/2824, Tarih: 14.03.2019; Yargıtay 2. HD., Esas No: 2018/5838, Karar No: 2018/10700, Tarih:

4.3.3. Silahların Eşitliği İlkesi

Silahların eşitliği ilkesi ele alındığında iddia ile savunmanın muhakemeye dair hakları ve yetkileri içinde dengenin oluşturulması silahların eşitliği şeklinde izah edilmektedir²⁸. Bu ilke, iddia ile savunmanın, delillerin araştırılmasına eşit katılabilmesini, bulgu ve iddialarının dikkate alınması konusunda eşit vasıtalarla sahip olmasını, başvuru metotlarının kullanılmasının da güvence altına alınmasını gerekli hale getirir²⁹. Kuşkusuz, araç ve pozisyon çerçevesinde denklige dayanan diyalektik bir muhakeme maddi gerçeğe daha çok yaklaşılabilecektir. Hükmün inşa edilmesi sürecinde, bu çarpışmanın kalıntılarının görülebilmesi, onun gerçeklik düzeyine ulaştığını ortaya koyacak ve meşruluğunu ilan edebilmesine imkân tanıyacaktır³⁰.

AIHM'in yapmış olduğu değerlendirmelere bakıldığında; silahların eşitliği ilkesi, daha geniş bir kavram şeklinde adil yargılanma kavramının sadece bir ögesi durumunda olup ve bu kavram ceza muhakemesinde ana bir hak olan çelişmeli yargılanma hakkını da barındırmaktadır³¹. AIHM, kavramı tanımlamasına bakıldığında dikkat çeken önemli hususlar vardır. Nitekim, tanımlamada silahların eşitliği, davanın bir yanının, diğeri karşısında belli bir dezavantaj dâhiline girmeyecek şartlar altında, her bir tarafın deliller de dâhil olmak üzere, davasını ortaya koymak için makul ve kabul edilebilir imkanlara sahip olması mecburiyetini demektir³².

AIHS 6/3'üncü maddesinde "iddia tanıklarının sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında çağırılmasının ve dinlenmesinin sağlanmasını istemek" şeklinde hak düzenlenmesi yapmıştır³³. Bu fıkra da yer

08.10.2018; İzmir BAM 8. HD., Esas No: 2019/110, Karar No: 2019/1513, Tarih: 28/05/2019, (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

²⁸ Özbek / Doğan / Bacaksız / Tepe, Ceza Muhakemesi, s. 52.

²⁹ Kaboğlu, İbrahim Özden, "Adil Yargılanma Hakkı ve Olağanüstü Hal Veya Yargı Yoluyla Hukuk Umudu", Suç ve Ceza Dergisi, 2018, S.2, (s. 1- 29), s. 5.

³⁰ Yurtcan, Erdener, "Kişi Güvenliği, Adil Yargılanma Hakkı ve Hukuk Devletine İlişkin Başlıca Sorunlar", GÜHFD, 2008/1, (s. 67-95).

³¹ AIHM: Van der Hurk / Hollanda, 19.04.1994, Para 56-57. [https://hudoc.echr.coe.int/tur#/{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#/{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.04.2020).

³² Kafes, Veli, "Ceza Muhakemesinde Meram Anlatma İlkesinin Sağlanması", CHKD, 2015, C.3, S.2, (s. 181-198), s. 186; İnceoğlu, Sibel, Adil Yargılanma Hakkı, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa-Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme, İstanbul: Beta Yayınevi, 2013, s. 239.

³³ Cengiz, Serkan/Demirağ, Fahrettin/Ergül, Teoman/McBride, Jeremy/Tezcan, Durmuş, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Ceza Yargılaması Kurum ve Kavramları, Ankara: Şen, 2008, s. 200.

bulan hak, silahların eşitliği ilkesinin bir görünümüdür³⁴. Ancak AİHM yerinde olarak silahların eşitliği ilkesini sadece m. 6/3-d ile sınırlı olarak ele alınamamakta; m. 6/1'i de silahların eşitliği ilkesini kapsayacak biçimde yorumlamaktadır³⁵. AİHM'ne göre, yargılamanın hakkaniyet çerçevesinde yürütülmesinin ilk ve en önemli gereği taraflar arasında “silahların eşitliği” bulunmasıdır³⁶. Silahların eşitliği ilkesinden anlaşılması gereken, davanın taraflarının yargılama sürecinde eşit olanaklarla birinin diğerine devlet eliyle üstünlük sağlamasının önüne geçmek hedeflenmektedir.

BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi m. 14/1. maddesinde “herkesin mahkemeler ve yargı yerleri önünde eşit olduğu” güvence altına alınan, m. 14/3’ te ise asgari hakların ne olduğu “tam bir eşitlik içinde asgari şu haklara sahiptir” ifadesine yer verilmiştir.

Silahların eşitliği ilkesi iddia sahibine verilen hakların suçlanan tarafa da verilmesi ve herkesin yargı önünde eşit muamele görmesi anlamına gelen bir ilkedir. Ceza muhakemesi sürecinde iddia sahibine verilen iddia ve isnatta bulunma haklarının suçlanan tarafa da verilmesi ilk olarak suçlanan kimseye usulüne uygun tebligatla hakkındaki iddia ve isnatların bildirilmesi ve ona da karşı iddia ve isnatta bulunma, savunmasına yardımcı olacak delilleri ortaya sürme hakkı verilmesi ile mümkündür³⁷.

4.3.4. Dinlenilme İlkesi

Dinlenilme veya meramını anlatma ilkesi, her şüphelinin/ sanığın derdini anlatabilmesini, ne istediğini söyleyebilmesini, hiç veya gereği gibi dinlenilmeden mahkûm edilememesini, öne sürülen iddiaları ve aleyhine olan delilleri çürütebilmesini ve bu sayede muhakemenin gidişine etki edebilmesi anlamına gelmektedir³⁸.

³⁴ AİHM: Brandstetter / Avusturya, T. 28.09.1991, Para 66-67. [https://hudoc.echr.coe.int/tur# {%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur# {%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.04.2020).

³⁵ AİHM: Kuveydar / Türkiye, B. No.: 12047/05, T. 19.12.2017, Para 41. [https://hudoc.echr.coe.int/tur# {%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur# {%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), (Erişim Tarihi: 15.04.2020).

³⁶ Gözübüyük/Gölcüklü, Avrupa İnsan, s. 310.

³⁷ İzmir BAM 8. HD., Esas No: 2019/110, Karar No: 2019/1513, Tarih: 28/05/2019, (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

³⁸ Kafes, “Ceza Muhakemesinde Meram”, s. 182; Ünver / Hakeri, Ceza Muhakemesi I, s. 19; Öztürk/Tezcan/Erdem, Nazari ve Uygulamalı, s. 136; Yargıtay 16. CD., Esas No: 2018/5332, Karar No: 2019/2169, Tarih: 25.03.2019; Yargıtay 18. CD., Esas No: 2018/3601, Karar No: 2019/587, Tarih: 08.01.2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

Bu hak sadece sanık açısından değil, aynı şekilde katılan, mali açıdan sorumlu, vb. gibi diğer muhakeme sùjeleri açısından da geçerlidir. Zira bu kişiler de kendileri ile alakalı bölümleri açısından uyuşmazlık konusu olayla alakalı fikirlerini yargılama makamı önünde ortaya koyabilmelidir³⁹. Bu ilkenin hayata geçirilmesi ile birlikte suç işlediği şüphesi olan kimse veya sanık, hiç bir hakka sahip olmayan bir soruşturma sùjesinden belli hakları bulunan ve muhakemenin işleyişine etki edebilen bir muhakeme sùjesi haline gelmektedir⁴⁰. Dinlenilme ilkesinin, suçlanan kişinin meramını izah biçimi ve izah biçimi ile alakalı usuli güvenceler açısından diğer bazı ilkelerle sıkı bir şekilde bağlantı içinde olması kaçınılmazdır⁴¹.

Dinlenilme ilkesinin bilgilendirilme, açıklama yapma ve açıklamalarının ciddiye alınmasını isteme olmak üzere üç unsuru bulunmaktadır⁴². Bilgilendirme unsuru ancak usulüne uygun bir biçimde tebligat ile mümkündür. Tebligat ile muhakemenin hukuki dinlenilme ilkesine uygun olarak yürütülmesine yardımcı olur⁴³. 6100 Sayılı Kanun'un 27. maddesinde "Hukuki dinlenilme hakkı" ile ilgili düzenleme bulunmaktadır. Bu maddeye göre, taraflarının muhakeme ile ilgili bilgi sahibi olma, açıklama ve ispat hakkı bulunmaktadır. Bu bağlamda davanın tarafları dinlenilmeden, taraflar iddia ve savunmalarını yapmaları için usulüne uygun olarak davet edilmeden hüküm verilemez⁴⁴.

4.3.5. Makul Sürede Yargılanma Hakkı

Makul sürede yargılanma ilkesi öneminden dolayı birçok hukuku belgede üzerinde durulan bir konu olmuştur. Anayasası'nın 141. maddesinde, davaların en az maliyetle ve olabildiği en hızlı şekilde neticelendirilmesinin yargının bir vazifesi olduğuna vurgu

³⁹ Karakehya, Hakan, "Ceza Muhakemesinde Sanığın Meramını Anlatabilme Hakkının Unsurları", CHKD, 2015, C. 3, S.2, (s. 199- 226), s. 202.

⁴⁰ Gözübüyük/Gölcüklü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Ankara: Turhan Kitabevi, 2016, s. 239; Kafes, "Ceza Muhakemesinde Meram", s. 184.

⁴¹ Hinrich, Rüping, "Ceza Muhakemesinde İnsan Haklarının Korunması- Adil Bir Ceza Muhakemesinin Temel Şartları", Çev.: Şahin, Cumhuriyet, SÜHFD, 1994, C. 4, S. 1-2, (s. 143- 157), s. 149.

⁴² Karakehya, "Ceza Muhakemesinde Sanığın", s. 199.

⁴³ Ruhi, Milletlerarası Usul Hukukunda, s. 13.

⁴⁴ Yargıtay 13. CD., Esas No: 2018/4601, Karar No: 2018/12386, Tarih: 25/09/2018; Yargıtay 13. HD., Esas No: 2016/15241, Karar No: 2018/12254, Tarih: 17/12/2018; Yargıtay 8. HD., Esas No: 2018/9463, Karar No: 2018/12783, Tarih: 16.05.2018; Yargıtay 13. CD., Esas No: 2018/4601, Karar No: 2018/12386, Tarih: 25/09/2018; Yargıtay 13. HD., Esas No: 2016/15241, Karar No: 2018/12254, Tarih: 17/12/2018 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

yapılmıştır. Yasa metnindeki ifadelerin düzeni ve yer bulduğu konum itibariyle; bir hak olmanın ötesinde yargı organının vazifesi şeklinde düzenlendiğini ifade etmek hatalı olmayacaktır. 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde de yargılamanın makul bir sürede ve düzenli bir biçimde bitirilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. AİHS 6/1. maddesi çerçevesinde de makul sürede yargılanma ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Bu maddeye göre, her birey kendisine isnat edilen suçlarla ilgili kabul edilebilir bir süre zarfında netice elde edilmesini talep etme hakkına sahiptir⁴⁵.

Yargılamanın uzun sürmesi taraflar bakımından maddi ve manevi zararların ortaya çıkmasına sebep olabileceği gibi kamu açısından da masrafa sebep olacaktır. Bu nedenle davaların hızlı bir biçimde yürütülmesi ve sonuçlandırılması tarafların yargılama sürecine katılımlarının ve haklarını korumak için gereken imkanların sağlanması ile mümkündür. Bu da ancak usulüne uygun tebligat ile tarafların düzenli bir şekilde bilgilendirilmesi ile mümkün olacaktır⁴⁶.

4.3.6. Yüz Yüzelik İlkesi

Yüz yüzelik ilkesi, yargılamanın ve yargılama sürecinde yapılan işlemlerin, tarafların önünde gerçekleşmesi anlamına gelmektedir⁴⁷. Adil yargılanma ilkesini düzenleyen gerek Anayasa'nın 36. maddesinde gerekse AİHS 6. maddesinde ifade edilen ve korunan adil yargılanma ilkesinin uygulanması ancak yüz yüzelik ilkesi ile mümkün olacaktır⁴⁸.

Yüz yüzelik ilkesi sadece hâkim/mahkeme ile ilgili değil aynı zamanda iddia ve savunma açısından da ciddi bir öneme sahiptir. Çünkü toplanan delillerin değerlendirilmesi hâkime/mahkemeye ait gibi görünse dahi delillerin taraflarca tartışılabilmesi için yüz yüzelik ilkesinin varlığı gereklidir. Ayrıca duruşmada mevcut süje ya da katılanların rahat bir şekilde işitebilecekleri delillere dayanabileceğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla yüz yüzelik ilkesinin gerçekleşmesi bu açıdan önem arz etmektedir⁴⁹.

Yüz yüzelik ilkesi; sadece bulunan tarafların birbirlerini bizzat görmesi şeklinde anlaşılamaz. Söz konusu ilke, muhakeme süjelerinin muhakeme iş ve işlemleri ile alakalı

⁴⁵ Kaşıkara, M. Serhat, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. Maddesi Çerçevesinde Makul Süre İçerisinde Yargılanma Hakkı", TBB Dergisi, Sayı 84, 2009, (s. 231- 259), s. 243.

⁴⁶ Ruhi, milletlerarası Usul Hukukunda, s. 15.

⁴⁷ Özbek / Doğan / Bacaksız / Tepe, Ceza Muhakemesi, s. 570; Gözübüyük / Gölcüklü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Ankara: Turhan Kitabevi, 2016, s. 327.

⁴⁸ Cengiz / Demirağ / Ergül / McBride / Tezcan, Avrupa İnsan, s. 172.

⁴⁹ Ünver / Hakeri, Ceza Muhakemesinde I, s. 47.

ifade, görüş, beyan, işlem ve tavırlarını anlık bir biçimde görebilmesini, duyabilmesini ve hissedebilmesini sağlar. Bu şekilde de görme, duyma, öğrenme, itiraz etme, fikir beyan etme, yani daha öz bir ifade ile muhakemeye yön verme olanağına ulaşmayı hedeflemektedir.

4.3.7. Aleniyet (Açıklık) İlkesi

Aleniyet veya açıklık ilkesi yargılamanın ve davaların herkese açık bir şekilde yapılması anlamına gelmektedir. Anayasanın 141. maddesi ve 5271 sayılı Kanun'un 182/1. maddesi uyarınca, duruşmaların herkese açık olacak şekilde yapılması genel kuraldır. Soruşturma aşamasında gizlilik ne derecede önemliyse duruşmanın da aleni bir şekilde yapılması o kadar önemlidir⁵⁰.

Duruşma talep eden herkes tarafından takip edilebilmesi, taraflardan gizli olarak herhangi bir işlem yapılmaması, tarafların kendileri ile ilgili bilgi ve belgelere ulaşabilmesi, duruşmalarda konuşulan her şeyin taraflar tarafından rahatlıkla duyulabilmesi vb. haklarında sağlanması anlamına gelmektedir. Tüm bunlarında ötesinde Aleniyet ilkesi, yargılama sürecinin nasıl sürdürüldüğü, taraflara tanınan hakların kullanılarak kullanılmadığının denetlenebilmesi gibi çok geniş bir anlam yelpazesine sahiptir⁵¹. Aleniyet ilkesinin hayata geçirilmesi duruşma tarih ve saatinin taraflara tebliği ile mümkündür. Tarafların duruşmalara rağbet etmemesi önemli değildir. Önemli olan taraflara bu hakkın verilerek davanın açık bir şekilde yürütülmesini sağlamaktır⁵².

4.3.8. Çelişmeli Muhakeme İlkesi

Çelişmeli yargılanma hakkı, iddia ve savunmaya, karşı taraflarca ileri sürülen görüşlerle alakalı deliller hakkında bilgi sahibi olma ve aksi görüşünü ortaya koyma olanağının verilmesi gerektiği manasına gelmektedir⁵³. Çelişmeli muhakeme ilkesinin diğer ilkelerle sıkı bir ilişkisi bulunmaktadır. Çelişmeli muhakemenin etkin ve verimli bir biçimde gerçekleştirilebilmesi, ancak silahların eşitliği ilkesinin hayat bulması ile mümkün olabilecektir. Nitekim iddia ve savunma arasındaki dengeyi sağlamış olacak ve böylelikle

⁵⁰ Başaran, Başar, Aleni Yargılanma Hakkı, Mevzuat Dergisi, 1999, S. 15, <https://www.mevzuatdergisi.com/1999/03a/04.htm>, (Erişim Tarihi: 15.04.2020).

⁵¹ Cihan, Ceza Muhakemesi, s. 706; Başaran, Aleni Yargılanma Hakkı.

⁵² Yargıtay 10. HD., Esas No: 2018/6072, Karar No:2019/5085, Tarih: 17.06.2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁵³ Cengiz / Demirağ / Ergül / McBride / Tezcan, Avrupa İnsan, s. 172.

muhakemede en güçlü oldukları hususları rahatlıkla ileri sürme olanağı elde edeceklerdir⁵⁴. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma ilkesinin unsurlarından birisi olan silahların eşitliği ilkesi ile davanın tarafları arasındaki çelişmeli yargıyı güvence altına almaktadır⁵⁵. Çelişmeli yargılama ilkesi, davanın taraflarına dava hakkında bilgi edinme ve bunları değerlendirmeye bağlı olarak muhakeme sürecine aktif bir şekilde katılmasını gerekli kılmaktadır⁵⁶.

5271 sayılı Kanun'da çelişmeli muhakeme ilkesi ile ilgili düzenlemelere rastlamak mümkündür. Tarafların direkt olarak soru sorma hakkı (CMK m. 201), bilirkişi, tanık veya suç ortağının dinlenilmesinden ya da bir belgenin okunmasına müteakip bunlara karşı diyecekleri olup olmadığının sorulması (CMK m. 215) ve delillerin tartışılmasında sırasıyla katılana ya da vekiline, Cumhuriyet savcısına, sanığa ve sanık müdafisine söz hakkı verilmesi (CMK m. 216) çelişme yönteminin gerçekleşmesine yönelik sevki sağlanmış hükümlerdir. Bunlara ek olarak, "hâkimin hükmünü sadece huzurunda tartışılmış olan delillere dayandırabileceği" kuralı da çelişme yönteminin hukuki dayanaklarından biridir (CMK m.217)⁵⁷.

Çelişmeli muhakeme ilkesi, eşit şekilde silahlanmış tarafların en güçlü oldukları konuları ileri sürerek, karşı tarafa üstün gelmek ve karşı tarafın iddialarını çürütmek için birbirleri ile örtülü mücadeleleri ile ortaya çıkmaktadır. Bu ortamın ve çelişmeli muhakeme imkânının sağlamanın yolu ise usulüne uygun tebligattan geçmektedir. Usulüne uygun tebligat ile taraflar haklarındaki dava, iddia ve isnatlarla ilgili bilgilendirildiğinde karşı iddia ve isnatları ile delillerin toplayarak muhakeme sürecinde bunları ileri sürme imkânı bulacaklardır.

4.4. Ceza Muhakemesinin Süjeleri Bağlamında Tebligat

Ceza muhakemesi sürecinde, kendine özgü bir statüsü bulunan, bu süreçte işlem yapabilen, iddia, savunma, talep vb. bulunabilme yetkisi bulunan kimselere süje denilmektedir. Süjelerin karar ve talepleri bu sürecin işlemesine sebep olduğu gibi ceza

⁵⁴ Yargıtay CGK., Esas No: 2018/418, Karar No: 2019/513, Tarih: 27.06.2019 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

⁵⁵ Çelik, Abdullah, Adil Yargılanma Hakkı Rehberi, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara: 2014, s. 117.

⁵⁶ Anayasa Mahkemesi, 26/6/2014 tarihli Bülent Karataş Kararı, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/6428>, (Erişim Tarihi: 18.04.2020).

⁵⁷ Özdemir, Osman, Ceza Muhakemesinde Yakalama Tedbiri ve SEGBİS Uygulaması, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, 2018, s. 104.

muhakemesinin amaçların hizmet etmektedir⁵⁸. Bu bölümde bu sùjelerin kimler olduğu ve ceza muhakemesi sürecinde tebligat ile ilişkileri incelenecektir.

4.4.1. Hâkim ve Mahkeme

Ceza muhakemesi sürecinde muhakeme ve yargılama işlerini yürüten kişiye hâkim denilmektedir. Hâkim veya hakimlerden teşekkül eden heyet, muhakeme sürecinde, iddia ve savunma taraflarının iddia, delil ve görüşlerini değerlendirerek muhakeme faaliyetlerini yürütür, maddi gerçeğe ulaştıktan sonra kanunlarda öngörülen şekilde mahkeme makamı olarak hükmünü verir⁵⁹.

Hâkim, kovuşturma evresinde, muhakeme konusu uyuşmazlık hakkında, iddia ve savunmanın ışığında karar verir. Aynı zamanda bu evrede yapılacak tüm işlemlerle ilgili kararları da verdiği gibi almış olduğu kararların ilgisine tebliğini duruşma esnasında bizzat kendisi, diğer zamanlarda da tebliğ edilmesini sağlar. Soruşturma esnasında hakim görevleri sınırlıdır. Bu evrede hâkim kararını gerektiren işlemlerde sulh ceza hâkimi karar vermeye yetkilidir. Genel olarak soruşturma evresinde görev yapan mahkeme sulh ceza mahkemesidir⁶⁰.

Soruşturma evresindeki kişilerin temel hak ve hürriyetlerini kısıtlamaya yönelik olarak alınacak tedbirlerin kararını vermeye yetkili kişi sulh ceza hâkimidir. Bu konu hukuk devleti olmanın doğal bir sonucudur. Bu nedenle soruşturma evresinde hakim kararlarını vermek ve diğer bazı görevleri yerine getirmek üzere sulh ceza hakimliği oluşturulmuştur⁶¹. Savcılık makamı kamuyu temsil eden iddia makamı olması ve nedeniyle kişilerin temel hak ve hürriyetlerine müdahale ederken, aslında bu yetki hukuk devleti olmanın bir gereği olarak bağımsız ve tarafsız hâkimlerin yetkisidir. Cumhuriyet savcılarının aldıkları kararların hakim tarafından denetimi, kanunlara uygunluğunun karara bağlanması gerekmektedir⁶².

Sulh ceza hakimliği soruşturma evresinde hem iddia makamı hem de iddia makamı olarak görev yapabilir⁶³. Yargı makamı olarak ancak cumhuriyet savcısının talebi üzerine bu

⁵⁸ Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 104.

⁵⁹ Şahin / Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku I, s. 218.

⁶⁰ Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özaydın / Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 173

⁶¹ Türkiye Barolar Birliği Ceza Muhakemesinin Soruşturma Evresindeki Sùjeler İçin CMK Cep Kitabı, 2015, s. 9.

⁶² Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özaydın / Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 216

⁶³ Şahin / Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku I, s. 122- 123.

sürece dahil olmaktadır. Soruşturma evresinde yetkili cumhuriyet savcısı iken temel hak ve özgürlükleri ilgilendiren işlemlerde yetkili olan sulh ceza hakimliğidir. Sulh ceza hakimi cumhuriyet savcısının herhangi bir işlemle ilgili talebi üzerine, işlemin kanunlara uygunluğunu denetler ve bu konuda karar verir (CMK, m. 162). Bunlar arasında tutuklama, yakalama, arama, el koyma vb. koruma tedbirlerini saymak mümkündür. Adından da anlaşılacağı üzere sulh ceza hakimliğinin verdiği kararlar hakimlik kararlarıdır ve kararlar gereği için cumhuriyet savcısına gönderildiği gibi ilgisine de tebliğ edilmesi gerekmektedir⁶⁴.

Bunun yanında gecikmesinde sakınca bulunan haller ile suçüstü hallerinde cumhuriyet savcısına ulaşamadığında veya olayın genişliğinden dolayı cumhuriyet savcısının iş gücünü aştığı durumlarda soruşturma işlemlerini de yürütmeye yetkilidir. Bu durumda sulh ceza hakimi soruşturma ile ilgili cumhuriyet savcısının yetkilerini kullanabilir. Bu durumda sulh ceza hakimi zorunlu savcı olarak adlandırılabilir⁶⁵.

Mahkemeler tek hâkimli olabileceği gibi, heyet halinde de çalışabilmektedirler. Asliye ceza mahkemeleri tek hâkimli (Teşkilat K. m. 9/2) görev yapan mahkemeler olup, yetki yönünden adli teşkilat kanunun 11. maddesinde belirtildiği üzere yasaların görevli kıldığı konuların dışında sulh ceza hakimliği ile ağır ceza mahkemesi görevleri arasında kalan davalara bakmakla görevlidir. Ağır ceza mahkemeleri ise, heyet halinde çalışan toplu mahkemelerdir. (Teşkilat K. m. 9/3). Ağır ceza mahkemeleri yetki yönünden Türk ceza kanunda belirtilen; yağma, irtikap, resmi belgede sahtecilik, nitelikli dolandırıcılık gibi suçları ve genel Türk Ceza Kanununda suça uygun olarak belirlenmiş olan cezanın 10 yıl dan fazla olan davalara, ağırlaştırılmış müebbet ve müebbet gibi cezalara bağlamakla yetkili ve görevlidir⁶⁶. Hâkimin en önemli niteliği ise, anayasamızın yargı başlıklı 9. maddesin gereğince bağımsız ve tarafsız olmaları ve kararlarını Türk milleti adına vermeleridir⁶⁷.

4.4.2. Cumhuriyet Savcısı

Kamu adına iddia makamını temsil eden kişiye Cumhuriyet savcısı denir. Savcı, savcılık makamı adına iddia faaliyetini yürütmekte ve bu yönüyle yürüttüğü faaliyet yargı

⁶⁴ Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 141.

⁶⁵ Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 142.

⁶⁶ Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 140, 552.

⁶⁷ Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, <https://edb.adalet.gov.tr/e-book/7-Cezamuhakemes%C4%B0hukuku.Pdf>, s. 13- 15.

veya müdafaa faaliyeti olmayıp, bir yürütme faaliyetidir. Bunun yanında savcı mahkemelerden bağımsız bir yapıya sahiptir. Ayrıca sanığın hem lehine hem aleyhine olan delilleri toplar. Kısaca maddi gerçeğin bulunması, adaletin sağlanması ve hukuki barışın korunması, usul kurallarının öngördüğü ilkeler doğrultusunda, somut gerçeğin şüpheden uzak bir şekilde ortaya konmasıdır. Soruşturma sonunda kovuşturma aşamasına geçilip geçilmeyeceği savcının kararına bağlıdır⁶⁸.

Soruşturma evresi suç ve faillerinin araştırıldığı ve delillerin toplandığı evredir. Bu evre cumhuriyet savcısı merkezli olarak düzenlenmiştir. Savcı, soruşturmanın en başından itibaren yönlendirici, sevk edici ve idarecisidir. Bir suç işlendiği izlenimi bulunduğunu öğrenen Cumhuriyet savcısının araştırma yapmak mecburiyeti vardır; Cumhuriyet savcısı, her türlü araştırmalarını, doğrudan doğruya yapabileceği gibi, adli kolluk amir veya memurlarının aracılığıyla da yaptırabilir (CMK 161/1). Cumhuriyet savcısı soruşturma ile ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarından bilgi ve belge isteyebilir. Cumhuriyet savcısı tarafından istenen bilgi ve belgeler 10 gün içerisinde gönderilmek zorundadır. Gönderilme imkanı bulunmadığı durumlarda sebebi veya hangi tarihte gönderileceği 10 gün içerisinde bildirilmek zorundadır⁶⁹.

Ayrıca cumhuriyet savcısı 7201 sayılı Kanun'un 43. maddesine göre tanıkları, 233. maddesine göre de, mağdur veya şikayetçiye çağrı kağıdı ile çağırılmaktadır. Ancak gerekirse 161. madde kapsamında adli kolluk vasıtasıyla da çağırabilir.

4.4.3. Adli Kolluk

Ceza muhakemesi hukukunun 164. maddesi adli kolluk ve görevlerini düzenlemiştir. Bu maddenin ilk fıkrası kimlerin adli kolluk olmakla görevlendirildiğini belirlemiştir. Bu maddeye göre emniyet teşkilatı mensupları (polis), jandarma teşkilatı personeli (astsubay, subay), gümrük muhafaza memurları ve sahil güvenlik komutanlığına bağlı olan kişileri belirlemiştir⁷⁰.

Adli kolluk personeli adli açıdan cumhuriyet savcına bağlıdırlar. Cumhuriyet savcılarının emir ve talimatıyla işlem yürütürler. Adli koluğu diğer kolluktan ayıran bazı özellikleri vardır. Adli kolluk işlenmiş olan bir suçtan sonra devreye girer, genel kolluk

⁶⁸ Kunter, Nurullah / Yenisey, Feridun / Nuhoğlu, Ayşe, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, Birinci Kitap, İstanbul: 2009, s. 42.

⁶⁹ Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 112.

⁷⁰ Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özyayın / Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 279.

önleme amacını ifade etmektedir. Adli kolluk genel kolluğa göre daha donanımlı teknik bilgiye sahiptir. Bu bakımdan genel kolluğun sahip olmadığı laboratuvarlara sahip ve olay yeri inceleme gibi konularda teknik bilgiye sahiptir. Adli kolluk soruşturma evresinde Cumhuriyet savcılarının yardımcısı gibi hareket ederek, savcı talimatıyla işlemleri yürütürler⁷¹.

Adli kolluğun adli işlemler sırasında amiri Cumhuriyet savcısıdır (CMK, m. 161, 164/2). Soruşturma işlemleri, cumhuriyet savcısının emirleri doğrultusunda adli kolluk tarafından yerine getirilir. Adli kolluk personelinin cumhuriyet savcısının adli işlerle ilgili emirlerini yerine getirmek zorundadır. Cumhuriyet savcısı emirlerini adli kolluğa yazılı olarak verir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise sözlü olarak emir verebilir. Ancak sözlü emirlerin en kısa sürede yazılı hale getirilir⁷².

4.4.4. Avukat

1136 sayılı Avukatlık Kanun'un 1. maddesine göre avukat, kamu hizmeti ve serbest bir meslek olarak tanımlanmıştır. Maddenin devamında ise, yargı organının bir unsuru olduğunu ve savunma makamını temsil ettiği hükme bağlanmıştır. Avukatın amacı, her türlü hukuki uyuşmazlıklarda adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesinde ve hukuk kurallarının uygulanması sağlamaktır. Avukat ceza muhakemesi sürecinde iki farklı sıfatla yer almaktadır. Avukat ceza muhakemesi sürecinde şüpheli veya sanığı savunmak amacıyla yer alırsa müdafî sıfatını alır. Savunma, şüpheli veya sanığın üzerine atılı suçu işlemediğinin, fiilinin suç sayılmadığının, belirli sebeplerle ceza almaması veya istenenden daha az ceza alması gerektiğinin muhakeme aşamasında yetkili makamlar önünde ileri sürülmesi olarak tanımlanmaktadır⁷³. Savunmanın yanında müdafî, ceza muhakemesi sürecinde şüpheli veya sanığa hukuki açıdan yardımda da bulunan kişidir⁷⁴.

Avukat hangi sıfat ile bulunursa bulunsun temsil ettiği kişilere yapılması gereken tebligatın, belli istisnalar haricinde avukata yapılması gerekmektedir. Bu istisnalar ise kararların tebliği (Teb. K. m. 11) ile hakim tarafından bizzat ilgilinin dinlenilmesinin istenmesi halidir.

⁷¹ Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özaydın / Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 279.

⁷² Şahin / Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku I, s. 94.

⁷³ Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özaydın / Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza s. 247.

⁷⁴ Şahin / Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku I, s. 32- 33.

4.4.5. Bilirkişi

Bilirkişi, özümü için hâkimin bilgisinin yeterli olmadığı, özel ve teknik bilgilerin gerektiğı konularda, bu yöndeki bilgisine başvuru olan kişi olarak tanımlanmaktadır⁷⁵. Bilirkişiye danışılacak olan konu hukuki konu olmamalıdır. Günümüzün gelişen dünyasında sorunların karmaşıklığı artmaktadır. Hâkimin hukuk bilgisiyle, karmaşıklaşan teknik konularda bilgi sahibi olması ve kendi bilgisiyle sağlıklı bir sonuca ulaşması zorlaşmaktadır. İşte bu doğrultuda hakimler, çözümü teknik ve uzmanlık bilgisi gerektiren alanlarda bilirkişi yardımına başvurumaktadırlar⁷⁶. Bilirkişi, muhakeme sürecinde, uzmanlık bilgisiyle olgular ve tecrübe kurallarına göre bilgi aktaran veya belirli olayları değerlendirerek sonuçlar çıkaran ve bu şekilde mutlak gerçekliğin ortaya çıkarılmasına yardımcı olan kiřidir⁷⁷.

Bilirkişiliğe ilişkin hükümler 5271 sayılı Kanun'un 62- 73. maddeleri arasında düzenlenmiş, ancak bilirkişilik kurumunun hukuki niteliğı ve bilirkişi görüşünün hukuki değeri konusunda bir belirleme yapılmamıştır. Ancak, 5271 sayılı Kanun'un 62. maddesinde, aykırı düşmemek koşuluyla tanıklığa ilişkin hükümlerin bilirkişiler hakkında da uygulanacağı belirtilmiştir. Bu durum, bilirkişi görüşünün tanık ifadesi gibi bir delil olarak mı, yoksa delil elde etme aracı olarak mı değerlendirileceğı sorusunu gündeme getirmiştir⁷⁸.

Bilirkişilere yapılacak tebligat işlemlerinin 7201 sayılı Kanun'un 7/a maddesine göre, elektronik ortamda yapılması zorunludur.

4.4.6. Şüpheli veya Sanık

Ceza muhakemesi hukukuna göre, şüpheli kavramı, soruşturma evresinde, suç şüphesi altında bulunan kişiyi ifade etmektedir. Ceza muhakemesi kanununa göre, şüpheli ve sanık ayrımı, suç şüphesi altında bulunan kişiye yönelik işlemlere göre değil, muhakemenin aşamalarına göre yapılmıştır⁷⁹.

Başka bir ifadeyle, Ceza muhakemesi süreci, bir kimsenin bir suçu işlediğı ile ilgili basit bir şüphe ile başlar. Bu şüphe kuvvetlenirse, muhakeme devam eder ve şüphenin yerine

⁷⁵ Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özaydın / Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 386.

⁷⁶ Dönmez, Burcu, "Yeni CMK'da Bilirkişi Kavramı", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2007, C. 9, Özel Sayı, (s. 1145- 1177), s. 1146.

⁷⁷ Ömeroğlu, s. 40.

⁷⁸ Dönmez, "Yeni CMK'da Bilirkişi", s. 1148.

⁷⁹ Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, 143.

bellilik ve kesinlik geldiğinde süreç son bulur. Bu bakımdan şüphenin varlığı veya yokluğu ile kuvvet derecesi, şüpheli- sanıklık statüsü bakımından büyük önem taşır⁸⁰.

Soruşturma aşamasında suç işlediğinden şüphelenilen kişiye şüpheli denilirken, kovuşturmanın başlamasından itibaren hüküm kesinleşinceye kadar suç şüphesi altında bulunan kişiye sanık denilmektedir⁸¹. Bir kimsenin sanık sıfatı alabilmesi için soruşturma aşamasının bitip, bu kimse için hazırlanan iddianamenin mahkeme tarafından kabul edilmesi gerekmektedir.

Soruşturma aşamasında şüpheliye yapılacak tebligat genel olarak cumhuriyet savcısının adli kolluk vasıtasıyla daveti ile gerçekleşmektedir (CMK m. 161). Sanık açısından tebligat ise müdafisi bulunması durumunda belli haller haricinde kendisine tebligat yapılmaz. Müdafisi yok ise muhakeme aşamasında kendisi ilgili tüm iş ve işlemlerle ilgili bilgiler, duruşma günü vb. Kendisine tebliğ edilmesi gerekmektedir.

4.4.7. Tutuklu

Tutuklu kişiden maksadın, muhakemede mahkemenin çağrısına uymayan şüpheli ve sanık sıfatıyla yargılanmaya çağrılan kimselerin yükümlülükleri ile ilgili olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Yapılan tanımlarda tutuklu “Yargılama sonucunda hâkimin verdiği tevkif kararına dayanılarak hürriyetinden mahrum edilmiş olan kimse/sanık”⁸², “Kanun yoluyla hürriyetlerinden alıkonularak bir yere kapatılan ya da tecrit altına alınan kimse”⁸³, “Hakkında nihai karar verilip, tutuklanarak tutukevine konulan kimse”⁸⁴, “Suçlu olduğu konusunda henüz kesin hüküm bulunmayan, ancak suç işlediği şüphesi kuvvetli olan ve hâkimin kararıyla geçici olarak özgürlüğünün ortadan kaldırıldığı ya da ceza muhakemesinin muhtemel bir mahkûmiyetin ileride yerine getirileceği düşünülen kişi veya kişilere tutuklu/mevkuf denmektedir”⁸⁵ şeklinde ifade edilmiştir.

Tutukluya yapılacak tebligatın bizzat tutuklunun kendisine yapılması gerekmektedir (Teb. K. m. 19). Tutuklu adına cezaevi müdürü veya görevli idari memuruna tebligat yapılamaz. Ayrıca 5271 sayılı Kanun’un 35. maddesine göre, tutuklu kimse ile ilgili karar

⁸⁰ Kunter / Yenisey / Nuhoglu, Muhakeme Dalı Olarak, s. 362.

⁸¹ Ünver, Yener / Hakeri, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku II, Ankara: Adalet, 2018, s. 277.

⁸² Özcan, Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü, s. 525.

⁸³ Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 08.04.2020).

⁸⁴ Yılmaz, Hukuk Sözlüğü, s. 933.

⁸⁵ Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 344-345.

duruşma sırasında tefhim edilmesi halinde bu karar tebliğ edilmiş sayılır. Ancak duruşmada bulunmadığı sırada verilen kararların tebliğ edilmesi gerekmektedir. Bu tebliğ sırasında aynen duruşmada olduğu gibi kararın okunup başvuruabileceği kanun yolları, merci, şekli ve süresi ile bilgi verilmesi gerekmektedir⁸⁶.

Aynı şekilde 5271 sayılı Kanun'un 176/3. fıkrasına göre, kabul edilen iddianamenin ve duruşma gününün tutuklu sanığa tebliği gerekmektedir. Ayrıca tutuklu sanığa cezaevi personeli tarafından, duruşmada kendisini savunup savunmayacağı, kendisini savunmak için ihtiyacı olan bir talebi olup olmadığı sorulur⁸⁷.

4.4.8. Hükümlü

Mahkemece yapılan duruşma sonucu hakkında ortaya atılan suçlamaların veya suçu sabit görülen kimsenin hapis cezası, para cezası ya da sürgün veya emniyet gözetim cezası gibi cezalara çarptırılmış. Hakkında mahkemece verilmiş olan mahkûmiyet hükmü kesinleşmiş olan kimse⁸⁸ veya hüküm giymiş, hükümlü⁸⁹ anlamlarına gelmektedir.

Hükümlü bir kimseye tebligat farklı özelliklere sahiptir. Tutukluların kendisine tebligat yapılırken, bir yıl veya daha fazla hürriyeti bağlayıcı ceza ile mahkûm olup kendilerine kanuni temsilci atanmış olan hükümlülere, kanunlarca bizzat kendisine tebligat yapılmasını istediği durumlar ile ceza muhakemesi sürecinde hükümlü hakkında alınan kararlar haricinde tebligat yapılmaz. istisnalar haricindeki konular kanuni temsilcilerine tebliğ edilir⁹⁰.

4.4.9. Tanık

Klasik anlamda tanık, yargılamada taraf olmayan ancak beş duyusu ile sahip olduğu bilgileri hâkime anlatan kişi olarak açıklanabilir⁹¹. Diğer bir ifadeyle gördüğünü ve bildiğini anlatan kişidir. Şahit ise, duruşmada bilgisine ve görgüsüne başvuru olan kimse anlamlarına

⁸⁶ Şen, Ersan, "Tutuklu Sanığa Tebligat Usulü", <https://www.hukukihaber.net/tutuklu-saniga-tebligat-usulu-makale.7400.html>, (Erişim Tarihi: 08.02.2020).

⁸⁷ Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özaydın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 606.

⁸⁸ Özcan, Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü, s. 988; Yılmaz, Hukuk Sözlüğü, s. 552.

⁸⁹ Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 08.04.2020).

⁹⁰ Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 62.

⁹¹ Kunter / Yenisey / Nuhoğlu, Muhakeme Dalı Olarak, s. 343; Öztürk, Bahri / Erdem, Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 11.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007, s. 350.

gelmektedir⁹². Tanık kişilerin dinlenmesi bu işlemin usulü ve tanık beyanlarının nasıl değerlendirileceği hususuna ilişkin 5271 sayılı Kanun'un 2. maddesinde ceza muhakemesi sürecinde yer alan kavramlar açıkça tanımlanırken tanık kavramının tanımına yer verilmemiştir. Fakat bazı önemli uluslararası belgelerde tanıklık kavramına ilişkin birtakım tanımlamalar yapıldığı da açıktır. Örneğin Avrupa Konseyinin “Tanıkların Korkutulması ve Savunma Hakkına Dair (97)13 Sayılı Tavsiye Kararı”, tanığı; ulusal ceza hukukundaki statüsünü dikkate almaksızın cezai işlemlerle ilgili bilgi sahibi olan kişi olarak tanımlanmıştır⁹³.

Tanık, dinlemeye yetkisi olan makama dava konusu işlemle ilgili olarak olayla ilgili tüm bildiklerini anlatması gereken kişidir⁹⁴. Burada yukarıda bahsetmiş olduğumuz anlatımlar arasında tanık olan kişinin yapmış olduğu sözlü açıklamalar ise karşımıza tanık beyanı olarak çıkmaktadır⁹⁵. Nitekim burada ifade edilmiş olan açıklamalardan yola çıkmak suretiyle mahkeme önünde verilen beyanların tanık beyanı olacağı, başka makamlar tarafından alınan ifadelerin ise ifade olarak adlandırılacağı, bu ifadelerin tutanağa geçirilmiş halinin de bir belge hüviyeti kazanacağını söyleyen yazarlarda vardır⁹⁶. 5271 sayılı Kanun'un 210. maddesinde, tanığın duruşmada mutlaka dinlenmesi gerektiği ve daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş bulunan tutanak işleminin de okunmasının dinleme yerine geçmeyeceği şeklinde olan bu düzenleme bu durumu destekler şekilde karşımıza çıkmaktadır⁹⁷.

Tanığın ödevleri de mevcuttur. Bu ödevler, usulüne uygun olarak çağrılan tanığın çağırılan makama gelmesi, yemin etmesi, tanığın çekilme halleri saklı kalmak üzere beyanda bulunma sorumluluğu vardır ve ayrıca tanık gerçeği söylemek ve yalan söylememek zorundadır⁹⁸.

⁹² Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 08.04.2020).

⁹³ Turgut, Bayram, Ceza Muhakemesinde Tanıkların Korunması, Turhan Kitabevi, Ankara: 2010. s. 8.

⁹⁴ Feyzioğlu, Metin, Ceza Muhakemesi Hukukunda Tanıklık, Ankara: USA Yayıncılık, 1996, s. 29; Öztürk, Bahri / Erdem, Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. Bası, Ankara: 2008, s.392.

⁹⁵ Feyzioğlu, Ceza Muhakemesi, s. 29; Öztürk, Erdem, s. 392; Kunter, Nurullah / Yenisey, Feridun / Nuhoglu, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 16. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2008, s. 661.

⁹⁶ Kunter / Yenisey / Nuhoglu, Ceza Muhakemesi, s. 661; Feyzioğlu, Ceza Muhakemesi, s. 30; Erem, s. 380; Öztekin, Tosun, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C.1, 4. Baskı, İstanbul: 1984, s. 9.

⁹⁷ Turgut, Ceza Muhakemesinde, s. 9.

⁹⁸ Ünver / Hakeri, Ceza Muhakemesinde II, s. 339.

Tanıklar 5271 sayılı Kanun'un 43. maddesine göre, çağrı kâğıdı ile çağrılır. Bu çağrı kâğıdında tanığın gelmesi gerektiği ve gelmemesi halinde hukuki olarak ortaya çıkacak sonuçlara katlanması gerektiği bildirilir. Tutuklu işlerde çağrıya uymayan tanıklar hakkında zorla getirme kararı verilebilir. Tanıklar çağrı kağıdı haricinde telefon, telgraf, faks, e-posta gibi diğer iletişim araçları ile de çağrılabilir. Ancak bu yöntemlerle yapılan çağrılar tebligat yerine geçmez. Bunun yanında 5271 sayılı Kanun'un 43/3. maddesine göre, mahkeme, adli kolluk personeline, hemen dinlemek istediği tanıkları belirteceği gün ve saatte hazır bulundurmalarını emredebilir. Uygulamada emri alan kolluk muhataba ulaşır ve mahkeme emrini ve belirtilen gün ve saatte hazır olması gerektiğini bildirir. Belirtilen gün ve saat gelmeden muhataba tekrar ulaşır ve belirtilen gün ve saatte mahkeme huzuruna götürür⁹⁹. Ayrıca 04.07.1934 tarih ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu¹⁰⁰ 15. maddesine göre, polisin soruşturma aşamasında ifadelerine başvurmak istediği kimseleri çağırarak ifadelerini alabileceğini düzenlemiştir. Bu düzenlemeye göre, polis ifadesini almak istediği tanıkları çağırarak ifadelerine başvurabilir¹⁰¹.

4.4.10. Mağdur ve Şikayetçi

Suçtan zarar gören veya suçun işlenmesi ile birlikte haksızlığa uğrayan, başka bir deyişle suçun maddi unsuruna muhatap olan ve hukuki hakları zarar gören kişiyi ifade etmektedir. Gerçek kişiler ancak mağdur olarak ifade edilebilir. Tüzel kişiler mağdur olarak nitelendirilemez. Tüzel kişiler ancak suçtan zarar gören olarak nitelendirilebilir¹⁰².

Şikayetçi ise suçla ilgili adli mercilere veya kolluk kuvvetlerine suç işlendiğini bildiren, bizzat suçtan zarar gören kişi, vekili, velisi veya kanuni temsilcisine denilmektedir. Tüzel kişiler adına şikayetleri ancak vekil veya yetkili temsilcileri takip edebilir. Takibi şikayete bağlı suçlarda muhakeme şikayetçinin şikayeti ile başlamaktadır. Ancak kamu davası açılması gereken durumlarda ise şikayetçi konumundaki kimse muhbir olarak nitelendirilir¹⁰³.

5271 sayılı Kanun'un 237. maddesine göre, suçtan hukuki olarak zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile mağdurlar şikayetçi olduklarını bildirerek davaya müdahil olabilirler. Bu durumda bu kimseler katılan sıfatını almaktadır. Ancak davaya müdahil olarak katılma sadece

⁹⁹ Yurtcan, Ceza Muhakemesi Kanunu, s. 212- 214.

¹⁰⁰ Resmî Gazete Tarih: 14/07/1934, Sayı: 2751.

¹⁰¹ Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özyayın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 286.

¹⁰² Şahin / Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku I, s. 124.

¹⁰³ Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 86- 87.

ilk derece mahkeme sürecinde geçerlidir. İstinaf ve temyiz aşamasında suçtan zarar gören veya diğer kimselerin davaya katılması mümkün değildir¹⁰⁴.

Genel olarak vekil ile temsil edilen mağdur, şikayetçi veya katılana yapılacak tebligat vekiline yapılır. Ancak 5271 sayılı Kanun'un 233. maddesinde mağdur ile şikâyetçinin çağrı kâğıdı ile çağrılacağı ve tanıklar ile ilgili hükümlerin uygulanacağı hükme bağlanmıştır¹⁰⁵. Ayrıca 235. maddeye göre, mağdur veya şikayetçiye yapılacak tebligatta, dilekçe veya ifadelerinde vermiş oldukları adresler esas alınmaktadır. Bu adrese yapılan tebligata rağmen gelmeyen kimseler yeniden tebligat yapılmaz. Bu adrese yapılan tebligatın bila tebliğ geri dönmesi halinde ise yeni adres araştırması yapılmaz. Ancak bu kimselerin mutlak surette dinlenmesi gerekiyorsa, bu kişilerin bulunması gerekmektedir¹⁰⁶.

4.4.11. Malen Sorumlu

Yargılama konusu olay ile ilgili karar verildiğinde ve bu karar kesinleştiğinde, bu karardan mali olarak etkilenecek ve katlanacak kimseyi ifade etmektedir. Malen sorumlu savunma makamında yer aldığı gibi katılan olarak da yer alabilir (CMK m. 237). Ayrıca sanığın yanında yer alarak ona savunmasında yardımcı da olabilir¹⁰⁷. Tebligat açısından değerlendirildiğinde malen sorumlu da tanık, mağdur ve suçtan zarar görenlerle ilgili hükümlere tabidir.

4.5. Ceza Muhakemesindeki Tebligatın Niteliği

Ceza muhakemesi sürecinde yer alan adli yargı organı olduğundan bu süreçte yapılan tebligat, 7201 sayılı Kanun'un 34- 44. maddeleriyle düzenlenen kazai tebligat türünden tebligattır. Bilindiği üzere kazai tebligatı diğer tebligat türlerinden ayıran en önemli özelliği tebliğ edilen belgenin verilmesinin zorunlu olmaması ve tebligat mazbatasını yazmaya gerek olmamasıdır.

Ayrıca Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) tebligat usullerini düzenleyen 37/1. maddesinde "bu Kanunda belirtilen özel hükümler saklı kalmak koşuluyla, ilgili kanunda belirtilen hükümlere göre yapılır" düzenlemesi ile 7201 sayılı Kanun'un 1- 33. maddeleri arasındaki genel hükümlere atıf yapılmaktadır. Buna göre 5271 sayılı Kanun'da düzenleme

¹⁰⁴ Şahin / Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku I, s. 132- 133.

¹⁰⁵ Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özyaydın / Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 237.

¹⁰⁶ Şahin / Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku I, s. 128.

¹⁰⁷ Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 175.

imkânı bulan durumlar haricindeki durumlarda çıkarılan tebligat, tebligat kanunu kapsamında çıkarılan tebligatlarla aynı niteliğe sahip olacaktır¹⁰⁸.

4.5.1. Tebligat Çıkarmaya Yetkili Makamlar

Ceza muhakemesi sürecine katılan cumhuriyet başsavcılığı, sulh ceza hâkimliği, asliye ceza mahkemeleri, ağır ceza mahkemeleri, bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay yargısal merci olduklarından 7201 sayılı Kanun'un 1. maddesine göre tebligat çıkarmaya yetkili mercilerdir ve her türlü tebligat yapmaya yetkilidirler.

Bunun yanında mülga 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu¹⁰⁹, “Kararlar, tefhim ve tebliğ” fasıl başlığı altında yer alan 34. maddesinde, mahkeme veya hâkimin muhakeme sürecinde almış olduğu ve tebliği gereken kararlarının cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesini ve tebliği cumhuriyet başsavcılığının yapması gerektiğini düzenlemiştir. Bu düzenlemeye göre, ceza muhakemesi sürecinde yapılacak tüm tebligat işleri cumhuriyet başsavcılığı tarafından yapılırken mahkemeler sadece kendi dahili işleri ve duruşmada güvenliğin sağlanmasına yönelik kısıtlı bir çerçevede tebligat yapmaya yetkilidir.

Ayrıca bu maddeye 21.05.1985 tarih ve 3206 sayılı 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun¹¹⁰ ile eklenen 3. fıkrasındaki düzenlemeye göre, bu uygulamadan sulh hâkimi istisna tutularak bizatihi kendisinin her türlü tebligatı yapması, kararlarının gereğini infazını yapması hususunda yetkilendirilmiştir.

2004 yılında çıkarılan 5271 sayılı Kanun'un “Tebligat ve yazışma usulü” başlıklı 36. maddesinde mahkeme başkanı veya hâkime almış oldukları kararlarla ilgili her türlü bizzat kendilerinin yapabileceğini ve tüm kamu veya özel tüzel kişisi ve gerçek kişilerle yazışma yapabileceğini hükme bağlamıştır. Bu düzenleme ile mülga 1412 sayılı Kanun'da yer alan uygulamadan vazgeçildiği ve cumhuriyet başsavcılığına verilen mahkeme veya hâkimin tebligatlarını yapma görevinin son bulduğunu göstermektedir. Bu sayede adaletin işleyişi hızlandırılmaya çalışılmıştır¹¹¹.

¹⁰⁸ Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 645.

¹⁰⁹ Resmî Gazete: Tarih: 20/04/1929, Sayı: 1172.

¹¹⁰ Resmî Gazete: Tarih: 04/05/1985, Sayı: 18774.

¹¹¹ 5271 sayılı Kanun 37. madde gerekçesi; bkz.: <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss698m.htm>, (Erişim Tarihi: 02.03.2020).

Bunun yanında 5271 sayılı Kanun'un 36/2. fıkrasına göre, mahkeme veya hakim'in infazı gereken kararlarının ifası için bu kararların cumhuriyet başsavcılığını gönderileceği düzenlemesi de yer almaktadır.

4.5.2. Tebligat Usulleri

5271 sayılı Kanun ile düzenlenen ceza muhakemesi süreci oldukça karmaşık bir süreç olduğundan, bu süreçte görev alan mercilerin birçok farklı durum ile karşılaşmaları söz konusudur. Farklı durumlarda farklı tebliğ usullerinin kullanılması doğaldır. Bu bağlamda ceza muhakemesi sürecinde farklı durumlar için farklı tebligat usulleri belirlenmiştir. Genel olarak 5271 sayılı Kanun kapsamında belirlenen usuller kullanılırken 7201 sayılı Kanun'u kapsamına giren tebligat usulleri de kullanılmaktadır (CMK, m. 37). Bu başlık altında ceza muhakemesi sürecinde kullanılan tebligat usulleri incelenecektir.

4.5.2.1. Doğrudan Doğruya Tebliğ

5271 sayılı Kanun'da doğrudan doğruya tebligat kapsamına giren sözlü olarak ilgiliye tebligat usulü benimsenmiştir. Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 35/1. fıkrasına göre, mahkeme kararları hazır bulunanların yüzüne okunur ve verilen kararlar ilgili açıklama yapılır. Karar duruşma tutanağına kaydedildiği için (CMK, m. 231) hazır bulunanlardan isteyen olursa kararın bir örneği yani duruşma tutanağının bir örneği kendisine verilir¹¹². Mahkeme tarafından verilmiş olan kararın duruşmada hazır bulunan taraflara hakim tarafından sözlü bildirilmesine tefhim denilmektedir¹¹³. Tefhim ile karar hazır bulunanlara tebliğ edilmiş olmaktadır. Buna doğrudan doğruya tebligat denilmektedir¹¹⁴.

Aynı kanun maddesinin 2. fıkrasına göre, koruma tedbiri ile ilgili olan kararlar haricindeki diğer hakim veya mahkeme kararlarının hazır bulunamayan ilgililere verilen kararın tebliğ edilmesi gerekmektedir¹¹⁵. Ayrıca tutuklu olarak bulunan ilgiliye de kararın tebliği gerekirken aynı zamanda okunup başvurabileceği kanun yolları, merci, şekli ve süresi

¹¹² Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özaydın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı, s. 286; Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi, s. 646.

¹¹³ Muşul, Tebligat Hukuku, s.48.

¹¹⁴ Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özaydın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 286.

¹¹⁵ 2. Fıkranın ilk şeklinde "hukuken geçerli mazerete dayanarak" ibaresi yer alırken bu ibare 25.5.2005 tarih ve 5353 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (Resmî Gazete: Tarih: 01.06.2005, Sayı: 25832) değişikliği ile bu ibare madde metninden çıkartılmıştır.

ile bilgi verilmesi gerekmektedir¹¹⁶. Başka bir anlatımla tefhim sırasında hakimın hazır bulunanlara kararın içeriği ve diğer hususlarla ilgili verdiği bilginin hazır bulunmayan ve tutuklu bulunan kimseye anlatılması anlamına gelmektedir. Bu şekilde tebliğde doğrudan doğruya tebliğe örnek olarak gösterilebilir.

Aynı şekilde 5271 sayılı Kanun'un kabul edilen iddianamenin tutuklu sanığa tebliğini düzenleyen 176/3. fıkrasında tutuklu sanığın duruşmaya çağırılması için iddianamenin ve duruşma tarihinin kendisine tebliği gerekmektedir. Bunun yanında sanığa cezaevi personeli tarafından, duruşmada kendisini savunup savunmayacağı, kendisini savunmak için ihtiyacı olan bir talebi olup olmadığı sorulur. Bu işlemde yukarıda açıklanan doğrudan doğruya tebligat usulüne örnek olarak gösterilebilir¹¹⁷.

Benzer bir şekilde temyiz istemi ve süresini düzenleyen 5271 sayılı Kanun'un 291. maddesine göre de kararın celse esnasında hazır bulunanlara okunması tebliğ yerine geçmektedir. Bu madde uyarınca tefhimin de tebligat gibi hukuki sonuç doğurduğu, yargısal dava açma sürelerinin hesabında etkili olduğu ve hatta mahkeme kararlarının hukuki varlık kazanabilmeleri için gereklilik arz ettiği görülmektedir. Ayrıca mahkeme kararının muhatabın yokluğunda açıklandığı durumlarda ise temyiz süresinin ancak tebliğ tarihinde başlayacağı düzenlenmiştir¹¹⁸.

Bunun yanında kararın tefhimi kanuni bir zorunluluk olduğundan mahkeme kararlarının hukuki varlık kazanabilmeleri için de bir gerekliliktir. Bu bağlamda tefhimi kanunda öngörüldüğü usulde yapılan mahkeme kararı hüküm doğururken kanundaki usule göre yapılmayan tefhim kabul edilmeyecek ve bağlı mahkeme kararı hüküm doğurmayacaktır.

Benzer bir şekilde 30.03.2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu¹¹⁹ 27. maddesine göre, idari para cezası ya da mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin idari yaptırım kararına karşı tebliğ ya da tefhim tarihinden itibaren on beş gün içinde sulh ceza mahkemesine başvurulabilmektedir. Aynı düzenlemeyi 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu 28, 31/a, 65, 69, 75, 97, 264, 269/c, 353 ve 363. maddelerinde de görmek mümkündür. Bunun yanında 6100 sayılı Kanun'un 321. maddesinde tefhimin mahkemece hükme ilişkin tüm hususların gerekçesi ile birlikte açıklanması olarak gerçekleşeceği hükme bağlandığından 5271 sayılı Kanun'daki gibi kararın açıklanması tebliğ olarak görülmemektedir. Nitekim

¹¹⁶ Şen, "Tutuklu Sanığa Tebligat".

¹¹⁷ Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özeydin / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 606.

¹¹⁸ Yurtcan, Ceza Muhakemesi Kanunu, s. 1089.

¹¹⁹ Resmî Gazete: Tarih: 31.03.2005, Sayı: 25772 (Mükerrer)

Yargıtay bir kararında, taraflara tefhim edilen kısa kararda (hüküm özeti) hükmün tüm unsurları yer almakla birlikte kararın gerekçesinin tefhim edilememesi halinde temyiz süresi gerekçeli kararın tebliğinden itibaren başlar. Ancak, hüküm tüm unsurları ve gerekçesi ile birlikte tefhim edilmiş ise artık hükmün 6100 sayılı Kanun'un 321/2 maddesine göre usulüne uygun ve eksiksiz bir biçimde tefhim edildiği kabul edilir ve temyiz süresi tefhim tarihinden itibaren başlar. 5271 sayılı Kanun'un 8. maddesinde yer alan ve temyiz süresinin başlangıcına esas alınan tefhim kavramının "hükme ilişkin tüm hususların gerekçesi ile birlikte açıklandığı hal" olarak anlaşılması zorunludur¹²⁰ diyerek hukuk muhakemesi sürecindeki tefhimin tebliğ olarak değerlendirilmesi için gerekli şartı açıklamıştır.

Ceza muhakemesi sürecinde tefhimin diğer bir özelliği ise yargısal tebligatında karakteristik özelliği olan tebliğ edilecek belgenin muhataba verilmesinin zorunlu olmamasıdır. Nitekim 5271 sayılı Kanun'da kararların açıklanması ve tebliği başlıklı 35. maddesine göre, kararın bir örneğinin ilgilinin istemesi halinde kendisine verileceği hükmü bulunmaktadır. Yani mahkeme açıkladığı her kararı mecburi olarak ilgisine vermek zorunda değildir ancak ilgilinin talebi olduğunda kararın bir örneğinin verilmesi zorunluluğu bulunmaktadır¹²¹.

Ayrıca madde incelendiğinde kararın tefhimi tebliğ sayılırken bu işlemin herhangi bir kayıt altına alınması zorunluluğundan bahsedilmemektedir. Yani tebligat kanunu genel hükümlerinde zorunlu olan tebligat yapıldığının tebligat mazbatası ile belgelendirilmesi işlemi bu aşamada zorunlu değildir. Duruşmayla ilgili duruşma zaptı düzenlendiğinden ayrıca tebligat mazbatası düzenleme ihtiyacı oluşmamaktadır. Bunun yanında 7201 sayılı Kanun'un 36. maddesinde de duruşma sırasında veya mahkeme kaleminde dava ile ilgili herhangi bir belgenin tevdi ve bunun bir tutanakla kayıt altına alınması tebliğ sayılmaktadır. Yani yapılmış olan tebliğin yazı ile kayıt altına alınması yeterli görülmüştür. Kanımızca kanun koyucu iş yükünü hafifletmek amacıyla bu yola başvurmuştur. Ancak uygulamada cumhuriyet savcılıklarında belge tevdi sırasında tebliğ mazbatası doldurularak imza altına alınmaktadır¹²².

5271 sayılı Kanun'da yer almamasına rağmen ceza muhakemesi sürecinde sözlü tebliğin farklı uygulamaları bulunmaktadır. Nitekim 2559 sayılı Kanun'un 15. maddesinde soruşturma aşamasında polisin ifadelerine başvurmak istediği kimseleri çağırarak ifadelerini

¹²⁰ Yargıtay 21. HD., Esas No: 2015/13670, Karar No: 2015/19965, Tarih: 10.11.2015 (Ulusal Yargı Ağı Projesinden temin edilmiştir).

¹²¹ Yurtcan, Ceza Muhakemesi Kanunu, s. 182.

¹²² Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi, s. 646.

alabileceğini düzenlemiştir. Bu düzenlemeye göre, polis ifadesini almak istediği kimseleri bizzat ve sözlü olarak çağırmasından bahsedilmektedir ki bu da sözlü tebliğe bir örnektir¹²³.

5271 sayılı Kanun'un 253/4. maddesinde, büro tarafından görevlendirilen uzlaştırmacının, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunacağı, uzlaştırmacının, uzlaşma teklifini açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla da yapabileceği düzenlenmiş, şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin, kendisine uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren üç gün içinde kararını bildirmediği takdirde, teklifi reddetmiş sayılacağı belirtilmiştir. Eğer uzlaştırmacı taraflara ulaşamamış ise ancak açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla uzlaşma teklifinde bulunabilecektir. Uzlaştırmacının yargı işlemi niteliğinde olduğu nazara alındığında anılan fıkra söz edilen açıklamalı tebligat, kazai mercilerce yapılacak tebligatı düzenleyen 7201 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılacak olan tebligattır ve normal posta yoluyla bu işlem gerçekleştirilemeyecektir. Açıklamalı tebligat ya da istinabe işlemi ancak uzlaştırmacıya görev veren uzlaştırma bürosu aracılığıyla yerine getirilebilecektir¹²⁴.

3.5.3.2. Posta ile Tebliğ

Ceza muhakemesi sürecinde tefhim ve hazır bulundurma durumları haricinde şüpheli, tanık, mağdur, müşteki, bilirkişi vb. kişilere kararın tebliği, davetiye, çağrı vb. işler posta yoluyla yapılmaktadır. 5271 sayılı Kanun'da posta yoluyla tebligat ile ilgili düzenleme bulunmadığından posta ile tebligat 7201 sayılı Kanun'u genel hükümlerine göre yapılmaktadır¹²⁵.

Buna göre adli merci tarafından tebliğ evrakı ile birlikte tebliğ mazbatası için tebliğ mazbatalı zarf hazırlanır. Ancak tebliğ evrakı ve tebliğ mazbatalı zarfa tebligat Kanunu'nun uygulanmasına dair yönetmeliğe ekli 3 numaralı örnekte yer alan şablon esas alınarak hazırlanan tebliğ mazbatasına da eklenir. Tebliğ mazbatasında, tebliği çıkaran merci ve tebliğ memurunun doldurması gereken yerler vardır (Teb. Yön. m. 35). Usulü dairesinde düzenlenen bu belgeler gerekli ücreti de ödendikten sonra iki nüsha halinde düzenlenen tevdi listesine eklenir ve tevdi listesiyle birlikte tebliğ evrakı kapalı bir zarf içinde Posta idaresine gönderilir (Teb. K. 59. md). Tebliğ evrakı, muhataba, tebliğ mazbatasına imza alınmak suretiyle teslim

¹²³ Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özyayın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 286.

¹²⁴ Yargıtay 17. CD., Esas No: 2019/13857, Karar No: 2020/1363, Tarih: 03.02.2020,

¹²⁵ Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 645.

edilir. Daha sonra ise muhatap tarafından imzalanan tebliğ mazbatasını tebligat çıkaran merciyeye gönderilir.

4.5.2.3. Memur Aracılığıyla Tebliğ

Ceza muhakeme sürecinde memur aracılığıyla tebligat ile ilgili hem 7201 sayılı Kanun'u kapsamında hem de 5271 sayılı Kanun kapsamında düzenlemeler bulunmaktadır. 7201 sayılı Kanun kapsamında bulunan düzenlemeye göre, yetkili merciler hem kendi personeli vasıtasıyla tebligat yapılmasına karar verebilirler hem de kolluk kuvvetleri vasıtasıyla tebligat çıkarabilirler (Teb K. m. 2 ve 41; Teb. Yön. M. 64). Yargı mercileri kendi memurları vasıtasıyla tebligat yaptırabilecekleri gibi adli kolluk personeline de yargısal nitelikli tebligatı yaptırabilirler. Nitekim adli kolluk olarak görev yapan memurlar ceza muhakemesi sürecinde cumhuriyet savcılarının ve mahkemelerin adli emirlerini yerine getirmekle görevli olduğundan herhangi bir tebligat işlemini de doğal olarak yerine getirmek zorundadır¹²⁶.

Bunun yanında 5271 sayılı Kanun'da memur vasıtasıyla tebligatın farklı durumlarda uygulanmasına yönelik düzenlemeler bulunmaktadır. Bunlardan birincisi 43/3. maddesine göre, mahkeme, adli kolluk personeline, hemen dinlemek istediği tanıkları belirteceği gün ve saatte hazır bulundurmalarını emredebilir. Uygulamada emri alan kolluk muhataba ulaşır ve mahkeme emrini ve belirtilen gün ve saatte hazır olması gerektiğini bildirir. Belirtilen gün ve saat gelmeden muhataba tekrar ulaşır ve belirtilen gün ve saatte mahkeme huzuruna götürür¹²⁷. Ancak bu işlem zorla getirme işlemi değildir.

Memur vasıtasıyla tebliğin ikinci yöntemi ise zorla getirme işlemidir. Zorla getirme kararını soruşturma aşamasında Cumhuriyet Savcısı verebildiği (CMK, m. 146) gibi kovuşturma aşamasında mahkeme de verebilir (CMK, m. 193/1- 199). Zorla getirme ile yukarıda açıklanan hazır etme işlemi arasındaki fark zorla getirme işlemi bir yakalama işlemidir ve en geç 24 saat içerisinde zorla getirilenin cumhuriyet savcısı veya mahkeme önüne çıkarılmasını kapsamaktadır.

Zorla getirme kararı, usulüne uygun olarak çağrılıp da mazeretini bildirmeksizin gelmeyen tanıklar (CMK, m. 44/1), hakkında tutuklama kararı verilmesi veya yakalama emri düzenlenmesi için yeterli nedenler bulunan veya çağrıldığı halde gelmeyen şüpheli veya sanıklar (CMK, m. 146/1), çağrıya rağmen gelmeyen tanık, bilirkişi, mağdur ve şikâyetçiler

¹²⁶ Yurtcan, Ceza Muhakemesi Kanunu, s. 555.

¹²⁷ Yurtcan, Ceza Muhakemesi Kanunu, s. 212- 214.

(CMK, m. 146/7) ve duruşmada hazır bulunmayan sanıklar (CMK, m. 193/1- 199) ile ilgili verilebilir.

4.5.2.4. İlanen Tebliğ

Ceza muhakemesinde ilanen tebligat 7201 sayılı Kanun'da belirtilen yöntemden farklı bir yöntemle yapılmaktadır. İlanen tebligat yöntemine başvurulabilmenin ilk şartı ilgili kimsenin hakkında yürütülen soruşturmanın veya kovuşturmanın sonuçsuz kalmasını sağlamak amacıyla kaçması veya saklanması, yani kendisine ulaşamaması gerekmektedir. Bu şekilde kendisine ulaşamayan kişiye kaçak denilmektedir (CMK, m. 247/1). Bir kimsenin kaçak sayılmasının ikinci şartı, hakkında 5271 sayılı Kanun'un 248/2. maddesinde sayılan ve genel olarak ağır cezalı suçlardan soruşturma veya kovuşturma yürütülmesidir. Üçüncü şart ise usulüne uygun olarak çıkarılan tebligata uymaması durumunda verilen zorla getirme kararının da sonuçsuz kalması gerekmektedir¹²⁸. Bu şartlar yerine geldikten sonra artık soruşturma evresinde cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde ise mahkeme ilanen tebligata karar verir. İlanen tebligat ise 5271 sayılı Kanun'un 247. maddesine göre aşağıda belirtilen şekilde yapılır;

a) Bir gazeteye ilan verilir ve gazetenin o kimsenin bilinen adresinin kapısına asılır. İlanda onbeş gün içerisinde gelmezse 248. maddede gösterilen tedbirlere başvurulacağı belirtilir.

b) Bu işlemler tutanak ile kayıt altına alınır ve onbeş gün beklenir. Onbeş gün içerisinde gelmeyen kimsenin kaçak olduğuna hükmedilir.

Bir kimsenin kaçak olarak nitelendirilmesi hakkında yürütülen soruşturma veya kovuşturmayı etkilemez. Kaçak sanık ise kovuşturmasına devam edilebilir ancak önceden sorgusu yapılmış ise mahkûmiyet hükmü verilebilir, sorgusu yapılmamışsa mahkûmiyet hükmü verilemez. Ayrıca duruşmalı işlerde kaçak sanığın müdafî yoksa, kendisine bir avukat görevlendirilir¹²⁹.

¹²⁸ Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özaydın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 288; Yurtcan, Ceza Muhakemesi Kanunu, s. 952- 953.

¹²⁹ Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özaydın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 288; Yurtcan, Ceza Muhakemesi Kanunu, s. 952- 954.

4.5.2.5. Gösterme Yoluyla Tebliğ

Gösterme yoluyla tebligat mevzuatında sadece cumhuriyet başsavcılığına yapılacak tebligat için düzenlenmiş bir tebligat türüdür. 7201 sayılı Kanun 43. maddesine göre, cumhuriyet başsavcılığına yapılacak tebligatta, tebliğ edilecek belgenin aslının gösterilmesi suretiyle tebligat yapılmış sayılır. Belgenin aslının veya bir nüshasının verilmesi usulü aranmaz. Aynı zamanda belgenin gösterildiği tarih, belge üzerine işlenerek imzalanır, bu işlemin geçerli bir tebligat işlemi olması için yeterlidir¹³⁰.

4.5.2.6. Yurt Dışına Tebliğ

Ceza muhakemesi sürecinde yurt dışına yapılacak tebligat ile iki yöntem bulunmaktadır. Birinci yöntem 5271 sayılı Kanun 37/2 fıkrasında düzenlenen yöntemdir. Bu yöntemle göre uluslararası antlaşmaların elverdiği durumlarda yurtdışına tebligatın, iadeli taahhütlü posta veya diğer iletişim araçlarıyla yapılabileceği şeklindedir¹³¹.

İkincisi ise, 7201 sayılı Kanun'un 25 ve 27. maddeleri arasında düzenlenen genel hükümlere göre belirlenen yöntemdir. Bu yöntemle göre, muhatabın Türk vatandaşı olması durumunda tebligatın Türkiye Büyükelçiliği veya Konsoloslugu memurları vasıtasıyla yapılacağıdır. Genel olarak tebligatı çıkaran merci tebligatı bağlı olduğu bakanlığa, bakanlık Dışişleri Bakanlığına ve Dışişleri Bakanlığı ise ilgili yerdeki Türkiye Büyükelçiliğine veya başkonsolosluğuna tebligatı gönderir. Türkiye siyasi memuru veya konsolosu ya da bunların görevlendirecekleri bir memur muhataba tebliğ eder. Ancak yargısal nitelikte olan tebligat ise yargı organı tarafından doğrudan o yerdeki Türkiye Büyükelçiliğine veya başkonsolosluğuna gönderilerek tebligat yaptırılabilir (Teb. K. m. 25 ve 25/a; Teb. Yön. M. 38 ve 43)¹³². Bakanlıklara gönderilmeden doğrudan siyasi misyonlara gönderilmesindeki amaç yargısal işlerin uzamasının önüne geçmektir.

¹³⁰ Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özaydın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 286.

¹³¹ Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özaydın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 287; Yurtcan, Ceza Muhakemesi Kanunu, s. 197.

¹³² Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özaydın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 287; Deliduman, Tebligat Hukuku, s. 60- 63; Özbay / Yardımcı, Tebligat Hukuku, s. 104; Ruhi, Milletlerarası Usul, s. 194.

4.5.2.7. Bilinen Son Adrese Tebliğ

Tebliğat hukukunda asıl olan muhatabın bilinen son adresine tebliğat çıkarılmasıdır. Bu konuda yaşanan sorunları gidermeye yönelik olarak yargısal tebliğat türüne has bir uygulama biçimi geliştirilmiştir. Nitekim 7201 sayılı Kanun'un yargısal tebliğatı düzenleyen maddelerinden 35. maddesi önceden usulüne uygun tebliğat yapılmış kimselere bilinen son adreslerini değiştirdiklerinde yeni adreslerini bildirme zorunluluğu getirmektedir. Yeni adresini bildiren kimsenin tebliğat adresi değiştirilerek yeni adresine tebliğata çıkılır. 11.01.2011 tarihli 6099 sayılı Tebliğat Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun¹³³ ile değişik 35/2. fıkrasına göre, bildirmeyen kimselerin MERNİS adresleri varsa MERNİS adresine yoksa eski adresine tebliğat çıkarılır ve tebliğat belgesinin bir nüshası eski adresin kapısına asılır. Asma tarihi tebliğat tarihi olarak esas alınır. Bundan sonra eski adrese yapılan tebliğat muhataba yapılmış sayılır¹³⁴.

Ayrıca 7201 sayılı Kanun'un 11.01.2011 tarihli 6099 sayılı Kanun ile değişik 35/4 fıkrasında tüzel kişiler içinde bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemeye göre, adresini değiştiren ve resmi makamlara bildirmeyen tüzel kişilerin resmi kayıtlardaki adresine daha önceden tebliğat yapılmamış olmasına rağmen resmî kayıtlardaki adresleri tebliğat adresi olarak belirlenir. Bu düzenleme daha çok icra ve iflas alanında kullanılmaktadır.

5271 sayılı Kanun kapsamında tebliğata esas adres tespitine yönelik farklı düzenlemeler de bulunmaktadır. Nitekim 106. maddesine göre, tutuklu olarak bulunduğu sırada salıverilen kimsenin bundan sonra yapılacak tebliğata esas olmak üzere, bilinen son adresini ve telefon numarasını vermesi ve değiştirdiğinde yeni adres bilgilerini bildirmesi zorunluluğu getirilmiştir. Adresini değiştirdiği halde bildirmeyen bu durumdaki kimselerin eski adreslerine herhangi bir araştırma yapmadan çıkarılan tebliğat kendisine yapılmış sayılacaktır¹³⁵.

Benzer bir düzenleme de 235. maddede, mağdur, şikâyetçi veya vekil için yapılmıştır. Mağdur, şikâyetçi veya vekil dilekçelerinde veya beyanlarında belirtmiş oldukları adresleri tebliğat adresi olarak kabul edilir. Bu adrese yapılan tebliğata rağmen gelmeyen kimselere yeniden tebliğat çıkarılmayacağı ve bu kişilerin beyanlarının alınmasının zorunlu görüldüğü haller saklı kalmak kaydıyla; adresin yanlışlığı, eksikliği veya adres değişikliğinin

¹³³ Resmî Gazete: Tarih: 25.08.2011, Sayı: 28036.

¹³⁴ Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özaydın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 289.

¹³⁵ Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özaydın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 288.

bildirilmemesi nedeniyle tebligat yapılamaması hallerinde adres araştırmasına gidilmeyeceği düzenlenmiştir¹³⁶.

4.5.2.8. Cumhuriyet Başsavcılığına Yapılacak Tebliğ

Cumhuriyet başsavcılığına yapılacak tebligat iki farklı şekilde düzenlenmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 38. maddesinde düzenlenen şekline göre, cumhuriyet başsavcılığına yapılacak tebligat, tebliği gereken evrakın aslının verilmesi sureti ile yapılacağı ve tebliğ ile bir süre başlıyorsa bu sürenin başlangıcına açıklık getirmek ve tespitin sağlanması için Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından evrakın aslına ilgili tarihin yazılacağı şeklindedir¹³⁷.

İkinci şekil ise yukarıda gösterme yoluyla tebligat usulü açıklanırken bahsedildiği gibi 7201 sayılı Kanun 43. maddesine göre, cumhuriyet başsavcılığına yapılacak tebligatta, tebliğ edilecek belgenin aslının gösterilmesi suretiyle tebligat yapılmış sayılır. Belgenin aslının veya bir nüshasının verilmesi usulü aranmaz. Aynı zamanda belgenin gösterildiği tarih, belge üzerine işlenerek imzalanır, bu işlemin geçerli bir tebligat işlemi olması için yeterlidir¹³⁸.

5271 sayılı Kanun'un 38. maddesi¹³⁹ ile 7201 sayılı Kanun 43. maddesi¹⁴⁰ kanun metinleri bir kelime hariç aynı kelimeler kullanılarak yazılmıştır. 5271 sayılı Kanun'un 38. maddesinde "aslı verilmek" ibaresi yer alırken, 7201 sayılı Kanun 43. maddesinde "aslı gösterilmek" ibaresi bu zıtlık karşısında nasıl hareket edilmesi gerekir? Buradaki sorun sadece bir yazım hatasından mı ibarettir? Bu konuda kesin bir yargıya varmak mümkün değildir. Yazım hatası varsa 7201 sayılı Kanun'da yazıldığı şekilde anlamak gerekir. Ancak yazım hatası yoksa ve bu değişiklik bilerek yapılmışsa o zaman son kabul edilen kanunun 5271 sayılı Kanun olduğu ve 2004 yılı gibi yakın bir tarihte kabul edildiği gözönünde bulundurularak 5271 sayılı Kanun'da yazıldığı gibi anlamak gerekmektedir. Kanımızca burada doğru olan 5271 sayılı Kanun'da geçen şekle göre hareket etmektir. Çünkü bir kimseye bir belgeyi göstererek tebliğ etmek uygulanması zor bir yöntemdir. O kimsenin bu

¹³⁶ Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özaydın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 288.

¹³⁷ 5271 sayılı Kanun 39. madde gerekçesi; bkz.: <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss698m.htm>, (Erişim Tarihi: 28.03.2020).

¹³⁸ Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özaydın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 286.

¹³⁹ Cumhuriyet Başsavcılığına yapılan tebligat Madde 38 – (1) Cumhuriyet Başsavcılığına yapılan tebligat, tebliği gereken evrakın aslının verilmesi suretiyle olur. Tebliğ ile bir süre işlemeye başlıyorsa verildiği gün, Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından evrakın aslına yazılır.

¹⁴⁰ Cumhuriyet Başsavcılığına tebligat: madde 43. Cumhuriyet Başsavcılığına yapılacak tebligat, tebliğ olunacak varaka aslının kendisine gösterilmesiyle olur. Bu tebliğ bir mehile başlangıç olacaksa, Cumhuriyet Müddeiumumisi gösterildiği günü varakanın aslına işaret ve imza eder.

belge içeriğini unutması durumunda yasal olarak yükümlülük altına girecektir. Bu da ya o belgeyi kaçınma sonucunu doğurur ya da fiili olarak o belgenin bir suretini kendisine alarak saklamakla olur. Bu bağlamda cumhuriyet başsavcılığına yapılacak tebligatta belgenin aslını verilmesi suretiyle yapılmasını kabul etmek daha doğru olacaktır.

4.5.2.9. Kamu Görevlilerine Tebliğ

Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332. maddeler hariç) ile 12.4.1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun kapsamına giren suçlarla ilgili yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda kolluk görevlilerinin ifadelerine başvurulmasının gerektiği haller de tebligatın görevlinin işyeri adresine yapılması gerektiği belirtilmiştir (CMK, m. 169).

4.5.3. Tebliğ Edilecek Belgeler

Ceza muhakemesi sürecinde her türlü yazışma, belge, karar vb. tebligata konu olduğu gibi sadece yargı organlarına özgü ilgilinin cumhuriyet başsavcılığına, mahkemeye veya hâkim önüne gelmesi için gönderilen davetiye (çağrı kağıdı) gibi belge de bulunmaktadır.

4.5.3.1. Davetiye

Mahkemenin, taraf, taraf vekili, tanık ya da bilirkişi gibi kimseleri huzuruna çağırmasına davet; davetin yazılı biçimde yapılmasına da davetiye denilmektedir¹⁴¹. Davetiye bir ilgilinin belirtilen yer ve saatte belirtilen yerde olması için bir çağrı iken tebligat bir bildirim ve duyurma işlemidir. Bu yüzden davetiye ve tebligat aynı şeyler değildir. Davetiye özellikle ceza muhakemesi sürecinde tanıklar (CMK, m. 43), ifadesi alınacak veya sorgusu yapılacak kişi (CMK, m. 145), mağdur ile şikâyetçi (CMK, m. 233), bilirkişi (CMK, m. 146), sanık, müdafii, katılan ve vekilinin hazır bulunması, dinlenilmesi veya ifadesini alınması için çıkarılır (CMK, m. 176, 195, 282 ve 307). Davetiyeyle tebligat çıkarılmasının yanında bu durumda olan kişiler telefon, telgraf, faks, elektronik posta vb. farklı iletişim araçları kullanılarak da çağrılabilir ancak bu durumda davetiye yüklenen sonuçlar ortaya çıkmaz (CMK, m. 43/2)¹⁴².

¹⁴¹ Pekcanitez, / Atalay / Özekes, Hukuk Muhakemeleri Kanununa, s. 180; Kuru / Arslan / Yılmaz, s. 767.

¹⁴² Öztürk / Tezcan / Erdem / Sırma / Kırıt / Özaydın / Alan Akcan / Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza, s. 289.

Usul olarak davetiye de çağrılma nedeni, davet edilen yer ve zaman ile gelmezse zorla getirileceği belirtilir (CMK, m. 43 ve 145). Bu bağlamda tanık, ifadesi alınacak veya sorgusu yapılacak kişi, mağdur, şikâyetçi ve bilirkişinin davete uymasını gerektirmektedir (CMK, m. 43, 145, 146, 233). Ancak suç, yalnız veya birlikte adli para cezasını veya müsadereyi gerektirmekte ise sanığın davetiyeye uymaması zorla getirmeyi gerektirmemektedir. Bu durumda sanığın yokluğunda dava görülür ve karara bağlanabilir. Bunun yanında sanığa gönderilen davetiyede gelmese de duruşmanın yapılacağı ve yokluğunda karar verileceğinin belirtilmesi gerekmektedir (CMK, m. 195). Benzer bir biçimde istinaf aşamasında veya temyiz sonucu yeniden görülen davalarda sanık, müdafii, katılan ve vekilinin davete uymaması halinde onların yokluğunda da dava görülmektedir (CMK, m. 282 ve 307). Bu bağlamda bu kişilerin de davete uymamalarından dolayı zorla getirilmelerine gerek yoktur.

4.5.3.2. Mahkeme Kararları

Yargılama hukukunda mahkeme tarafından alınan tüm kararlar ve tarafları ilgilendiren tüm işlemlerin ilgililerin yüzüne okunarak tefhim edilir. Alınan kararlar duruşma zaptına geçirilir. İstenirse ilgililerine kararın bir örneği verilir. Hazır bulunmayan ilgili bulunması durumunda bu kararlar ilgisine CMK ve Teb. K. belirtilen usullere göre tebliğ edilir (CMK, m. 36)¹⁴³.

Mahkeme kararları içerisinde infazı gerektiren kararlar Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir (CMK, m. 36). Cumhuriyet başsavcılığına yapılacak tebligatlarda evrakın aslının gönderilmesi gerekir. Tebliğ ile birlikte süre işlemeye başlayacaksa evrakın teslim edildiği gün, savcılık tarafından evrakın aslına yazılır (CMK, m. 38). Cumhuriyet başsavcılığına yapılan tebliğler genel olarak posta ile değil memur vasıtasıyla yapılmalıdır¹⁴⁴.

4.5.3.3. Takipsizlik Kararları

Soruşturma evresinde tebliğ edilmesi gereken kararlar da olabilir. Bunlardan birisi soruşturmayı yürüten cumhuriyet savcısının dava açmayı gerek görmemesi sonrasında vermiş olduğu takipsizlik kararının ilgisine tebliğ edilmesi gerekmektedir (CMK, m. 172). Bu tebligat işlemi cumhuriyet başsavcılığı tarafından yerine getirilmektedir¹⁴⁵.

¹⁴³ Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi, s. 647.

¹⁴⁴ Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi, s. 647.

¹⁴⁵ Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi, s. 647.

4.5.4. Tebligat ve Süre Hesaplaması

Tebliğat yapılması işleminin en belirgin özelliği bilgilendirme ve belgelendirmedir. Muhataba tebligat yaparak bu işlevi yerine getiren cumhuriyet başsavcılığının edindiği bilgi karşısında kendisine karşı eylemde bulunmasını beklediği muhataba bu eylemleri için çeşitli sürelerin öngörüldüğü 5271 sayılı Kanun'un 39. maddesinde dört fıkra halinde bir ayrıma gidildiği görülmektedir. Öncelikle gün ile başlayan sürelerle ilgili olarak tebligatın yapıldığı günün ertesi günü işlemeye başlayacağı, hafta olarak belirlenen sürelerde tebligatın yapıldığı günün, son haftada isim itibarıyla karşılığı olan günün mesai saati bitiminde sona ereceği, ay olarak belirlenen sürelerde tebligatın yapıldığı günün, son ayda sayı itibarıyla karşılığı olan günün mesai saati bitiminde sona ereceği, eğer son bulunduğu ayda sayı itibarıyla karşılığı olan gün yoksa süre, ayın son günü mesai saati bitiminde sona ereceği ve son olarak süre resmi tatile rastlayacak olursa sürenin tatilin ertesi günü biteceği hüküm altına alınmıştır¹⁴⁶.

4.5.5. Ulusal Yargı Projesi ve Elektronik Tebligat

4.5.5.1. Genel olarak

Ulusal devletlerin gelişen teknoloji ve internet sağlayıcıların gün geçtikçe artması sonucunda devlet yönetim şekillerinde de birtakım değişikliklere gidilmesini zorunlu kılmıştır. Ülkeleri bu gelişmelere paralel olarak vatandaşlarına daha iyi hizmet vermek amacıyla yasal düzenlemelere giriştikleri görülmektedir. Bu yasal düzenlemeler özellikle merkezden yönetilen devletlerde bir takım problemlerin önüne geçilmeyi amaçlayarak yapılmıştır. Ülkemiz merkezden yönetim (üniter yapı) ile yönetildiğinden dolayı bu sistemin getirmiş olduğu sakıncaları da içinde barındırmaktadır. Bu sakıncaların bazıları kırtasiyecilik olarakta bilinen, merkez de alınan bir kararın taşrada uygulana bilirliliğinin sağlanması için bürokrasideki engellerin önüne geçmek amaçlanmıştır. Bu nedenle ülkemiz e devlet yani elektronik devlet uygulamasına geçmiştir. Bu uygulama kısacası kişinin kendisiyle ilgili olarak talep ettiği birçok belgelere bu sistem tarafından anında ulaşla belirliliğini sağlamıştır.

Tarihi acıdan baktığımız da ülkemiz, bu konudaki yasal düzenlemeleri özellikle 1980'den sonra uygulamaya geçirmeye başlamıştır. Yönetilenler açısından bakıldığında ise, bu uygulama kişilere hızlı, güvenli ve daha az maliyetli hizmet sunmaktadır. Bu uygulama ile bilinen klasik yönetim anlayışından çıkılarak elektronik ortamda devletlerin vatandaşlarına

¹⁴⁶ Yurtcan, Ceza Muhakemesi Kanunu, s. 204- 205.

hizmet verdiği bir devlet anlayışına geçilmiştir. Bu geçişin yayımlaşmasında internet kullanımının ulusal ve uluslararası kullanımının artmasına bağlamak mümkündür. İnternet kullanımının artması, erişimin daha hızlı, güvenli olması ve daha az ekonomi ile işlerin bitirilebilmesi tamamen internet kullanımının yayımlaşmasıyla doğru orantılıdır. Ülkemiz özellikle son dönemlerde 1990’lardan bu yana Avrupa birliğine giriş süreci içerisinde vatandaşlarına hizmetti kolaylaştıracak bir takım değişikliklere girmiştir. Bu değişikliklerin başında E Devlet olarak bilinen, elektronik devlet uygulamasına geçilmiştir. Avrupa birliğine uyum yasalarıyla birlikte e devlet yönetimine geçiş hız kazanmıştır. Ülkemizde 2006- 2006 ve 2008 yıllarında teknoloji alt yapısıyla vatandaşlara daha etkin hizmet vermek amacıyla E devlet uygulamasına geçilmiştir¹⁴⁷.

Avrupa Birliğine uyum sürecinde, özellikle hukukun üstünlüğünün benimseyen, insan haklarına saygılı, temel hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesinin önündeki engellerin kaldırılması Avrupa birliğine aday üyelerin yapması gereken temel prensipler olarak belirlenmiştir. İnsan haklarının korunmasının önündeki bütün engellerin ortadan kaldırılmasını, demokrasinin pekiştirilerek bir kültür haline gelmesi gibi bir takım ilkeleri şart koşmuştur. Bu bakımdan yargı alanında yapılan yeniliklerde öncelikli hedefin insan haklarının korunması ve demokrasini uygulanabilirliğinin sağlanması olmuştur. Demokratik, laik, sosyal bir hukuk devletinde olması gerek kuvvetler ayrılığı olarak bilinen yasama yürütme ve yargı arasındaki bağımsızlığın kesin olarak sağlanması, siyasilerin yargı makamlarını etkilemelerini sağlayan bütün hukuki yapının ortadan kaldırılmasını şart koşmuştur. Bu bakımdan tarafı olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarına uygunluk sağlanması için bir takım yargı reformlarının yapılması gerektiğini de belirtmiştir. Böylelikle yargının daha açık daha şeffaf ve daha ulaşılabilir olmasının önündeki engeller ortadan kalkmış olacaktır¹⁴⁸.

Avrupa Birliği uyum yasaları kapsamında çıkarılan kanunlarda yasal zemini oluşturularak E devlet sistemine yargı uygulamasının da dahil edilerek her türlü yargı işlemlerinin e devlet üzerinden yapılmasının önünü açılmıştır. Bu gelişmelerden sonra E Devlet uygulamasına Ulusal Yargı Ağı olarak bilinen (UYAP) sistemine de dâhil edilmiştir.

¹⁴⁷ Çarıkçı, Oğuzhan / Yavuz, Ali, “Türkiye de E-Devlet Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2010/2, S. 12, (s. 95- 122), s. 97; <http://sbedergi.sdu.edu.tr/assets/uploads/sites/343/files/oguzhan-carikci-ali-yavuz-12112019.pdf>, (Erişim Tarihi: 15.04.2020).

¹⁴⁸ Şakar, Ceren / Genç, Fatma Neval, “Avrupa Birliği Reform Süreci Çerçevesinde Türkiye’de Yargı Reformları”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2015, C. 20, S. 3, (s. 341- 359), s. 342.

Bu durum yanında bir takım yeni hukuki düzenlemeleri de getirmiştir. E devlet üzerinden yapılacak olan işlemlerin güvenliği açısından, ıslak imzalı belgelerle elektronik ortamda yapılan düzenlemeler arasındaki uyumsuzluğu giderecek düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerde elektronik belgelerin esas alınacağı hükme bağlanmıştır¹⁴⁹.

Bu gelişmeleri ışığında icra dairelerinin iş yükünü hafifletmek için icra dosyalarının da bu sistem üzerinden erişilebilir olması sağlanmıştır. Böylece zaman tasarrufu ve ekonomik açıdan daha uygun bir ortam oluşmuştur. Avrupa birliğine yargı ağı projesi hakkında bilgiler verilmiş, uygulamanın eksik yanlarıyla ilgili olarak görüşleri de alınmıştır¹⁵⁰. Adalet Bakanlığı bünyesinde 06.03.2007 tarihli Bakan Olur'u ile bir "Proje Koordinasyon Grubu" oluşturulmuştur. Bu grup projenin gidişatını belirlemek, bakanlığın bu konudaki talep ve isteklerine cevap vermek, gelişen teknoloji ile uyum içerisinde çalışması konusunda uzman desteğini sağlamak gibi görevler üstlenmiştir¹⁵¹.

Bu gelişimler kapsamında 33 adet proje tamamlanmış olup, 16 adet projenin çalışmasına devam edilmektedir¹⁵². Özetle anlatmak gerekirse gelişen teknoloji ile birlikte AB uyum sürecinin katkısı ile birlikte UYAP sistemini temelleri atılmış ve yargıda daha şeffaf ve denetlenebilir ulaşıla bilir bir imkân sağlanmıştır. Uluslararası gelişen teknolojinin etkisiyle yargı ağında da değişikliklerin yaşanması sosyal hayat için bir zorunluluk olmuştur.

UYAP sistemi, Adalet Bakanlığı'nın merkez ve taşra teşkilatları ile bağlı ve ilgili kuruluşları olmak üzere, adli ve idari tüm yargı kurumlarının, donanım ve yazılım altyapısına ilişkin iç otomasyonu ile bilgi otomasyonu sistemlerini kurmuş kamu kurum ve kuruluşları ile uyum sağlayan bir bilişim projesi olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁵³.

UYAP sistemi gelişmiş ülkelerin yargı ağı projeleri örnek alınarak hazırlanmış ve şuan da dünyada kullanılan en etkili yargı ağı projesidir¹⁵⁴. Bu sistem ile Anayasa'nın 141.

¹⁴⁹ Ünver, Yener, "Türkiye'de Ceza Hukukunda Avrupa Hukukuna Uyum Çalışmaları Bağlamında Üçüncü Yargı Paketinin Genel Değerlendirilmesi", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Yıl, 2013, Cilt, 19, Sayı, 2, s. 407- 428.

¹⁵⁰ T.C. Adalet Bakanlığı, Avrupa Birliği Elektronik Adalet Konferansı Raporu (Prag, 16-19 Şubat 2009), <http://www.uyap.gov.tr/Elektronik-Adalet-Konferansi>, (02.01.2020).

¹⁵¹ T.C. Adalet Bakanlığı, Proje Eşgüdüm Kurulu, http://www.abgm.adalet.gov.tr/abproje/PEK_baskanlik.html, (11.01.2020).

¹⁵² T.C. Adalet Bakanlığı, <http://www.abgm.adalet.gov.tr>, (05.03.2020).

¹⁵³ Kaya, Ali / Güneş, Meral, Ulusal Yargı Ağı Projesi I, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2011, s. 17.

¹⁵⁴ Köksal, Aydın, "Türkiye'nin Bilişim Toplumuna Dönüşüm Öngörüsünde Önemli Bir Adım: UYAP Ulusal Yargı Ağı Projesi", Uluslararası Hukuk Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, Sheraton Convention Center, 9 Ocak 2008, Ankara.

maddesinde hükme bağlanmış olan adalet hizmetlerinin daha verimli ve daha hızlı, etkin ve ekonomik olarak yürütülmesini yargının görevleri arasında sayılmıştır. Dolayısıyla bu proje yargı görevlilerinin de işlerini kolaylaştırmaktadır¹⁵⁵.

4.5.5.2. Tarihçesi ve Aşamaları

Anayasa’da tanımlanmış olan hukuk devleti ilkesi gerenince ve tarafı olduğumuz en önemli sözleşmelerden biri olan Avrupa insan hakları sözleşmesin de yer alan adil yargılanma hakkının uygulanma bilirliliğini sağlanmasının yaygınlaştırılması UYAP isteminin tarihini ve temelini oluşturduğu söylenebilir. Anayasa’nın 141. maddesi ve AİHS’nin 6. maddesi UYAP Bilişim Sisteminin dayanak noktalarını oluşturmaktadır.

2008 yılı ülkemizde, bilgi toplumu açısından bir dönüm noktasını oluşturmaktadır. Bu yıldan itibaren Avrupa birliğine tam üyelik kapsamında atılacak adımların teoriden pratiğe dönüştüğü yıl olmuştur. Bu tarihten sonra üç aşamada Avrupa birliğine giriş amaçlanmıştır. Bu aşamalardan ilki, ülke mevzuatının AB’nin elektronik iletişime ilişkin müktesebatı ile bilgi toplumu hizmetleri müktesebatına uyum sağlanması; ikinci olarak, gerekli Pazar araştırmaları yapılarak AB müktesebatına uyumlu yetkilendirme yapılarak sektördeki yer alan operatörlere karşı rekabet ortamlarının sağlanması ve son olarak da, AB müktesebatına uyumu ve telekomünikasyon sektöründeki düzenleyici kuruluşun saydam ve bağımsız çalışmasını sağlayabilecek idari kapasitenin artırılması hedeflenmektedir¹⁵⁶.

4.5.5.3. Amaçları

UYAP asli amacı vatandaşların mağduriyetlerini gidererek, daha hızlı ve verimli bir hizmet sunmaktır. Bu temel amaçların yanı sıra hukuk devleti olmasının bir sonucu olarak şeffaf ve hızlı bir yargılamaya geçilmesi amaçlanmıştır.

UYAP uygulaması ile sadece hizmet alacak kişilere değil hizmet sunacak olan yargı makamlarına da hızlı bir şekilde ulaşabilecekleri dokümanların erişim imkânı tanınmıştır.

UYAP sistemi vatandaşlara birçok konuda farklı hizmet vermektedir. Bu hizmetler UYAP Vatandaş portalı ismi verilen uygulamanın içerisinde Mahkeme dosyalarına erime kadar varan birçok kolaylık sağlamaktadır.

¹⁵⁵ Özker, R. Adalet Bakanlığı Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP)'ın Adalet Bakanlığı Çalışanları Üzerindeki Etkisi Üzerine Bir Alan Araştırması", Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2010, s. 44.

¹⁵⁶ Avşar, B. Zakir / Öngören, Gürsel, Bilişim Hukuku, İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 2010, s.18.

UYAP Bilişim Sisteminin temel amacı, zaman tasarrufu yaparak, adalet talebinin yerine getirilerek vatandaşın mağduriyetlerinin giderilmesi ve yargı işleyişin güvenilir ve kaliteli olarak sunulmasını sağlamaktır¹⁵⁷.

4.5.5.4. Faydaları

UYAP Bilişim Sistemi, Yargı makamlarının görevlerini ifa ederken hızlı, şeffaf, kaliteli ve etkin ve verimli bir şekilde yapmasını sağlamıştır. Bu işlem ise vatandaşların devlete olan güvenini yükseltmiştir.

UYAP ağıının faydaları adaletin etkin ve verimliliğini sağlamak, yargı makamlarına elektronik kaynak sunarak yargının hızlı işlemlerini sağlamak, yargı kurumunu daha güvenilir hale getirmek, rüşvet ve yolsuzluk gibi konularda usulsüzlükleri engellemek örnek olarak verilebilir¹⁵⁸.

UYAP ile yargıda maliyet düşürülmüş ve daha ekonomik giderlerle hızlı verim sağlanmış, zaman tasarrufu ile hızlı ve etkili hizmet sunula bilmıştır. Bu uygulama kâğıt sarfiyatını ortadan kaldırarak çevreyi olumsuz etkileyen, kâğıt üretiminin ham maddesi olan ağaç tüketiminin azalması ile çevreyi koruyucu bir etki kazanmıştır. Bu durum aynı zamanda enerjiden de tasarruf sağlamıştır¹⁵⁹.

Savunma makamını oluşturan Avukatların UYAP üzerinden hemen hemen tüm işlerini daha kolay ve hızlı yapma imkânı tanıyarak savunma makamına kolaylık sağlamıştır. Sadece savunma makamına değil vatandaşlarında anında erişeabilecekleri birçok hizmeti hızlı ve masrafsız olarak suna bilme imkanı tanımıştır. Ayrıca UYAP iletişim aracı olarak mesaj yollama (SMS) ile taraflara bilgileri anında sunma imkanı tanımıştır¹⁶⁰.

Mesaj bilgi sistemi ile e-devletten yönetiminin içerisinde ayrı bir iletişim aracı olarak mesajla iletişim kuran devlet sistemine de geçmiştir. Bu noktada kişilerin temel hak ve özgürlüklerin korumaya imkân tanıyan yaptırımlardan haberdar olması daha hızlı olmaktadır. Hukuk devleti olmanın bir gereğı olarak kişiler haklarında yapılan tüm iş ve işlemlerde

¹⁵⁷ Özata, Musa / Sevinç, İsmail, Türk Kamu Yönetiminde Bilgi Sistemleri ve E- Dönüşüm, Konya: Eğitim Kitabevi, 2010, s. 125; Ankara Barosu Başkanlığı, UYAP Ulusal Yargı Ağı Projesi, Ankara, Ankara Barosu Yayınları, 2007, s.19- 20.

¹⁵⁸ Kaya / Güneş, Ulusal Yargı Projesi, s.8.

¹⁵⁹ Kuzu, Taşkın, Türk Yargı Sisteminde Ulusal Yargı Ağı Projesi Çalışmalarının Etkileri Üzerine Bir Araştırma, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul 2011, s. 67.

¹⁶⁰ Songur, Levent, Ulusal Yargı Ağı Projesi (Uyap)’ın Adli Yargı Teşkilatının İşleyişine Getirdiğı Yenilikler Üzerine Bir Araştırma “Konya İli Örneğı”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde, 2015, s. 48.

özellikle yargı konusunda; bu sistem ile haberdar olmakta ve buna karşılık itiraz, istinaf, temyiz gibi hukuki işlemlerin yapılmasına imkân tanımıştır¹⁶¹.

4.5.5.5. UYAP ve Elektronik İşlemler

UYAP ile ilgili hukuki altyapı 5271 sayılı Kanun'a 02.07.2012 tarih ve 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun¹⁶² ile eklenen Elektronik işlemler başlıklı 38/A maddesi ile kurulmuştur. Bu maddeye göre, UYAP üzerinde her türlü işlemin öncelikle güvenli e-imza ile yapılacağı hükme bağlanmıştır. Bunun yanında ceza muhakemesi sürecindeki her türlü veri, bilgi, belge, karar, delil vb. işlemler UYAP ortamında yazılır, işlenir, kaydedilir ve saklanır. Ceza muhakemesi süreci ile ilgili her türlü işlem yapılabileceği gibi dosyalara istenilen her zaman erişim ve inceleme imkanı verilmektedir. Her türlü tebligatın elektronik ortamda yapılacağı ve gerekmedikçe fiziki olarak yazım ve gönderim işlemi yapılmayacağı, fiziki olarak gelen veya yazılmış belge ve kararların taranarak UYAP sistemine aktarılacağı da hükme bağlanmıştır. 2015 yılından itibaren UYAP ile KEP ve UETS'nin entegre bir hale gelmesi ile birlikte elektronik tebligat işlemleri de UYAP üzerinde yapılmaktadır¹⁶³.

E- tebligatta diğer tebligat usulleri gibi hüküm ve sorumluk içermektedir. Bu hizmet daha hızlı olduğundan dolayı ilgi kişinin elektronik iletişim adresinin vermesiyle kişiye bu yöntemle tebligatlar yapılmaktadır¹⁶⁴.

Bu yöntem uzayan yargı tebliğlerini hızlı bir şekilde sonuçlanması sağladığından dolayı hızlı yargılanmalarında önünü açmıştır. Adil ve hızlı yargılanma adli makamların görevleri arasında sayılmıştır. Bu durum hukuki güvenliğin sağlanmasına da olumlu yönde katkılar sunmuştur¹⁶⁵.

4.5.5.6. UYAP Mevzuat Sistemi ve Bilgi Bankası

Ülkemiz de gelişmekte olan bir ülke olduğundan dolayı sık sık kanun değişiklikleri yaşamaktadır. Yargı makamlarının uyumsuzluğa konu olan olay hakkında karar verirken günce

¹⁶¹ Songur, Ulusal Yargı Ağı Projesi, s. 58.

¹⁶² Resmî Gazete: Tarih: 05.07.2012, Sayı: 28344.

¹⁶³ Yurtcan, Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, s. 198- 204.

¹⁶⁴ UYAP ve E-Tebliğat, <http://www.uyap.gov.tr> (Erişim tarihi: 02.02.2020).

¹⁶⁵ Varol / Baştürk, "Hukuki ve Teknik Boyutlarıyla", s. 263.

hukuk normlarına ulaşmaları önem arz etmektedir. Bu bakımdan UYAP mevzuat bilgi sistemi yargı makamlarına hızlı ve güncel mevzuat bilgisi sunmaktadır. Bunun sonucu olarak ise hukuka uygun bir kararın verilmesi sağlanmış olmaktadır. Bu sistem hâkim ve savcılara gerek idari davalarda gerekse adli davalarda birçok hukuki metin sunmaktadır¹⁶⁶. Mevzuat bilgi sistemi içerisindeki kanunlar, yargı içtihatları, mahkeme kararları, hukuki sözlüklere erişimi anında sağlamaktadır. Bu bilgiler bilgisayara indirilerekten açılmaya imkân tanıyan sistemle programa yüklenmiştir¹⁶⁷.

4.5.5.7. UYAP Kısa Mesaj (SMS) Bilgi Sistemi

Dünya da gelişen teknoloji ile birlikte ulusal yargı ağının da güvenli olmasının yanı sıra, gelişen teknoloji karşısında mobil bilgilendirmelerinde yârini aldığı sisteme 2008 yılı itibarıyla geçilmiştir. Bu gelişimler sonucunda SMS bilgi sistemi Ulusal yargı ağımızın bir parçası konumuna gelmiştir. Bu sistemin amacı dil yargılanmanın savunma tarafını oluşturan avukatlar ile vatandaşlar arasında iletişimin, hızlı güvenilir ve verimli olmasını sağlamak amaçlanmıştır¹⁶⁸. Bu sistem kişilere kendileri hakkında yapılan tüm değişiklikler hakkında anında bilgi vermektedir. Bu durum kişilerin beklenmedik bir hukuki sürecin içerisine girmelerini engellemektedir¹⁶⁹. Bu sistem aynı zamanda icra cıvalarında da kendisi göstermektedir¹⁷⁰.

UYAP mesaj uygulaması ile yargılama aşmalarının sorgulanmasını da kapsamaktadır. Bu şekilde sunulan bilgiler sadece dosyanın durumuna yönelik kısa bilgi içermektedir. Bu sistem ile kişisel bilgiler ve hukuki anlamda bireylerle ilgili olarak sorun çırpabilecek bilgiler verilmemektedir. Konuyla ilgili olarak detaylı bilgiyi kişiler ilgili adalet sarayına gidip öğrenen bilirler¹⁷¹.

¹⁶⁶ Kunt, Ertan “UYAP ile Hukukun Kaynaklarına ve Güncel Mevzuata Erişim”, UYAP Bilişim Dergisi, S.4, s. 14.

¹⁶⁷ Milli Eğitim Bakanlığı, Ulusal Yargı Ağı, MEB Yayınları, Ankara: 2011, s. 82.

¹⁶⁸ Köse, Özkan, “UYAP SMS Bilgi Sistemi İle”, UYAP Bilişim Dergisi, 2009, S. 2, (s. 44- 47), s. 45, Milli Eğitim Bakanlığı, Ulusal Yargı Ağı, s. 72.

¹⁶⁹ T.C. Adalet Bakanlığı, UYAP (UYAP sms – Vatandaş Portal – Avukat Portal), Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara: t.y., s. 6.

¹⁷⁰ <http://www.uyap.gov.tr/>, (Erişim tarihi: 15.03.2020).

¹⁷¹ Sarı, Kadri Ömür, İdare Hukuku Bağlamında E- Devlet Dönüşümü ve UYAP Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale, 2019, s. 129.

4.5.5.8. UYAP Doküman Yönetim Sistemi

Doküman Yönetim Sistemi (DYS), yargısal olarak yapılan tüm belgelerin elektronik ortamda yönetimini sağlayan siteme verilen addır. Bu sistemde evrakın görülmesiyle birlikte arşivlenmesi de yapılmaktadır¹⁷². E devlet uygulamasıyla işleyiş kazanan evrak yönetim sistemi, özellikle gündelik işleyişin sağlanması açısından hiçbir aracıya gerek duymaksızın doğrudan ilgiliye UYAP üzerinden sunulan hizmettir. Ayrıca bu sistem otomatik yönlendirme imanına sahip olması nedeniyle her türlü bilgi, belgeyi ilgili makamlara yönlendirmeyi de sağlamaktadır. Böylece iş yükü de hafifletmektedir¹⁷³.

4.5.5.9. UYAP Kelime İşlemci

Kelime işlemcisini normal bilgisayarlarda kullanılan Word belgesine benzetmek doğru olacaktır. Bu sistem sadece UYAP üzerinden belgeleri üretebilmeyi, eklemeler yapmayı ve üzerinde değişiklikler yapmayı sağlayan işlemci türüdür. Bu işlemci kişisel bilgisayarlarda da lokal olarak çalışabilme özelliğine sahiptir¹⁷⁴.

Kelime işlemcisinin uygulanabilirliği açısından kolay ve anlaşılabilir olması, UYAP ilk olarak yargı konusunu içeren tüm işlemlerde faaliyet göstermekte iken bu sistem ile yargı makamlarının idari işlerinde de kullanılmaktadır. Günümüzde hemen hemen her konu da bu bilgi sistemi kullanılmaktadır. Bu konuda her türlü atama işlemi ve hükümlü nakil işlemlerine imkân tanımaktadır¹⁷⁵.

4.5.5.10. UYAP Bilişim Sisteminin Entegrasyon Yapısı

UYAP Bilişim Sisteminin diğer bilişim sistemleri ile entegrasyonu ve elektronik ortamda tutulan merkezi arşivi sayesinde, mevzuatın verdiği yetkiler doğrultusunda başta hâkim ve savcılar ile yargı personeli olmak üzere tüm kullanıcılara doğru ve tutarlı bilgi paylaşımı sağlanmaktadır. Kullanıcılar, yargılamanın başlangıcında veya yargılama aşamasında ihtiyaç duydukları verilere hızlı ve kolayca ulaşabilmekte, yargı birimleri kendi

¹⁷² Kaya / Güneş, Ulusal Yargı Projesi, s. 33.

¹⁷³ Kaya / Güneş, Ulusal Yargı Projesi, s. 34.

¹⁷⁴ Milli Eğitim Bakanlığı, Ulusal Yargı Ağı, s. 33.

¹⁷⁵ Sarı, İdare Hukuku Bağlamında, s. 139.

aralarında her türlü veri alışverişini elektronik ortamda ve saniyeler içerisinde gerçekleştirebilmektedir¹⁷⁶.

UYAP sistemi birçok kamu kurum ve kuruluşunun internet yapısıyla uyumlu bir şekilde çalışmaktadır. Yargı makamları bu sayede önüne gelen dosyada ki mevcut bililerin doğruluğunu teyit etme imkanı tanımaktadır. Örneğin trafik kazası ile ilgili bir davada kişini ehliyetini olup olmadığı konusunda şüpheye düşen hakim veya savcı bu konuyu UYAP üzerinden Emniyet Bilgi Sistemine girerek kişinin bilgilerine erişme imkan tanımaktadır.

Kurumlar arsında yapılan bu entegrasyonlar ile ulaşılmak istenen amaç, yargılama aşamalarında ihtiyaç duyulan bilgi ve belgelere, herhangi bir yazışma yapılmasına gerek kalmadan gerek iç entegrasyonu oluşturan yargı birimlerinden gerekse dış entegrasyon kapsamında ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının bilişim sistemlerinden ulaşabilmektir. İç Entegrasyon yargı birimleri arsında ki yazışmaların elektronik ortamda yapılması olarak y-tanımlana bilir. Bu şekilde yapılan yazışmaların ayrıca fiziki olarak sunulmasına da gerek yoktur. Bu sayede zaman, maliyet harcanmamakta ve faaliyet tasarrufu sağlanmaktadır¹⁷⁷. Dış Entegrasyon ise, UYAP üzerinden yargı birimi olmayan diğer kamu kurum ve kuruluşları arasında yapılan yazışmaları kapsamaktadır¹⁷⁸. Dış entegrasyona örnek, MERNİS, TAKBİS, SGK, POL-NET gibi bilişim sistemleri verilebilir.

Bu konu yargı kararının uygulanması konusunda kendisi göstermektedir. Örneğin yurt dışına çıkış yasağı olan birsinin hava alalında pasaport kontrolü sırasında POLNET bilgi sisteminde görünmesi sağlanarak yargı kararının uygulanabilirliği sağlanmış olacaktır. Dış entegrasyonda yapılmasının asli amacı, yargı makamlarının ulaşmak istedikleri bilgi ve belgelere hızlı ve güvenli olarak ulaşmasını sağlamaktır.¹⁷⁹ .

4.5.5.11. UYAP Bilişim Sisteminde Bilgi Güvenliği

Günümüz de internet kullanımının yaygınlaşması ulusal ve uluslararası güvenlik acısında bir takım bilgi teknolojileri güvenliğini de beraberinde getirmektedir. Kişilerin özel hayatlarına ilişkin bilgilere erişim imkânı tanıya E devlet, UYAP gibi internet sağlayıcılarında kişilerin güvenliğini sağlamakta hayati önem arz etmektedir. Özellikle kişilerin kamuya

¹⁷⁶ Kaya / Güneş, Ulusal Yargı Projesi, s. 10.

¹⁷⁷ Batır, Uğur, Adalet Bakanlığı UYAP'ın Etkinliğini Belirlemeye Yönelik Ankara Barosu Avukatları Üzerine Bir Alan Araştırması, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: 2013. s. 72-73.

¹⁷⁸ Batır, Adalet Bakanlığı UYAP'ın, s. 73.

¹⁷⁹ Kaya / Güneş, Ulusal Yargı Projesi, s. 10.

kapalı bilgilerini arşivlendiği, kişisel bilgilerin yer aldığı UYAP Bilişim Sisteminin güvenliği konusu büyük önem arz etmektedir¹⁸⁰.

UYAP kurum içi internet sağlayıcı ağ ile çalışmaktadır. Dıştan bir bağlantı yapılabilmesi için e imzaya ihtiyaç vardır. İç ağda böyle bir sınırlamanın olması güvenlik açısından çok önemlidir. Bu şekilde adalet bakanlığının merkez ve taşrada olan birimleri arasında ki iletişime üçüncü bir kişinin müdahalesinin önüne geçilmiş olmaktadır. Aynı şekilde uygulama içerisinde unvanlara göre girişler oluşturularak sınırlamaya gidilmiştir. Bu durumda güvenliği artmasına katkı sağlamıştır.¹⁸¹

UYAP ta bir diğer güvenlik önlemi olarak loglama yapılarak tüm işlemler kayıt altına alınmaktadır. Bu sayede yapılan bütün işlemler tarih saat ve kullanıcıya ait bilgisayar verilerini kaydetmektedir. UYAP kullanan kişiler belli periyotlar ile şifrelerini değiştirmek zorundadırlar. Böylece güvenliği artırarak kişisel verilerin korunması sağlanmıştır. Ayrıca bu durum ileride doğabilecek uyuşmazlıkları ortadan kaldırmada delil olarak kullanılmaktadır.¹⁸²

4.5.5.12. UYAP Bilgi Sistemleri

UYAP Bilişim Sistemi; avukat, vatandaş, personel vb. bilgi sistemleri olarak farklı portal türleriyle hizmet vermektedir.

Avukat bilgi sistemi: Avukatların internet üzerinden UYAP sistemine girmelerine imkân tanıyan, bu sistemde çeşitli işlemler yapmaya imkan veren bilgi sistemidir. Avukatlar bu sistem sayesinde davalarını takip etme, dosyaya evrak ekleme gibi bir takım işlemlerin yapılmasını imkân tanımaktadır¹⁸³.

Vatandaş Bilgi Sistemi: Vatandaşların internet üzerinden yargıya daha hızlı erişmesini sağlayan ve kişinin mahkeme dosyalarına erişimi kolaylaştıran sisteme verilen isimdir. BU sisteme E devlet üzerinde girilmektedir. Ayrıca bu sistemde sabıkaydı gibi evrakların d temini mümkündür¹⁸⁴.

¹⁸⁰ Kaya / Güneş, Ulusal Yargı Projesi, s. 35.

¹⁸¹ Sarı, İdare Hukuku Bağlamında, s. 133.

¹⁸² Sarı, İdare Hukuku Bağlamında, s. 134.

¹⁸³ <http://www.uyap.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 16.04.2020).

¹⁸⁴ <http://www.uyap.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 16.04.2020).

4.5.5.13. UYAP ve E-İmza

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu hükümlerine uygun olarak UYAP Bilişim Sistemi içerisinde de elektronik imza kullanarak güvenilir ve hızlı işlemler yapılabilir. Bu sistem kişilere, özellikle yargı mensubu kişilere güvenli olarak bilgi sunmaktadır. Bu imza ile yapılan işlemlerin geçerliliği ıslak imza aran şartının dışında tutulmuştur. Çünkü elektronik imza kurum tarafından kişilere özel olarak verilen bir yetkidir. Kişiler bu yetkiyi kullanırken doğruma mesajı gibi farklı güvenlik tedbirlerinde geçerek işlem yapabilirler. Bu durum da güvenli ve hızlı hizmet alınmasını sağlamaktadır. Elektronik imza kısaca, kimlik teşhisine imkan tanıyan elektronik ortamda bulunan veri olarak tanımlana bilir¹⁸⁵.

Gelişen teknoloji ile birlikte hayatın vazgeçilmez konumuna gelen elektrik ortamda iş ve işlemlerin onaylanmasına imkân tanıyan, maliyet ve insan gücünden tasarruf edilen güvenli imza yöntemine verilen ad olarak tanımlamak da doğru olacaktır. Elektronik imza, günümüze kullanılması ve yaygınlaşması hukuki zemine oturtularak geçerliliği sağlanmıştır. E imzanın en önemli özelliklerinden bir tanesinde loğlama yöntemiyle güvenli, kimlik tepsinin kolay olması ve inkâr edilememesidir. Bu konu işve işlemlerde kişisel sorumluluğu kayıt altına alınmasını ve hukuk devletinde hesap erile belirliliği artırması konusunda önem arz etmektedir¹⁸⁶.

E imza önemi, tarihi acıdan bakıldığında belgelerin, emirleri ve mesajların kime ait olduğunun bilinmesine yönelik olan kimlik teshinin yapılmasıdır. Bu acıdan yazılan bir metnin kim tarafından yazıldığıнын, kime gönderildiğinin ne zaman gönderildiğinin dijital ortamda kayıt altına alındığı sistemdir. Tarihi süreç içerisinde kullanılan mühür ve imza sirkülerinin kötü niyetli üçüncü kişiler tarafından kullanıla bileceği düşünüldüğünde verilerin güvenliği sağlanamamış olacaktır. Bu edenle zaman içerisinde imzaların el yazısı ile atılması ön görülmüş olsa da ilerleyen teknoloji ile birlikte hata ve aksaklıklara imkan tanımıştır. Bu acıdan kişisel verilere ulaşmanın imkânsız olduğu e imza yöntemi güvenliği ve gizliliği ön planda tutan güvenli iletişim haline gelmiştir¹⁸⁷.

E-imzanın özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

Gönderilen bütün bilgilerin ve verilerin kesinlikle gönderene kişiye ait olduğunu kesinleştirir, bu şekilde verilerin başkaları tarafından gönderilme imkanını da ortadan kaldırır

¹⁸⁵ Kuzu, Taşkın, Türk Yargı Sistemine Ulusal Yargı Ağı Projesi Çalışmalarının Etkiler Üzerine Bir Araştırma Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2011, s. 41.

¹⁸⁶ Kuzu, Türk Yargı Sistemine, s. 42.

¹⁸⁷ Batır, E-Devlet Uygulamalarından, s. 49.

ve gizliliği ve güvenliği temin eder. E imza verilerin aktarılması sırasında verileri koruduğundan dolayı klasik yöntemlerden olduğu gibi dış etkenlerden etkilenmez ve verilerin başkalarının eline geçmesine imkan tanımaz. E imza ile gönderilen verilerin sadece alıcıya gitmesi sağlanır. Bu da bilgi güvenliğin içinde barındırarak başka kişiler tarafından okunmasını engeller. E imza da gönderen kişi ve alacak kişi kesin olarak bellidir. İletişimin tarafı olan bu kişilerin ikisi de bu konuyu inkar edemezler. Bu yönüyle elektronik imza güvenilir imza olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁸⁸

¹⁸⁸ Batır, E-Devlet Uygulamalarından, s. 51.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Hukuk sisteminin sağlıklı ve hızlı bir şekilde yürütülmesinin önemli unsurlarından birisi hiç kuşkusuz bireyin kendisi hakkında yapılan iş ve işlemler hakkında bilgisinin olması ve bu iş ve işlemlere karşı haklarını savunmasıdır. Muhatabın hakkında yapılan iş ve işlemler konusunda bilgilendirilmesi ve bu işlemin belgelendirilmesi işlemine tebligat denilmektedir. Tebligat işlemi kendisine çok sayıda işlemin ve sonucun bağlı olduğu bir usul işlemidir. Usul işlemi olduğundan kendisine bağlı olan hukuki işlemin hukuk aleminde bir hüküm ifade etmesine sebep olmaktadır. Yoksa bizzatıhi tebligat işleminin kendisine bağlanan işlemin tamamlayıcı unsuru olmasının ötesinde bir işlevi bulunmamaktadır. Bu yüzden kanuni unsurlarına uyularak gerçekleştirilen tebligat işlemine karşı iptal davası açma imkânı bulunmamaktadır.

Tebligat işlemin usule uymak büyük önem taşımaktadır. Hukuken belirlenen şekilde yapılmayan tebligat kendisine bağlanan hukuki işlemin tamamlanmasına engel olacaktır ki bu da hukukun işlememesine ve kamu zararlarına sebep olacaktır. Diğer bir sonucu da tebligat tarihi itiraz etme ve iptal davası açma ile ilgili sürelerin işlemeye başlamasında esas alındığı için bireylerin adil yargılanma ve savunma hakkını etkileyeceği için hak kayıplarına sebep olacaktır. Tebligat usul işlemi olduğu için genel ve temel düzenleme olan 7201 sayılı Tebligat Kanunu ve Tebligat Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelikte tebligat işlemi ile ilgili şeklen ve usulü ile ilgili düzenlemeler bulunmaktadır. Hukukumuzda tebligat işlemleri ile çok sayıda hukuki düzenleme bulunmaktadır. Farklı işlem yürüten farklı mercilerin ihtiyaçlarına yönelik kanunlarda o mercilere özgü düzenlemeler bulunurken 7201 sayılı yasa da farklı farklı tebligat türleri benimsenmiştir.

Kazai, İdari ve Mali tebligat olarak düzenlenen tebligat türleri farklı alanlarda kullanılması için düzenlenmiştir. Kazai tebligat ancak adli ve idari yargı mercilerinin başvurabileceği düzenlemeler içermektedir. Kazai tebligatı diğer tebligat türlerinden ayıran en önemli özelliği mahkeme kararlarının muhatabın yüzüne okunmasının tebliğ sayılacağı, tebliğ edilen belgenin verilmesinin zorunlu olmaması ve her durumda tebligat mazbatasını yazmaya gerek olmamasıdır.

Ceza muhakemesi süreci de kendine has hukuki işlemlerin yapıldığı yargısal bir süreç olduğu için genel hükümlere göre tebligat işlemi yapmak çoğu zaman iş ve işlemlerin gecikmesine ve hak kayıplarına sebep olacağı için özel tebligat türlerinden kazai tebligata

göre tebligat işlemleri yürütülmektedir. Ceza muhakemesi süreci karmaşık ve çok aktörlü yapısına rağmen hızlı işlemesi gereken bir süreç olduğu için bu süreçte tebligat işlemlerinin nasıl yapıldığı? Hangi alanlarda diğer tebligat türlerinden ayrıldığı? Hangi durumlarda 7201 sayılı yasa da belirlenmiş olan genel hükümlere göre tebligat yapıldığı amacıyla yapılan bu araştırmada elde edilen veriler değerlendirildiğinde;

Ceza muhakemesi sürecini düzenleyen mülga 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü kanununda ceza muhakemesi sürecinde yapılacak tüm tebligat işlerinin cumhuriyet başsavcılığı tarafından yapılacağı düzenlemesi yer alırken 2004 tarihli 5271 sayılı CMK'da Sulh Ceza Hâkimi de dâhil olmak üzere tüm mahkeme başkanı veya mahkeme hâkimlerinin tebligat işlerini kendilerinin yapacağını hükme bağlamıştır.

Ceza muhakemesi sürecinde tebligat kanunu kapsamına giren tebligat usulleri benimsendiği gibi bu kanunda öngörülen usullerden farklı usullerde belirlenmiştir. Bu usuller içerisinde sadece yargı mercilerince kullanma imkanı olan kararın muhatabın yüzüne okunması ile tebliğ gibi farklı bir tebligat usulü bulunmaktadır. Mahkeme tarafından verilmiş olan kararın veya hükmün, duruşmada hazır bulunan taraflara hakim tarafından sözlü bildirilmesine tefhim denilmektedir. Kararın muhatabın veya kanuni temsilcisi olan avukatının yüzüne okunması tebliğ yerine geçmektedir. Bu madde uyarınca tefhimin de tebligat gibi hukuki sonuç doğurduğu, yargısal dava açma sürelerinin hesabında etkili olduğu ve hatta mahkeme kararlarının hukuki varlık kazanabilmeleri için gereklilik arz ettiği görülmektedir. Ayrıca mahkeme kararının muhatabın yokluğunda açıklandığı durumlarda ise temyiz süresinin ancak tebliğ tarihinde başlayacağı düzenlenmiştir.

Ceza muhakemesi sürecinde tebligatın diğer bir özelliği ise kazai tebligatında karakteristik özelliği olan tebliğ edilecek belgenin muhataba verilmesinin zorunlu olmamasıdır. Yani mahkeme açıkladığı her kararı mecburi olarak ilgisine vermek zorunda değildir ancak ilgilinin talebi olduğunda kararın bir örneğinin verilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Zorunluluk olmadığı halde uygulamada duruşma zabtına işlenerek işlem kayıt altına alınmaktadır.

Ayrıca madde incelendiğinde kararın tefhimi tebliğ sayılırken bu işlemin herhangi bir kayıt altına alınması zorunluluğundan bahsedilmemektedir. Yani tebligat kanunu genel hükümlerinde zorunlu olan tebligat yapıldığının tebligat mazbatası ile belgelendirilmesi işlemi bu aşamada zorunlu değildir. Nitekim TEB. K. 36. maddesinde de duruşma sırasında veya mahkeme kaleminde dava ile ilgili herhangi bir belgenin tevdi ve bunun bir tutanakla kayıt altına alınması tebliğ sayılmaktadır. Yani yapılmış olan tebliğin yazı ile kayıt altına alınması yeterli görülmüştür. Kanımızca kanun koyucu iş yükünü hafifletmek amacıyla bu

yola başvurmıştır. Ancak uygulamada cumhuriyet savcılıklarında belge tevdi sırasında tebliğ mazbatasını doldurularak imza altına alınmaktadır.

Teknolojik alanda son dönemde yaşanan gelişmelere paralel olarak Ceza muhakemesi sürecindeki tüm işlemler 5271 sayılı Kanun'a 2012 yılında eklenen Elektronik işlemler başlıklı 38/A maddesine göre Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) ortamında yapılmaktadır. Bu işlemlere ilişkin her türlü veri, bilgi, belge ve karar, UYAP ortamına işlenir, kaydedilir ve saklanır. Ülkemizdeki UETS sistemine de entegre olan UYAP'ta elektronik imza ile her türlü e-tebligat yapılması imkânı bulunmaktadır.

Ceza muhakemesi sürecinde görev alan her makam ve memur için sağlanan güvenli elektronik imza ile imzalanan belge ve kararlar diğer kişi veya kurumlara elektronik ortamda gönderilir. Bu gönderim ile ilgili kayıtlar tebligat tarihi ve kaydı olarak kayıt altına alınmaktadır. Ayrıca e-imza ile imzalanarak gönderilen belge veya kararların, gerekmedikçe fiziki olarak ayrıca düzenlenmesine ve ilgili kurum ve kişilere gönderilmesine gerek kalmamıştır. Çünkü işin doğası gereği bir defa sisteme kaydedilen belgenin değiştirilme imkânı olmadığı veya değiştirildiğinde de bu değişikliğin kayıt altına alındığından fiziki olarak imzalanmış bir belge ile aralarında çelişki olduğunda e-imzalı belgenin geçerli olacağı belirlenmiştir.

KAYNAKÇA

- Adalet Bakanlığı (2020). *Aday memur hazırlayıcı eğitimi ceza muhakemesi ders notları*. Ankara: Eğitim Daire Başkanlığı, <https://edb.adalet.gov.tr/e-book/7-cezamuhaemes%c4%b0hukuku.pdf> (Erişim Tarihi: 15.04.2020).
- Afşaroğlu, O. (1990). *Yurtiçi ve yurtdışı tebligat hukuku (Genel açıklamalar ve temel düzenlemeler)*. Ankara: Kişisel Yayın.
- Akbulut, B. (2018). *Ceza hukuku genel hükümler* (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Akcan, R. ve Albayrak, H. (2016). *Tebliğat hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Akil, C. (2012). 11.1.2011 gün ve 6099 sayılı Kanun ile 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nda yapılan değişiklikler. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 101, s. 247- 266.
- Akkan, M. (2018). Tebligat kanunu çerçevesinde elektronik tebligat. *Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi*, 2018/1, Sayı: 39, s. 23- 89.
- Aksoy, Ş. (1999). *Vergi hukuku ve Türk vergi sistemi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Akünel, T. (1995). *Türk medenî hukukunda tüzel kişiler*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Alangoya, Y., Yıldırım, M.K., Deren Yıldırım, N. (2009). *Medeni usul hukuku esasları* (7. Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Alpaslan, M. ve Sakal, M. (ty). Vergi usul hukuku uygulamasında tebligat usulleri ve süreler. s. 8- 13, http://www.ekonomikyorumlar.com.tr/files/articles/1526374706_28.pdf, (Erişim Tarihi: 01.04.2020).
- Ankara Barosu Başkanlığı (2007). *UYAP Ulusal Yargı Ağı Projesi*, Ankara, Ankara Barosu Yayınları.
- Arslan, M. ve Biniş, M. (2016). Türk vergi sisteminde tebligat ve elektronik tebligat. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 300- 317.
- Aslan, M. (2014). Vergilendirmede tebligat sorunları: Muhatabın adreste yokluğu. *Mali Hukuk Dergisi*, 10(112), 3- 18.
- Atalı, M., Ermenek, İ. ve Üçüncü, H. (2018). *Tebliğat hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Avşar, B.Z. ve Öngören, G. (2010). *Bilişim hukuku*, İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.
- Ayverdi, İ. (2005). *Misalli büyük Türkçe sözlük* (3. Cilt), İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Bakar, H. (2019). 1982 Anayasasında olağanüstü hal rejiminin masumiyet ilkesi açısından değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Batır, U. (2013). Adalet bakanlığı UYAP'ın etkinliğini belirlemeye yönelik Ankara Barosu avukatları üzerine bir alan araştırması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Başaran, B. (1999). Aleni yargılanma hakkı. *Mevzuat Dergisi*. S. 15. <https://www.mevzuatdergisi.com/1999/03a/04.htm>, (Erişim Tarihi: 15.04.2020).
- Baykara, B. (2009). *Teori ve pratik yönleriyle vergi ve vergi ceza hukuku* (1. Baskı). İstanbul: Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayınları.
- Bilgen, M. (2019). *Tebliğat hukuku* (2. Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.
- Bilgen, M. (2016). Tebligat hukukuna ilişkin genel bir değerlendirme. *Fasikül Hukuk Dergisi*, 8(82), 6- 18.
- Cengiz, S., Demirağ, F., Ergül, T., McBride, J., ve Tezcan, D. (2008). *Avrupa insan hakları mahkemesi kararları ışığında ceza yargılaması kurum ve kavramları*. Ankara: Şen Yayınevi.
- Centel, N. ve Zafer, H. (2018). *Ceza muhakemesi hukuku* (Yenilenmiş ve gözden geçirilmiş 15. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Cihan, E. (1962). Ceza muhakemesi hukukunun gayesi, *İÜHF*, 28(3-4), 701- 712.
- Cin, O. (2012). *Ceza muhakemesi hukuku temel bilgiler-örnek sınav soruları ve pratik çalışmalar* (1. Baskı). Konya: Palet Yayınevi.
- Coşkun Karadağ, N. ve İnneci, A. (2017). Vergi Usul Kanunu'nda yer alan tebliğe ilişkin hükümlerde 7061 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikler: bilinen adres & kapıya yapıştırma usulü. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(3), 92- 108.
- Çarıkçı, O. ve Yavuz, A. (2010). Türkiye'de e-devlet uygulamaları üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2010/2(12), 95- 122.
- Çatalkaya, İ. (2020). *Tebliğat hukuku* (3. Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.

- Çelik, A. (2014). *Adil yargılanma hakkı rehberi*. Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara.
- Çelik, C. (2018). Tebligat hukukuna ilişkin pratik bilgiler. *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt: 92, Sayı: 5, s. 48- 102.
- Deliduman, S. (2019). *Tebligat hukuku bilgisi* (6. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Dikmen, B. (2013). Elektronik tebligata ilişkin yapılan son düzenlemeler: “e-tebligat dönemi başlıyor, *Vergi Dünyası*, Sayı: 380, s. 57- 68.
- Dönmez, B. (2007). Yeni CMK’da bilirkişi kavramı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 9, Özel Sayı, s. 1145- 1177.
- Dursun, G. (2016). Sanığın duruşmada bulunma hakkı ve bu kapsamda sesli ve görüntülü bilişim sisteminin (SEGBİS) değerlendirilmesi. *BÜHFD*, C. 11, S. 143- 144, s. 127- 157.
- El-İsfahânî, R. (2010). *el-Müfredât Kur’an Kavramları Sözlüğü*. A. Güneş ve M. Yolcu (Mütercimler), İstanbul: Çıra Yayınları.
- Erbay, E. (2006). *Tebligat işlemleri ders kitabı*, Ankara: PTT Genel Müdürlüğü Eğitim Yayınları.
- Ercan, İ. (2019). *Uygulamacılar için medeni usul hukuku el kitabı* (Genişletilmiş 4. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Erdem, B.B. (1992). *Türk milletlerarası hukukunda tebligat*. İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Eryılmaz, M.B. (2012). *Ceza muhakemesi hukuku dersleri* (1. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Feyzioğlu, M. (2002). *Ceza muhakemesinde ispatın ölçütü olarak vicdani kanaat*. Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Gönen, Y. (2016). Hak arama özgürlüğü bağlamında tam yargı davasındaki usul ve sürelerin haksız fiilden kaynaklanan tazminat davası ile karşılaştırılması. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 7, S. 1, s. 451- 478.
- Gözler, K. (2010). *İdare hukuku dersleri* (Güncelleştirilmiş 9. Baskı). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Gözübüyük, Ş. ve Tan, T. (1998). *İdare hukuku (Genel esaslar I)*, Ankara: Turhan Kitabevi.

- Gözübüyük, Ş.ve Gölcüklü, F. (2016). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve uygulaması*. Ankara: Turhan Yayıncılık.
- Gültekin, M.R. (2006). *Adil yargılanma hakkının gerçekleşmesini sağlayan araçlardan milletlerarası tebligat ve istinabe*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Hanağası, E., Özekes, M. (2012). Tebligat hukuku ile ilgili genel bilgiler ve tebligatın yapılabileceği kişiler. D. Gökbel (Ed.), *Yargı örgütü ve tebligat hukuku* (s. 87- 101), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Hinrich, R. (1994). Ceza muhakemesinde insan haklarının korunması- adil bir ceza muhakemesinin temel şartları. Çev.: C. Şahin, *SÜHFD*, C. 4, S. 1- 2, s. 143- 157.
- <https://hudoc.echr.coe.int/>, (Erişim Tarihi: 15.04.2020).
- <http://www.uyap.gov.tr/>, (Erişim tarihi: 15.03.2020).
- İnceoğlu, S. (2013). *Adil yargılanma hakkı, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa-Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru kapsamında bir inceleme*, İstanbul: Beta Yayınevi.
- İnci, Z.Ö. (2017). Şüpheli ve sanığa rağmen bir ceza muhakemesi hukuku mu? şüpheli ve sanığın ceza muhakemesi işlemlerine katılma yükümlülüğü ve bu yükümlülüğün sınırları hakkında düşünceler. *HÜHFD*, C. 7, S. 2, s. 119- 168.
- Kaboğlu, İ. Ö. (2018). Adil yargılanma hakkı ve olağanüstü hal veya yargı yoluyla hukuk umudu. *Suç ve Ceza Dergisi*, S. 2, s. 1- 29.
- Kaçak, N. (2011). *Tebligat kanunu şerhi* (Gözden geçirilmiş ve yenilenmiş 2. Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.
- Kafes, V. (2015). Ceza muhakemesinde meram anlatma ilkesinin sağlanması. *CHKD*, C. 3, S. 2, s. 181- 198.
- Karakehya, H. (2007). Ceza muhakemesinin amacı. *İÜHFM*, C. 65, S. 2, s. 121- 142.
- Karakehya, H. (2015). Ceza muhakemesinde sanığın meramını anlatabilme hakkının unsurları. *CHKD*, C. 3, S. 2, s. 199- 226.
- Karakehya, H. (2016). Dolaylı maddi gerçek: ceza muhakemesinde yargılama makamının maddi gerçeğe deliller aracılığıyla ulaşma zorunluluğu üzerine. *TAAD*, Yıl: 7, Sayı: 27, s. 59- 82.

- Kaşıkkara, M.S. (2009). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi çerçevesinde makul süre içerisinde yargılanma hakkı. *TBB Dergisi*, Sayı, 84, s. 231- 259.
- Kaya, A. ve Güneş, M. (2011). *Ulusal yargı ağı projesi I*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kiraz, T.Ö. ve Yaman, M. (2006). Asker kişilere tebligat, *TBB Dergisi*, Sayı 65, s. 33- 60.
- Kocaoğlu, S.S, (2010). Türk ceza muhakemesi sisteminde silahların eşitliği ilkesini gerçekleştirebilmek için bir reform önerisi Amerika Birleşik Devletleri ceza muhakemesi. *Ankara Barosu Dergisi*, S. 4, s. 209-247.
- Köksal, A. (2008). Türkiye'nin bilişim toplumuna dönüşüm öngörüşünde önemli bir adım: UYAP ulusal yargı ağı projesi, *Uluslararası Hukuk Sempozyumu, Bildiriler Kitabı*, Sheraton Convention Center, 9 Ocak 2008, Ankara.
- Köksal, M. (2018). *Açıklamalı- içtihatlı tebligat kanunu ve ilgili mevzuat* (1. Baskı), İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Köksal, M. (2018). *Tebligat hukuku, şema- ders kitabı*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Köse, Ö. (2009). UYAP SMS bilgi sistemi ile. *UYAP Bilişim Dergisi*, S. 2, s. 44- 47.
- Kunt, Ertan “UYAP ile Hukukun Kaynaklarına ve Güncel Mevzuata Erişim”, *UYAP Bilişim Dergisi*, S.4, s. 14.
- Kunter, N., Yenisey, F., Nuhoğlu, A. (2006). *Muhakeme hukuku dalı olarak ceza muhakemesi hukuku* (14. Baskı). İstanbul.
- Kunter, N., Yenisey, F. ve Nuhoğlu, A. (2008). *Ceza muhakemesi hukuku* (16. Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Kurt Konca, N. (2014). Türk hukukunda tebligata ilişkin güncel sorunlar ve çözüm önerileri, *TBB Dergisi*, S. 114, s. 239- 274.
- Kuru, B., Arslan, R. ve Yılmaz, E. (2014). *Medeni usul hukuku ders kitabı* (23. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Kuzu T. (2011). *Türk Yargı Sisteminde Ulusal Yargı Ağı Projesi Çalışmalarının Etkileri Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Küçük, A.T. (2016). İcra ve iflas hukukunda tebligata ilişkin düzenlemeler. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt LXXIV, Sayı: 1, s. 305- 329.

- Milli Eğitim Bakanlığı (2011). *Ulusal yargı ağı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Moroğlu, E. ve Muşul, T. (1985). *Tebliğat hukuku*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Muşul, T. (2018). *Tebliğat hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Öncel, M., Kumrulu, A. ve Çağan, N. (2006). *Vergi hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Özata, M. ve Sevinç, İ. (2010). Türk kamu yönetiminde bilgi sistemleri ve e- dönüşüm, Konya: Eğitim Kitabevi.
- Özbalcı, Y. (2012). *Vergi Usul Kanunu yorum ve açıklamaları*. Ankara: Oluş Yayıncılık.
- Özbay, İ. (2012). 6099 sayılı Kanun ve Tebliğat Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik çerçevesinde tebliğat hukukundaki son değişiklikler. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVI, S. 1- 2, s. 115- 157.
- Özbay, İ. (2014). 6099 sayılı Kanun ve Elektronik Tebliğat Yönetmeliği çerçevesinde elektronik tebliğata ilişkin düzenlemelere bakış. Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan, C. 2, s. 1419- 1450.
- Özbay, İ. ve Yardımcı, T.E. (2020). *Tebliğat hukuku* (2. Baskı), Ankara: Adalet Yayınevi.
- Özbek, V.Ö., Doğan, K., Bacaksız, P. ve Tepe, İ. (2018). *Ceza muhakemesi hukuku* (Gözden geçirilmiş 11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özdemir, O. (2018). *Ceza Muhakemesinde Yakalama Tedbiri ve SEGBİS Uygulaması*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Özekes, M. (2012). *Yargı örgütü ve tebliğat hukuku*. D. Gökbel (Ed.). Eskişehir, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, No. 2629, Açıköğretim Fakültesi Yayını No. 1597.
- Özker, R. (2010). Adalet Bakanlığı Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP)'ın Adalet Bakanlığı Çalışanları Üzerindeki Etkisi Üzerine Bir Alan Araştırması", Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Öztürk, B., Tezcan, D. Erdem, M.R., Gezer, Ö.S., Kırıt, F.S., Alan Akcan, E., Özaydın, Ö., Tütüncü, E.E., Villemın, D.A. ve Tok, M.C. (2018). *Nazari ve uygulamalı ceza muhakemesi hukuku* (Güncellenmiş 12. Baskı), Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Öztürk, B., Tezcan, D. Erdem, M.R., Gezer, Ö.S., Kırıt, F.S., Özaydın, Ö., Alan Akcan, E., Tütüncü, E.E. ve Erden, E. (2014). *Nazari ve uygulamalı ceza muhakemesi hukuku* (Güncellenmiş 7. Baskı), Ankara: Seçkin Yayınevi.

- Parlatır, İ. (2009). *Osmanlı Türkçesi sözlüğü* (2. Baskı), Ankara: Yargı Yayınevi.
- Pekcanitez, H., Atalay, O. ve Özekes, M. (2012). *Hukuk muhakemeleri kanununa göre medeni usul hukuku* (13. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Ruhi, A.C. (2013). *Tebliğat hukuku* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ruhi, A.C. (2016). *Adli yardım, tebligat ve istinabe* (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ruhi, A.C. (2019). *Milletlerarası usul hukukunda tebligat* (1. Baskı). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Ruhi, C. ve Ruhi, A.C. (2019). *Tebliğat hukuku bilgisi* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ruhi, C. ve Ruhi, A.C. (2018). *Tebliğat hukuku* (10. güncellenmiş baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Sarı, K.Ö. (2019). *İdare Hukuku Bağlamında E- Devlet Dönüşümü ve UYAP*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Songur, L. (2015). *Ulusal yargı ağı projesi (UYAP)'ın adli yargı teşkilatının işleyişine getirdiği yenilikler üzerine bir araştırma "Konya ili örneği"*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Şakar, C. ve Genç F.N., (2015). Avrupa birliği reform süreci çerçevesinde Türkiye’de yargı reformları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 20, S. 3, s. 341- 359.
- Şahin, C. ve Göktürk, N. (2019). *Ceza muhakemesi hukuku I* (Gözden geçirilmiş ve güncellenmiş 10. baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Şen, E. (2020). Tutuklu sanığa tebligat usulü. <https://www.hukukihaber.net/tutuklu-saniga-tebligat-usulu-makale,7400.html>, (Erişim Tarihi: 08.02.2020).
- Şenyüz, D. (1997). *Vergi usul hukukunda tebligat* (2.Baskı). Ankara: Yaklaşım Yayınevi.
- T.C. Adalet Bakanlığı (2020). Proje Eşgüdüm Kurulu, http://www.abgm.adalet.gov.tr/abproje/PEK_baskanlik.html, (11.01.2020).
- T.C. Adalet Bakanlığı (2020). Avrupa Birliği Elektronik Adalet Konferansı Raporu (Prag, 16-19 Şubat 2009), <http://www.uyap.gov.tr/Elektronik-Adalet-Konferansi>, (02.01.2020).
- T.C. Adalet Bakanlığı (ty). *UYAP (UYAP sms- vatandaş portal- avukat portal)*, Ankara: Adalet Bakanlığı Yayınları.

- T.C. Adalet Bakanlığı, <http://www.abgm.adalet.gov.tr>, (05.03.2020).
- Tanör, B. ve Yüzbaşıoğlu, N. (2005). *1982 Anayasasına göre Türk anayasa hukuku* (7. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Topaloğlu, B. ve Karaman, H. (1980). *Arapça- Türkçe yeni kamus*. İstanbul: Elif Ofset.
- Toroslu, N. ve Feyzioğlu, M. (2018). *Ceza muhakemesi hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Tosun, Ö. (1984). *Suç muhakemesi hukuku dersleri*. İstanbul: Acar Yayınevi.
- Tunaoğlu, O. (2018). *Vergi Usul Kanununa göre tebligat*. İstanbul: On iki Levha Yayıncılık.
- Turan, A.U. (1998). *Tebliğat hukuku tebligat suçları ve ilgili mevzuat*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Turan, H. (2009). Adil yargılanma hakkının İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'ndeki yeri ve önemi. *TBB Dergisi*, Sayı 84, 2009, s. 213- 230.
- Turgut, B. (2010). *Ceza muhakemesinde tanıkların korunması*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Turgut, O. (2011). 213 sayılı vergi usul kanununda ve 7201 sayılı Tebligat Kanununda yer alan tebliğ hükümleri ile tebliğe esas alınan bilinen adresler mevzuunda yapılan ve yapılması gerekli düzenlemeler. *Yaklaşım Dergisi*, Sayı 219, s. 1.
- Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 08.04.2020).
- Türkiye Barolar Birliği (2015). *Ceza muhakemesinin soruşturma evresindeki süjeler için CMK cep kitabı*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Tüzüner, Ö. (2011). Elektronik tebligatın kalitatif yöntemle incelenmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2011/4, s. 139- 159.
- Ülgen, C. (2015). *T.C. Anayasası* (13. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Ünver, Y. ve Hakeri, H. (2018). *Ceza muhakemesi hukuku I*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Ünver, Y. Ve Hakeri, H. (2018). *Ceza muhakemesi hukuku II*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Ünver, Y. (2013). Türkiye'de ceza hukukunda Avrupa hukukuna uyum çalışmaları bağlamında üçüncü yargı paketinin genel değerlendirilmesi. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt, 19, Sayı, 2, s. 407- 428.
- Varol, A. ve Baştürk, İ. (2015). Hukuki ve teknik boyutuyla elektronik tebligat ile kayıtlı elektronik posta sistemi. *Ankara Barosu Dergisi*, 2005/1, s. 263- 278.

- Yenidünya, C. ve İçer, Z. (2016). *Ceza muhakemesi hukuku* (1. baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.
- Yenisey, F. ve Nuhoğlu, A. (2018). *Ceza muhakemesi hukuku* (Güncellenmiş 6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yeğin, A. (1997). *İslami, ilmi, ebedi, felsefi, yeni lügat*. İstanbul: Hizmet Vakfı Yayınları.
- Yılmaz, E. (1985). *Hukuk sözlüğü*. Ankara: Seçkin Kitabevi.
- Yılmaz, E. ve Çağlar, T. (2013). *Tebliğat hukuku* (6. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Yönder, G. (2014). Vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat. *Nevşehir Barosu Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 1, s. 95- 131.
- Yurtcan, E. (2019). *Ceza muhakemesi kanunu şerhi* (Mart 2019 tarihi itibarıyla 7165 sayılı yasayla birlikte güncellenmiş 9. baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yurtcan, E. (2008). Kişi güvenliği, adil yargılanma hakkı ve hukuk devletine ilişkin başlıca sorunlar. *GÜHFD*, 2008/1, s. 67- 95.
- Yüce, M. (2014). *Mali yargılama hukuku* (1. Baskı). Bursa: Ekin Basım Yayım Dağıtım.
- Yüce, M. ve Çelik, M. (2017). *Karşılaştırmalı vergi tebligat hukuku*. Bursa: Ekin Basım Yayım Dağıtım.